

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

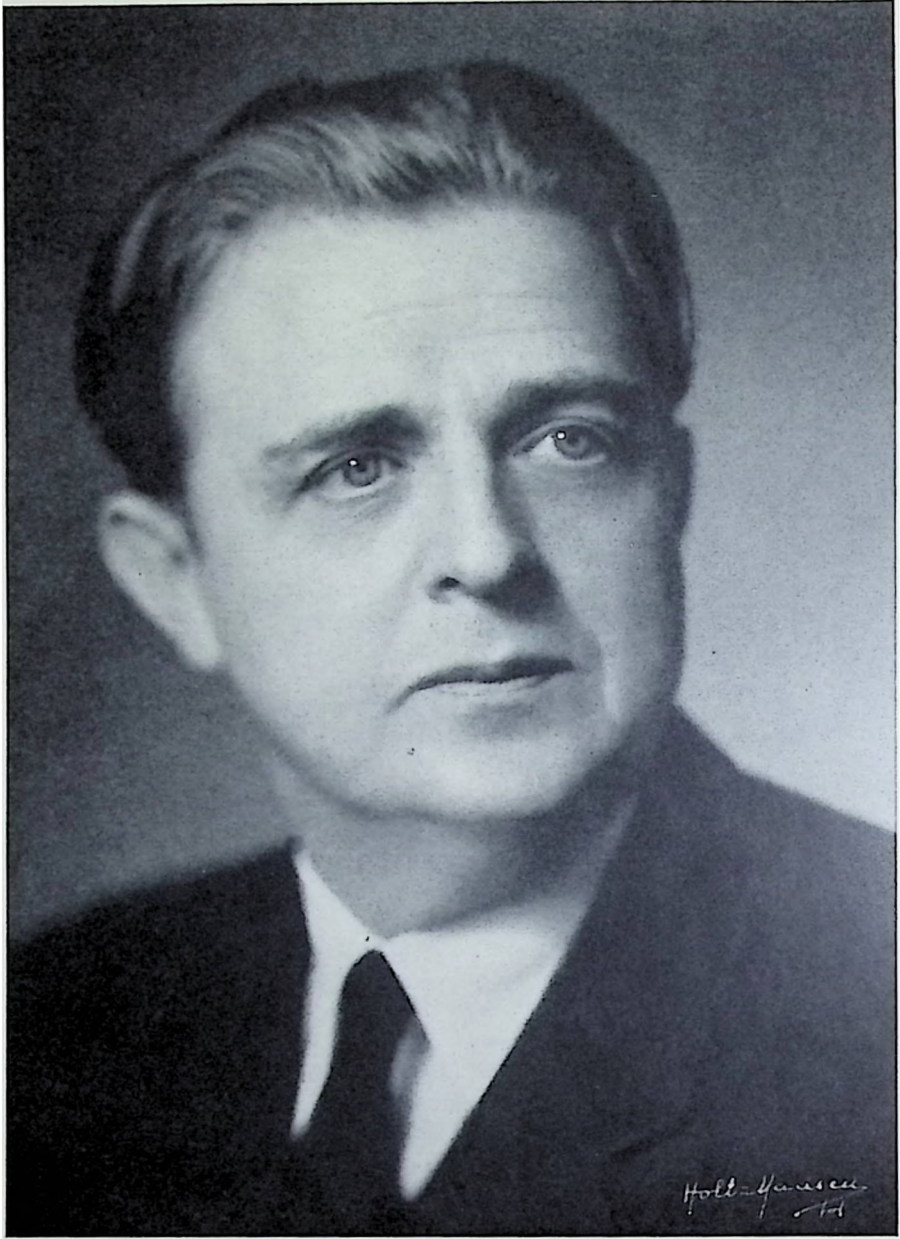
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

BOGEN OM
KORDEGN
KOFOED

skrevet af hans venner

WESTERMANN

HANS CHRISTIAN KOFOED

BOGEN OM
KORDEGN
KOFOED

skrevet af hans venner

WESTERMANN

KØBENHAVN 1952

COPYRIGHT 1952
by
WESTERMANN'S FORLAG
COPENHAGEN

Redigeret af
Edmund Frederiksen

Smudsomslag
Otto Christensen

CLICHEER: ILLU-GRAFIA

Trykt i
DYVA & JEPPESENS BOGTRYKKERI A/S
Kongelig hofleverandør

INDHOLD

- 1 ... SIDE 9
En jul derhjemme
Af maskinmester Jens Brandt Kofoed
- 2 ... SIDE 13
Hjemme på Løvhøj
Af aftenskolelærerinde Ester la Cour
- 3 ... SIDE 16
To Hans Christian'er
Af rektor H. C. Jørgensen
- 4 ... SIDE 22
Hele hans liv som en
prædiken
Af Astrid Kofoed
- 5 ... SIDE 34
Tro, vilje og energi
*Af redaktør, baron
Cai Schaffalitzky de Muckadell*
- 6 ... SIDE 37
Soldatermissionær og
højskolelærer
Af pastor emer. Hans Kildeby
- 7 ... SIDE 41
Tak, fordi du reddede
så mange af os —
Af medhjælper Haakon Jørgensen
- 8 ... SIDE 50
Under jorden på Fuglsang
*Af godsejerinde,
fru Bodil Neergaard*
- 9 ... SIDE 52
Kofoed og pengene
Af landsretssagfører C. P. Lauritzen
- 10 ... SIDE 66
Når sygdom ramte hjemmet
Af dr. med. H. Kristjansson
- 11 ... SIDE 69
Landmanden og læreren
Af forstander Thorkild Glad
- 12 ... SIDE 74
Et menneske, jeg aldrig
glemmer!
*Af ungdomsskolelærer
Svend H. Lauritsen*
- 13 ... SIDE 85
Ned på jorden, hvor
mennesker er!
Af inspektør Ove Bangsgaard

- 14 ...SIDE 92
Han bad og ventede i tro!
*Af husholdningslærerinde
Eva Mortensen*
- 15 ...SIDE 95
Verdens mærkeligste skole
Af indkøbsleder A. Bjørnsten
- 16 ...SIDE 100
Han krævede meget
Af cand. polit. Grethe Mondrup
- 17 ...SIDE 105
Et telefonnummer
Af stud. merc. Dino von Binzer
- 18 ...SIDE 111
Nej til kompromis'et
*Af overlæge, dr. med.
E. Geert-Jørgensen*
- 19 ...SIDE 115
En pioner
Af V. Guttorm Pedersen
- 20 ...SIDE 119
Spænd en stjerne for
din vogn
Af forfatterinden Karla Frederiksen
- 21 ...SIDE 124
Med Kofoed på razzia
og i arbejdet ...
Af socialrådgiver Aage Netteberg
- 22 ...SIDE 131
Angrebet af Kofoed-bacillen
Af stud. soc. Flemming Andersen
- 23 ...SIDE 136
Det menneske glemmer
jeg aldrig
Af pastor Børge Hjerl-Hansen
- 24 ...SIDE 148
Mere end tak skyldig
Af pianisten Henning Anderberg
- 25 ...SIDE 150
Ingen andre har haft en
sådan far.
Af Erling Kofoed
- 26 ...SIDE 164
Dagen hælder
Af kordegn Egon Nielsen
- 27 ...SIDE 172
Aldrig rutine
Af sognepræst Svend Jacobsen
- 28 ...SIDE 180
Apostel for medmenneske-
mentalitet
Af professor Bjørn Helland-Hansen
- 29 ...SIDE 182
Ved kordegn Kofoeds bære
Af fhv. sognepræst Kaj Holmer

Mange minder har jeg om min store bror, Hans Christian. Far døde, da jeg var 5 mdr. gammel, så nogen far har jeg egentlig aldrig haft.

Derimod havde jeg 4 brødre, hvoraf den ældste overtog gården. De to næste blev håndværkere, og Hans Chr. og jeg flyttede med vor mor op til en nybygget, lidt mindre gård på ca. 20 tdr. land, som mor drev med en bestyrer. Meningen har jo nok været, at Hans Chr. skulle overtage den, når han blev mere moden; men det skulle gå helt anderledes. I den tid, han og jeg var sammen på gården, gik han ganske naturligt ind i min fars sted. Jeg lærte af ham og så op til ham.

Mange gange var jeg godt gal i hovedet på ham, når jeg skulle hjælpe for meget til i landbruget eller i skoven om aftenen.

Gården lå lige i et skovbryn, og Hans Chr. fik snart en del af skoven omdannet til en hel park. Krat og buske blev ryddet og gav plads for de yndigste stier med sammentømrede bænke. En båd blev hængt op i stærke jernwirer og var den herligste luftgynge. En kæmpehøj blev planeret i toppen og blev til krocketbane. Ja, så galt en skydebane blev anlagt med rigtig markørgrav og skydevold og automatisk skivebetjening.

Her i skoven samledes egnens ungdom både om aftenen og om søndagen, og hvad var vel da naturligere, end at jeg beundrede min store bror og så op til ham. Han havde kaniner og duer, der var så tamme, at de åd af hans hånd. Vores temmelig store hund lavede han en sele til. Så blev den spændt for en lille vogn, og så gik det ned ad vejen med os begge i vognen.

Hans Chr. var vel ikke mere end seksten til sytten år, da jeg oplevede en juleaften, jeg aldrig glemmer. Jeg var ca. otte år og skulle sammen med Hans Chr. og mor køre til kirke. Som alle børn var jeg jo ivrig efter at få det overstået, så man kunne komme hjem igen, få malket kreaturer, spist og vasket op, få juletræet tændt og få sine gaver. Hans Chr. fik de to brune spændt for ponyvognen, og af sted kom vi da.

I kirken var der som altid dengang mandsside og kvindeside. Ellers, når jeg var med mor i kirke, måtte jeg jo altid sidde ved siden af hende; men den aften fik jeg lov til at sidde ved siden af Hans Chr. på mandssiden. Hvad præsten sagde, husker jeg ikke, jeg var mere interesseret i de store juletræer, eet på hver side af alteret. Da prædikenen var forbi, og vi skulle synge en salme, lagde jeg med skræk mærke til Hans Chr. Han sang, så han overdøvede hele menigheden, og jeg troede, han var blevet gal. Jeg skubbede til ham; men han så glad ned til mig, og værre blev det.

Endelig var så gudstjenesten forbi, og så skulle vi jo hjem til gaverne. Men så gjorde Hans Chr. noget, som jeg syntes var fuldstændig forrykt. I stedet for at følge med strømmen ud af kirken banede han sig vej op mod alteret og styrede lige imod præsten. Jeg søgte hen til mor og fortalte, hvad der var sket, og sammen så vi præsten med armen om Hans Chr.'s skulder komme langsomt ned imod os. Jeg forstod ikke et muk af det hele, men hørte dog enkelte sætninger, som: »Guds barn, frelst, nåde og lykke«.

Da vi kørte hjem, fik de brune lov til at strække ud, alt det de kunne, og hovslagene var akkompagnement til den ene salme efter den anden. Jeg blev dog endnu mere forbavset, da vi kom hjem, for straks faldt Hans Chr. og mor på knæ i bøn. Siden, da vi havde fået vore gaver, taltes der hele tiden om, at Hans Chr. havde alligevel fået den bedste gave.

Der var foregået en stor forandring med min bror. Tiden gik, han kom på højskole og landbrugsskole; men landbruget interesserede ham ikke så meget. Han følte, at han måtte ud og virke blandt unge mennesker for at få dem med på den vej, han havde betrådt. Tiden, der nu fulgte, blev højst omskiftelig og fuld af kampe, både på den ene og den anden måde. Jeg husker ikke rækkefølgen så nøje, men efter at han havde fået en stilling som soldatermissionær på så øde et sted som Flakfortet, hvor han ved selvstudium begyndte at forberede sig til optagelse i gymnasiet, kom han hjem og blev indmeldt på statsskolen i Rønne. Imedens var mor flyttet til Rønne, så han boede hjemme, og jeg husker, han sled som en hest for at følge med. Vi havde endda en udensognselev boende hos os, for at han kunne hjælpe Hans Chr. Rektoren på skolen, som var en meget bøs herre, og som velsagtens ikke ville finde sig i, at en bonde sådan begyndte at studere og tilmed i den høje alder, gjorde alt for at gøre ham livet surt. At han tilmed var i familie med Hans Chr., gjorde jo ikke sagen bedre.

Så begyndte han på privatkursus i København; men studenterhuen fik han aldrig. Oprindeligt tror jeg nok, det var hans mening at blive præst; men det var åbenbart ikke den vej, han skulle gå. Imidlertid gik han ind i højskolegerningen, og her var han rigtig i sit es. Jeg tror, at tiden som lærer på Hoptrup højskole hørte til hans bedste. Dog kunne han ikke slå studentereksamen ud af hovedet. Han søgte en stilling som hjælpekordegn ved Christianskirken,

fik den og begyndte igen at læse. Resten kender vel de fleste. Han giftede sig og fik stillingen som kordegn ved samme kirke.

Under sine studier i København fristede han en kummerlig tilværelse. Han sled som en hest for at tjene til studierne.

Han sled trapper. Snart med det ene og så med det andet. Hjemmefra kunne han ikke få ret megen hjælp; men jeg husker, at mor plejede at sende en portion stegt flæsk med æbler og løg. Sådant en bar rundt om rugbrød med en skive flæsk var en herreret, sagde han tit. Varm mad blev der ikke til hver dag. De gange, jeg havde ærinde i København, skulle jeg selvfølgelig bo hos ham. Han havde et lille kammer med en divan; men så tog han divanskuffen til seng, mens jeg selvfølgelig skulle ligge på divanen.

Hans arbejde med sit store værk fulgte vi herhjemme i forundring. År for år voksede det sig større, og forundringen steg til beundring. Endelig var han kommet på sin rette hylde. At gå ud til de små og udstødte i samfundet, rette dem op og vinde dem for Gud den Almægtige.

Det var hans livsopgave.

Jens Brandt Kofoed.

Første gang, jeg traf Hans Christian Kofoed, var på Bornholm, han må den gang have været 16—17 år. — Jeg holdt ferie på øen sammen med min moder og søster; vi boede på Brandtsgaard hos Hans Christians broder, de var begge fætre til min moder, og jeg er således en slægtning af Hans Christian. — Hans hjem, Løvhøj, en mindre gård, som han bestyrede for sin moder, lå lige ved Brandtsgaard. En dag var vi på besøg på Løvhøj; Hans Christian var ikke hjemme, da vi kom, men vi traf ham senere ude i skoven sammen med hans yngre broder, Jens. Jeg husker tydeligt, at min søster og jeg følte det, som havde vi pludselig fået et par nye fætre; de var nemlig mere jævnaldrende med os end med min moder — vi havde dårligt nok anet deres eksistens før. — Jeg tror, vi begge var meget indtaget i Hans Christian, han lignede ingen andre, vi kendte. Han var lys og meget skær i huden, havde kønne træk og et par livfulde øjne og dertil et strålende, smittende humør. Vi havde nogle fornøjelige dage sammen, gik ture i skoven, fiskede i åen — og så var det midt i kirsebærtiden. Jeg kender ingen steder, hvor der er så mange kirsebær som på Bornholm, de vokser vildt i skovene. Drengene brækkede store grene af træerne, og vi spiste kirsebær i massevis. — Hjemme var Hans Christian hyggelig og underholdende, han

kunne både spille og synge. Vi mærkede dog klart, at han ikke var nogen almindelig ung mand, han havde haft sin oplevelse med Gud, og det prægede ham. Vi forstod, at han derigennem havde fået noget dyrebart i eje, som vi på det tidspunkt ikke kendte.

Dette første besøg blev efterfulgt af mange siden hen. Hans Christian kom ofte og boede hos os i mit hjem på Lolland, og det var altid fest, når han kom. Han elskede at gå på jagt, så han kom gerne om efteråret i jagttiden. Min broder, som dog var meget yngre, var altid med, når han gik ud med bøssen. De snakkede godt sammen de to, Hans Christian kunne jo tale med alle mennesker, både store og små. Han var som et sprudlende kildevæld, havde altid noget nyt at fortælle, nye tanker og nye planer; han var fuld af humør og skælmeri, og på samme tid var han en alvorlig kristen.

Hans Christian var en kær ven af os, og det blev Astrid, hans hustru, ikke mindre, da hun kom til. Jeg havde den store glæde at være med til deres bryllup for 25 år siden. De var strålende lykkelige, og gennem årene, hvor jeg stadig har fulgt dem, har jeg oplevet den rigdom, det er at se et ægteskab, hvor kærligheden bevarede sin dybde og glans.

Det faldt ganske naturligt, at Astrid blev den ledende i hjemmet og måtte tage sig af børnenes opdragelse, eftersom Hans Christians arbejde på skolen krævede ham mere og mere. — Til trods for, at han elskede sin kone og sine børn, gik hans arbejde for skolen altid forud for hjemmet. — Når han nu og da blev syg og måtte gå i seng, det var som regel halsbetændelse, så tog familien det som en hel fest, og af lutter sympati blev børnene også forkølede og gik straks i seng — nu havde de da endelig deres fader for sig selv!

I 1935 blev jeg medarbejder på skolen; det var det år, den flyttede til Prinsessegade. Jeg fik her rig lejlighed til at følge hans liv og færden blandt de mennesker, som han gav sit liv for.

Man kan i sandhed sige, at han gik i sin herre og mesters fodspor, han var der for at tjene.

»Alt, hvad I vil, at menneskene skal gøre mod eder, det skal I gøre mod dem.« Det var Hans Christian Kofoeds motto. Han holdt mål med sit budskab og levede dette ud, indtil sin sidste stund.

Ester la Cour.

To Hans Christian'er

AF REKTOR H. C. JØRGENSEN

»Løvhøj« — et ord fuldt af minder fra en skøn, lys og sorgløs barndoms- og ungdomstid. På »Løvhøj« boede fru Kofoed med sine to yngste sønner, Hans Christian og Jens. Fru Kofoed havde ret tidligt mistet sin mand, og da sønnen Holger havde overtaget fødegården »Brandtsgaard«, byggede hun på jord, der var udskilt fra »Brandtsgaard«, den smukke lille gård »Løvhøj« med den tanke, at den skulle Hans Christian have, når han blev voksen.

Jeg har vel været i 10—11 års alderen og Hans Christian i 13—14 års alderen, da vi lærte hinanden at kende. Fru Kofoed, der var blevet en oprigtig kristen, kom sammen med Hans Christian og Jens i mit barndomshjem. På grund af faderens død fik Hans Christian tidlig en voksen mands arbejde, pligter og ansvar, men alligevel var han midt i alt dette den store, glade dreng. Der stod allerede dengang fest omkring ham. Han var fuld af påfund og ideer, og midt i det daglige arbejde og de dermed følgende pligter fik han tid til at bringe sine ideer til udførelse. Der blev på »Løvhøj« indrettet baner til forskellige spil, der blev lavet en luftgynge, der blev lavet en skydebane, hvor vi afholdt store præmieskydninger o.s.v. Der skete altid noget, hvor han var. Han var fuld af livs-

Hans Christian Kofoed som 2-årig

Som 4-årig sammen med søsteren Ellen

I konfirmationsalderen

17 år gammel

Kofoed, da han var 24 år gammel

Blandt kammerater på Rønde Kursus. Kofoed i midten

I lejr for unge arbejdsløse. Fra venstre Kofoed, hans ven kordegn Einar Asbo, der blev myrdet under besættelsen, og frk. Ester la Cour

glæde og livsmod. Vi kammerater så op til ham; han blev let centrum i den kreds, der omgav ham, fordi der udgik dette dynamiske livshumor fra ham.

Han blev tidligt en bevidst kristen og gik med liv og lyst op i K.F.U.M.'s og menighedens arbejde i sognet. Det syntes derfor egentlig ganske naturligt, at Gud havde brug for denne unge mands rige evner på større områder, end »Løvhøj« og sognet derhjemme kunne byde ham. Den sjælekamp, den ganske unge Hans Christian kom ud i, da han følte dette kald fra Gud, har han selv fortalt lidt om i sin bog »Slået ud — Nej«. Han bøjede sig for Guds kald. Han gav afkald på den livsvej som landmand, der havde hans lyst og interesse, og som han, der var af gammel bondeslægt, følte var så naturlig for ham — for at kaste sig ud i noget, der endnu lå i tåge for ham. Han havde kun een rettesnor: Gud vil det sådan — så vil han også vise mig den vej, jeg skal gå.

Efter et højskoleophold og efter en tid under 1. verdenskrig at have været leder af et soldaterhjem, følte han, at han måtte have større boglig uddannelse, inden han gik videre. Hans mor solgte »Løvhøj« og flyttede til Rønne, og Hans Christian begyndte at »læse«, og nu begyndte for ham for alvor de lange og svære læreår, der skulle hengå, inden han fik begyndt på det arbejde, som han var bestemt til at udføre.

Da jeg kort efter havde fået realeksamen og stod lidt vaklende overfor, hvad jeg skulle slå ind på, selv om jeg vel egentlig havde mest lyst til at være landmand, greb Hans Christian ind i mine planer og sagde: »Kom med mig — lad os læse til studentereksamen sammen.« Hans ivrighed besejrede min betænkelighed, og jeg fulgte med ham til »Rønde Kursus«. I de følgende to år boede vi sammen, læste sammen, spiste sammen — kort sagt var altid sammen. Vi hed begge Hans Christian, og når det en enkelt gang skete,

at en af vore kammerater traf en af os alene, spurgtes der næsten altid: »Hvor er den anden Hans Christian?«

Vi lærte hinanden at kende helt ind i de inderste kroge af vort sjæleliv, og det var for mig en rig oplevelse, der havde afgørende betydning for mig for hele livet.

Det var en streng tid for ham. Han var vant til det frie liv på landet — der egentlig var hans lyst — vant til selv at bestemme og disponere, og nu skulle han sidde bunden til stol og bog — noget, der egentlig slet ikke passede for hans aktive natur. Men han havde en vilje af stål. Hvor vi andre arbejdede, der sled han. Og under alt sliddet bevarede han sit ukuelige humør og livsmod og var den mest omsorgsfulde og opofrende ven, der tænkes kan.

Medens vi var i Rønde, blev jeg en vinterdag syg, og da feberen inden aften var nået op ved 40, blev lægen tilkaldt. Formentlig blindtarmsbetændelse var lægens diagnose. En indlæggelse på sygehuset var nødvendig, og en dame, der plejede at passe syge, skulle følge med i sygevognen. Øjeblikkelig sagde Hans Christian: »Må jeg ikke tage med i stedet for?« Det fik han lov til, og glad var jeg. Vi var i Rønde, og det nærmeste sygehus var i Ebeltoft. Transporten til sygehuset skulle ske i en af disse gamle lukkede trækasser af sygevogne med jernbeslåede hjul ad veje, der ikke var alt for jævne, og med to sindige jyske heste for vognen. Jeg skal aldrig glemme ham denne kolde vinternat, hvor han sad hos mig i »trækassen«, omsorgsfuld, opmuntrende og trøstende i de fire natte-timer, turen varede. Og efter at have talt med lægen på sygehuset tog han så samme tur tilbage til Rønde med sygevognen. — Man følte sig altid så tryk hos ham.

Efter at have været i Rønde et år tog vi til København og fortsatte læsningen på »Døckers Kursus«. Det var i 1920, en boligfattig tid, hvor det næsten ikke var til at få et værelse at bo i for

unge mennesker, der kom til byen. Takket være tidligere bekendtskab fik vi lov til at bo hos familien Johansen i en villa på Strindbergsvej i Valby. Der var i familien to sønner — Kaj og Erik — omtrent af samme alder som vi, og vi fire fandt hurtigt sammen, så vi to Hans Christian'er blev behandlet som hørende til familien. Arbejdet i København blev ikke mindre for Hans Christian, end det havde været i Rønde, men hans vilje og energi var lige ukuelig.

Dengang røg han ikke og havde, såvidt jeg husker, aldrig gjort det. Det gjorde jeg derimod temmelig meget. Jeg arbejdede bedst, når jeg havde den lange pibe tændt, og jo mere jeg gik op i arbejdet, jo værre dampede jeg løs — uden at tænke over det. Da værelset ikke var så stort, blev tobaksrøgen hurtig så tæt, at vi næsten ikke kunne se hinanden. Jeg har åbenbart været temmelig tankeløs, for den tobaksrøg generede Hans Christian en hel del, men han sagde aldrig noget til det. Først når han var lige ved at kvæles, begyndte han at hoste, hvorpå jeg omgående »stak piben ind«.

Han var i den tid i grunden en underlig blanding af en dybt alvorlig voksen mand og en glad, løssluppen dreng. I det ydre markerede han sin »voksenhed« ved altid at gå i blå tøj, stiv knækflip med sort bindeslips, sort, stiv, rundpudlet hat og om vinteren mørk overfrakke med fløjlskrave. Men midt i sliddet og trods sin »voksenhed« var han parat til spas og drengestreger.

En bestemt aften hver uge var hr. og fru Johansen ude til spilleaften, og vi fire unge mennesker var alene hjemme. Disse aftener slog vi os ofte løs, og Hans Christian var vist egentlig altid den, der havde ideerne. For eksempel blev det en aften besluttet, at Hans Christian skulle klæde sig ud som en gammel mand, og Erik skulle klæde sig ud i noget af sin mors gamle tøj. De to skulle så gå en tur gennem gaderne som et gammelt, forslidt ægtepar, medens vi andre to skulle følge efter i passende afstand for at se, om folk

ville opdage noget. Alt forløb tilfredsstillende til stor moro for os alle fire. En anden aften var Hans Christian, Erik og jeg alene hjemme, medens Kaj var på Teknisk Skole. »Vi skal have sjo med Kaj, når han kommer hjem,« sagde Hans Christian. Næsten med det samme havde han ideen. Han klædte sig ud som en gammel kone, og da tiden nærmede sig, at Kaj skulle komme hjem, gik vi ned i haven og stod og ventede ved havelågen, indtil vi så Kaj komme hen ad villavejen. Så gik »den gamle kone« ud på gaden og hen imod Kaj. Da hun var lige foran Kaj, sank hun stønnende sammen. Kaj tog straks affære. »Er De syg, min gode kone?« spurgte han, »skal jeg hjælpe Dem?« Svaret var kun et svagt fremstønnen: »Vand«. Derefter halvvejs bar og halvvejs slæbte Kaj med stort besvær »den gamle kone« hen ad vejen, ind gennem haven og nåede at få hende helt ind på divanen i spisestuen, før »mysteriet« opklaredes, mens vi andre var ved at omkomme af indeklemt latter.

Andre aftener havde vi to lange og dybtgående samtaler om kristentro og kristenliv. Han var så stærk og grundfæstet i sin faste og inderlige tro på Gud.

Han havde egentlig mange skuffelser i sit arbejde, som han ikke syntes lykkedes, som det skulle, trods slid og ihærdighed. Han var sikker på sit kald fra Gud, men vejen, han skulle gå, var endnu uklar for ham. Slutningen af det år, vi boede sammen her i København, bragte ham en af de største skuffelser, han endnu havde haft: resultatet af hans læsning var ikke til oprykning i afgangsklassen til studentereksamen. Det var et hårdt slag for ham. Jeg husker ham endnu stå med panden trykket mod ruden i vort værelse. Tvivl, uro og angst fyldte ham. Havde han alligevel taget fejl? Havde det ikke været Guds vilje, at han skulle gå den vej? Hvad ville Gud da med ham? Det var en prøvelsens time. Slået ud — Nej! For han gik

bønnens vej, og gennem bøn og sjælekamp fik han igen visheden om, at Gud ville bruge ham — han skulle altså bare ikke gå den akademiske vej. Gud havde anden bestemmelse med ham, og han bøjede sig i lydighed og tro.

Så ophørte vort daglige samvær. Han kom til Hoptrup højskole og fik som højskolelærer et arbejde, han var *meget* glad for, og som han egnede sig fortræffeligt til. Det var lykkelige år for ham, men de var stadig kun ment som led i hans uddannelse til det arbejde, der skulle være hans.

Selv om vi nu sjældnere mødtes, blev han ved at være den trofaste og inderlige ven. Så fik han sin Astrid, og jeg fik min Pusse, og venskabet mellem to blev til venskabet mellem fire. Og så kom han endelig på den plads, der var bestemt for ham. Han og hans arbejde blev eet, og fritid blev egentlig et ukendt begreb for ham. Der var ikke megen tid til noget »privat«.

Og nu er venskabet mellem fire blevet til et venskab mellem tre, hvor vi alle føler, at den stærkeste er gået bort. Jeg tror, at alle hans venner føler som jeg, at vi i samvær med ham var de nydende, medens han var den ydende.

H. C. Jørgensen.

Hele hans liv som en prædiken

AF ASTRID KOFOED

En strålende midsommerdag i 1922 mødtes vi på et husflidskursus, som afholdtes på den gamle ladegård ved Aboulevarden. Hans Christian var lærer på Hoptrup højskole, jeg lærerinde på Fjerrikslev realskole.

Fra Hans Christians side var det kærlighed ved første blik. Da han om aftenen kom ud til Valby, sagde han til ungdomsvennerne Kaj og Erik Johansen: »Nu har jeg fundet den pige, jeg vil gifte mig med.« — Ferien gik, og det var uendelig lyse og solfyldte dage. Vi rejste hver til sit, og tiden gik til det følgende forår. Da fik jeg et brev fra Hans Christian, hvori han skrev, at han bestandig tænkte på mig — og tilstod mig hele sin glødende kærlighed.

Dette brev gav mig mange søvnløse nætter. Min elskede far og mor, som jeg skylder hele min lykkelige barndom, havde lært mig at folde mine hænder, lært mig vejen til Gud. I mine spæde ungpige-tanker, når jeg drømte om kærlighed, vidste jeg, at jeg aldrig turde binde mig til en mand, som jeg ikke absolut vidste var en overbevist kristen.

Sommerferien kom og med den påny et kursus til os begge. Jeg husker, vi stod i de elendige lokaler med en stor zinkbalje, hvor pil og vidjer var lagt i blød til kurvemagerarbejdet — og sang morgensangen: »Her står vi nu i flok og rad om dig, vort skønne hjerte-

blad...«. Situationen var næsten for humoristisk. — Jeg kiggede stjålent over til hr. Kofoed og tænkte: Han ser nu vældig rar ud! Straks efter morgensangen kom han over til mig og sagde: »Frøken Dieckmann, jeg har glædet mig til at møde Dem.« I middagspausen gik vi langs søerne, solen skinnede, og vi var begge så unge. Noget mærkeligt begyndte at røre sig i mit hjerte, noget ganske forunderligt, — jeg tænkte: Føles kærlighed mon sådan? — Så inviterede han mig i Dyrehaven til friluftsteatret, og vi så »Ambrosius«. Da vi gik derfra, sad månen højt oppe, mit hjerte følte mærkeligere og mærkeligere. Stille gik vi gennem den tavse skov — og med sin bløde, smukke bornholmske accent og dog så mandige stemme sagde han til mig: »Frøken Dieckmann, jeg kan så godt tænke mig Dem i alle livets forskellige situationer, vil De blive min hustru?« — Jeg følte noget forunderligt røre sig i min sjæl; senere blev jeg klar over, at det var den dybe, rene kærlighed — der bandt os sammen i 29 år — som dengang vågnede. Jeg, der var opvokset i en skole på den jyske hede, var bange for at give et overilet svar og bad om betænkningstid. — Dagen fløj på kursuset — han friede faktisk hver gang, vi var alene sammen, også en dag, vi var alene oppe i bogbinderlokalet, et usselt tagrum med skrå vægge. Jeg tænkte: Nej, den dag, jeg siger ja, skal det sandelig være på et mere romantisk sted! Og jeg fandt en undskyldning og forsvandt skyndsomst. — Vi var ofte ude sammen. En aften, da vi nåede min entrédør på Frederiksberg, følte jeg, han ville sige noget, og i en fart sagde jeg: Farvel — og tak for i aften! — og 1-2-3 var jeg oppe ad trappen.

Efter dette kursus rejste jeg hjem til mine forældre og kæmpede i bøn dag og nat den følgende tid. Jeg ville gerne være klar over, om det var Guds vilje, for jeg var aldeles klar over, at det var min egen vilje, at jeg elskede ham. Hver dag i 1½ måned fik jeg brev fra ham og tilsidst et brev, hvori han bad om et bestemt og afgørende svar, og

om jeg ville møde ham. Netop da skulle jeg til optagelsesprøve på musikkonservatoriet, og dagen blev berammet til den 28. oktober. Gennem samtaler vidste jeg nu, hvor han stod, og det lille sølvkors, han bar ved sin urkæde — en gave fra pastor Björk i Sverige — var mig også en borgen for hans livs indre.

Den 28. oktober — vort livs største mærkedag — kom jeg om morgenen med »Aalborghus« til København. Kæk og mandig stod han på kajen og tog imod mig. Vi kørte til missionshotellet i Helgolandsgade, hvor jeg skulle bo. Kl. 10 gik vi sammen i Eliaskirken og hørte pastor Hoff fra Indien, var hjemme igen kl. 12 . . . Så vil jeg ganske stille gå tre kvarter frem i tiden . . . da Hans Christian og jeg gik ned til frokost, fandtes to lykkelige mennesker til i verden. Min bøn var den aften: Gud, giv os lykke til at vandre sammen på livets sande vej! — Atter skiltes vore veje.

I julen mødtes vi påny i mit hjem, Skræm skole; for første gang skulle han præsenteres for mine forældre. Netop den jul kom med så megen sne, som jeg aldrig før har oplevet, men hvor var det spændende og lykkelige dage. Juleaften, da vi skulle til julegudstjeneste i kirken, tog vi en stor rejseplaid foran os og stred os gennem uvejret. — 3die nytårsdag — på min 20 års fødselsdag — satte Hans Christian ringen på min finger, det ydre tegn, som skulle sammenknytte os for livet. — Et par dage efter rejste han til Hoptrup, og kun brevene gik bud imellem os.

Hans Christian følte dog i Hoptrup, at en anden opgave ventede ham, og han tog til København for at gå på studenterkursus. Han var så heldig at få det lille stipendie-embede ved Christianskirken (50 kr. om måneden plus et lille værelse). Hans måltider, som han selv tilberedte, bestod af torskehoveder og grisetæer, undertiden gik han sulten i seng. — Den gamle kordegn, adjunkt Michelsen, var syg, og Hans Christian overtog derfor alle de kirkelige handlinger. Efter to

års forløb døde kordegnen, og Hans Christian blev opfordret til at søge hans embede. Vi havde på det tidspunkt været forlovet i 4 år, og nu kunne vi tænke på at gifte os. Brylluppet stod på vor 4 års forlovelsesdag, den 28. oktober 1927, og bryllupsmiddagen inde i KFUK, da mine forældre netop var flyttet fra Jylland ind til byen.

Så oprandt den største og lykkeligste dag i mit liv. Om aftenen bar han mig over tærskelen til vort hjem, og sådan bar han mig livet igennem på sine hænder — lige til sin sidste livsstund. Den sidste aften på hospitalet sagde han til mig kl. 7: »Hvor er du træt, lille mor, nu skal du gå i seng, skynd dig nu!«

*

På Christianshavns torv, i »Ankerhus«, indrettede vi vort første, lykkelige hjem. Vi var så lykkelige, så hvis man kunne eksplodere af lykke, ville vi være sprunget i tusinde stykker. Og i al den lykke opstod så den tanke: Hvordan kan vi hjælpe dem, der på en eller anden måde er sorgfulde og ulykkelige? — vi gik til sognepræsten, pastor Holmer, han og hans hustru tog så kærligt imod os. Hans Christian forelagde ham vore tanker, at vi ville begynde at undervise arbejdsledige i husflid. Pastor Holmer gav os personlig 120 kr. til køb af rekvissitter o. lign. og gav os lov til at benytte lokalerne i menigheds-husets kælder, Overgaden oven Vandet nr. 6. Hans Christian gik rundt til de arbejdslediges hjem, indbød 11 mænd, flere var der ikke plads til. Og den 28. marts 1928 begyndte vi, uendelig spændt på, hvor mange der ville komme. Der kom een mand, ham begyndte vi med. Næste dag havde han sin svigerfader med, og få dage senere var vi 11.

Foråret kom, og vi følte os dobbelt lykkelige, fordi vi havde fået lov at begynde dette arbejde og se glæden over arbejdet i udslukte øjne.

Den 28. november 1928 kom vor første dreng til verden i Løngangstræde. Dr. Esmann ringede til min mand og sagde: »De har fået en

velskabt søn på 7 pund!« — Min mand udbrød: »Nej — det er ikke sandt!« — Han havde en elev i engelsk, som straks måtte gå, og Hans Christian styrtede afsted for at tage sporvognen — men det tog for lang tid, det kunne han ikke vente på. Han løb over Knippelsbro, ind over Christiansborg til Løngangstræde 21. Det øjeblik, da han stod bøjet over den lille drengs vugge, følte vi det, som himlen var åben over os, og Hans Christian udbrød: »Tak, kære Astrid. . . «

Fødselen havde været meget svær, men vor lykke var ubeskrivelig. Da jeg kom hjem, havde jeg de frygteligste smerter, men bestandig tænkte jeg: Det er godt, der er noget, der gør ondt, ellers eksploderer du af lykke!

Årene gik i det lykkelige arbejde; vi fik næste år den gamle oliemølle, hvor der stod vand i kælderen, og hvor der overhovedet ikke kunne fyres. Hans Christian kom hjem med influenza og smittede os — den gamle skomager fik lungebetændelse og døde. Alt dette er beskrevet i min mands bog »Slået ud — Nej!« Han såede den gode sæd, men sagde: »Frugten skal vi ikke spejde efter.« Store kampe, sejre og nederlag fulgte. Skolen flyttede 5 gange i løbet af 10 år. Hans Christian skrev fornærmelserne i sand, velgerningerne i sten.

Aase kom i 1934, Finn-Aage i 1936, lyse og lykkelige år. Men vi havde skuffelser og bekymringer nok til, at vi aldrig fik lejlighed til at svømme ovenpå. Kraften til gerningen fik vi ovenfra og i den dybe kærlighed, vi nærrede til hinanden. Vi havde næsten altid en eller flere arbejdsledige ved frokost- eller middagsbordet. For mig er det i dag ganske ufatteligt, hvorledes pengene slog til — en egen velsignelse hvilede over os. Vor gage var 3600 kr. om året, og huslejen var 1800 kr. Gik der noget i stykker, blev det aldrig fornyet, undtagen hvad vi selv kunne reparere. Jeg betrak stole og sofaer, syede børnenes tøj, og ind imellem lå jeg med ischias og havde altid smerter. Hans Christian passede alt ude, og jeg fik pengene og ordnede husleje, skat, for-

sikringer o.s.v. — han sagde for spøg: »Jeg er kordegn ude, du er kordegn-inde«! Han selv skulle kun have lidt til tobak, ordineret af lægen, fordi han havde idiosynkrasi overfor alt — kunne nyse i det uendelige. — Jeg kunne gå med smerter hele dagen (først for 2 år siden konstaterede overlæge Geert-Jørgensen, at jeg havde encephalitis efter sovesyge, 1918) — men når Hans Christian kom hjem, viste jeg mig altid glad — *han* gjorde, at jeg kunne. Han kom med et frisk pust og gav mig del i sin gerning, alt delte han med mig, og vi drøftede småt og stort. Den eneste dag på hele året, hvor han holdt fri om eftermiddagen, var vor forlovelses- og bryllupsdag den 28. oktober. Da tog vi i dyrehaven, gik på de samme stier, hvor vi havde gået hin lyse sommerdag, da han tilstod mig sin kærlighed. Først i forlovelses-tiden gik vi der alene, senere efter vort bryllup hvert år med børnene. Det var en festdag, som vi så hen til med stor glæde. Vi tog toget til Klampenborg station, og altid stod skoven i den skønneste farvepragt. Børnene samlede kastanier, derude tilbragte vi altid de festlige timer, vi året igennem så hen til. — Ellers var vi enige om, at Hans Christian ofrede søndage og søgnedage på sine elever; bare eet bad jeg ham om: Juleaften måtte han give os!

Store forberedelser havde Hans Christian på skolen med uddeling af kurve, breve, gaver og hjælp til nødstedte hjem. Aldrig forsømte han dog julen i vort eget hjem. Et par dage før juleaften tog vi til Kongelunden sammen. Med børnene gik vi ud i skoven sammen med skovløberen, nød den snepudrede skov og den store stilhed, fik lov til selv at vælge træet, så det blive hugget om, og drog så hjem til den larmende by, med alle dagens problemer. En aften tilbragte vi med at klippe juletræs-pynt, en anden aften lavede far en overraskelse i form af en julekrybbe eller julelandskab. Hans idérigdom var enestående, børnenes spænding voksede fra år til år. Lillejuleaften pyntede vi juletræet, og stuen blev hermetisk tillukket for børnene. Kl. 12 jule-

aften stod alt parat til jul i vort hjem. Om formiddagen var far altid på træningsskolen. Kl. 12 spiste vi så frokost. Om aftenen til gudstjenesten i kirken. Når vi gik hjem over torvet, lyste julelysene i vore vinduer. Juleaften var årets højdepunkt i vort samliv. Men altid tilbragte han et par timer på skolen sammen med sine elever.

Der kom svære tider med alvorlig sygdom hos børnene — to gange stod vi ved dødens port med et barn, da Aase var fire år, fik hun difteritis og blev opgivet af lægerne, Finn-Aage fik ni måneder gammel meningitis. Alt, hvad vi havde fået i vort liv, knyttede vi til os med sløjfe, så kunne de løses op. Vi vidste, at alt, hvad vi ejede, var gaver fra Gud.

*

Så kom krigen og med den en skønne dag Gestapo. Hans Christian og min ældste søn Erling måtte gå under jorden. På det tidspunkt var jeg meget syg, ingen kunne hjælpe mig; selv troede jeg, det snart var forbi, men Hans Christians breve, min bibel — bragte mig tilbage til livet. — Angstfulde ni måneder gik, jeg måtte fortælle børnene, at far var i Sverige, og gruede for den dag, de skulle få at vide, at jeg havde løjet for dem. Hans Christian boede den meste tid hos vor trofaste ven fru Bodil de Neergaard på Fuglsang, senere hos pastor Kildeby, til slut på Hegnstrupgaard. — Den morgen, kapitulationen kom, ringede det pludselig på vor dør (ude på Frederiksberg, hvor jeg boede hos en veninde med de to mindste børn). Vi havde for vane at spørge, når det ringede: »Hvem er det?« — Med dyb stemme lød det: »Det er mælkemanden!« Men gennem mure af granit ville jeg have kendt den stemme, dér lød som musik i mine øren. Hans Christian ville være i nærheden, når fredsbudskabet kom, og på sin skole i Prinsessegade, hvis »de lange knives nat« skulle komme, så han kunne have lazaret dér og få lov at hviske døende det sidste trøstens ord i

øret: »Gud døde på korset for din skyld, al skyld er betalt!« — Korset betød alt i Hans Christians kristendom.

Træningsskolen, et barn født af denne skole, blev købt — endeløse spekulationer — razziaer for at finde de unge, der var kommet på den forkerte hylde — utrættelig arbejdede han dag og nat, et almindeligt menneske kunne ikke gøre, hvad han udrettede dér. Aldrig kaldte nogen forgæves; han var den barmhjertige samaritan i ordets dybeste betydning. I de første år var vi ofte for godtroende, men senere fik han erfaringer; på sin kærlige, egenartede måde kunne han sige folk sandheden lige op i ansigtet, uden at de blev fornærmede.

I vort hjem var det sådan, at bare han trådte ind ad døren, var alt som forandret; det, der var svært, var som en bagatel, bare han var hos mig. Vore lykkeligste dage var, når han f. eks. havde en 8 dages angina. Kom børnene hjem og så fars tøj hænge i entreen, råbte de i kor: »Er far syg — åh, hurra, hvor skal vi ha' det dejligt!« Far kunne fortælle de dejligste eventyr fra Bornholm, og alt, hvad far fortalte, var omgivet af en egen stråleglans.

Vi fik ved fars 50 års fødselsdag nogle legater til en udenlandsrejse, og dér tog vi børnene med. Vi boede meget primitivt (telt og primus), men oplevede uforglemmelige minder sammen, minder, der aldrig vil forgå eller blegne.

Selv på disse rejser var det vanskeligt for os at udelukke tanken om skolen, og vi havde da et bødesystem. Hvis nogen med et ord berørte skolen, skulle vi øjeblikkelig betale 10 øre.

Ofte har jeg tænkt: Findes der et mere uselvsk menneske på jorden? Aldrig krævede han noget til sig selv; han kom hjem den 1. med sin gage — og, som sagt, det eneste, han bad om selv, var lidt til tobak til piben. En læge sagde engang til mig: Deres mands liv er så værdifuldt — han burde undersøges en gang om året. Jeg bad ham så mindeligt om at lade det gøre, da der var noget galt med maven. Han

lå i 8 dage hos professor Meulengracht på Bispebjerg hospital; hvis jeg efter den dag berørte, at han burde undersøges, sagde han altid: »Nu har jeg lidt i 8 dage for din skyld, nu kan det være nok — nu ved du, jeg er rask!« Hans sans for humor fornægtede sig aldrig. Et lille eksempel, som viser, hvor lidt han beskæftigede sig med sig selv: En dag, han gik til kirke, opdagede jeg, at han gik med blå tøj og rødt slips — det havde han slet ikke tænkt på — han måtte tilbage og skifte.

Hans Christian var i besiddelse af et uforfærdet mod, han havde tro og tillid til Gud, mennesker, ja, hele sin idé. Denne tro lyste tappert midt i en uendelighed af modgang. Der er enkelte mennesker, der virker på os som lysstråler, fordi de har en strålende personlighed; de ligesom leder og varmer os. Sådant følte jeg mig overfor Hans Christian — jeg følte stadig den samme lykke og tryghedsfølelse gennemstrømme mig, når han kom ind ad døren, som i vore sollyse forlovelsesdage. Alle problemer blev små, bare jeg havde delt dem med ham, og jeg glæder mig kun til den dag, jeg atter skal møde ham igen.

En dag blev Hans Christian spurgt: »Hvorledes er det med den kristne ånd på Deres skole?« Han svarede: »Udadtil kan jeg ikke få det for verdsligt, men indadtil håber jeg, at man mærker Guds ånd. Der er intet så forkasteligt som at sælge et måltid mad til en sulten og som vederlag forlange, at han skal høre på en andagt.«

Efter næsten fem og tyve års strid og kamp stod denne skønne skole færdig. Hans Christian var lykkelig for den, og vi følte, at nu kunne skolens system komme til at fungere i fuldt mål, og muligvis kunne Hans Christian forvente at få lidt roligere dage; vi har dygtige og velegnede ledere på enhver post.

*

Den 16. oktober tog Hans Christian afsted på en møderejse til Fyn og Jylland, og vi ventede ham hjem den 26. og skulle så sammen med børnene fejre en stille dag den 28. oktober, vor sølvbryllupsdag. Kl. 1 kørte Hans Christian, kl. 3 ringede telefonen fra Ringsted sygehus. »Deres mand er indlagt her efter et biluheld. Der er ingen øjeblikkelig fare, men vil De komme herved.« Jeg troede, mit hjerte skulle høre op at slå. — Køreturen derved var den længste i mit liv. Vi mødte vraget af vognen, det var mere end frygteligt.

Alle gaver i livet havde jeg som tidligere sagt knyttet til mig med sløjfer — — een eneste knyttede jeg til mig med knude — — Hans Christian inderst inde, sagde jeg. Han er den eneste, du ikke må tage fra mig, men i det øjeblik, jeg stod overfor det menneske, jeg elskede højest her på jorden, og så hans kvæstelser — måtte jeg — omend med mit hjerteblood, sige: Din vilje ske!

Aldrig glemmer jeg den kærlighed, vi mødte på Ringsted sygehus af overlægen og alle. Jeg fik lov at bo på samme værelse som min mand, så jeg hele tiden kunne være ham nær. Han var klar ind imellem — talte ustandseligt om skolen og alle de penge, der skulle fremskaffes — omtalte alle sine gode medarbejdere ved navn.

Den sidste nat kl. 4½ holdt han en formfuldendt velkomsttale til Deres Majestæter kongen og dronningen ved jubilæet den 28. marts 1953. En sygeplejerske bad ham hvile sin hjerne. »Stille,« sagde han, »man kan ikke afbryde mig, når jeg taler til Deres Majestæter.«

Kl. 5 blev han meget urolig, det var en blodprop. Kl. 8 kom min kære, store dreng Erling, og vi holdt hans hånd, til han kl. 10½ stille udåndede. Da holdt det ædleste hjerte, jeg har kendt, op at slå. Båren blev indhyllet i Dannebrog og ført her til skolen, hvor den stod til den 28., og vi tog afsked med ham her, og elever bar ham til Christianskirken. I 27 år havde Hans Christian tjent foran det alter, hvor hans

båre stod, og pastor Holmer, som havde viet to lykkelige mennesker for fem og tyve år siden, sagde de sidste afskedsord. Samtidig blev vort første barnebarn døbt og fik sin farfars navn.

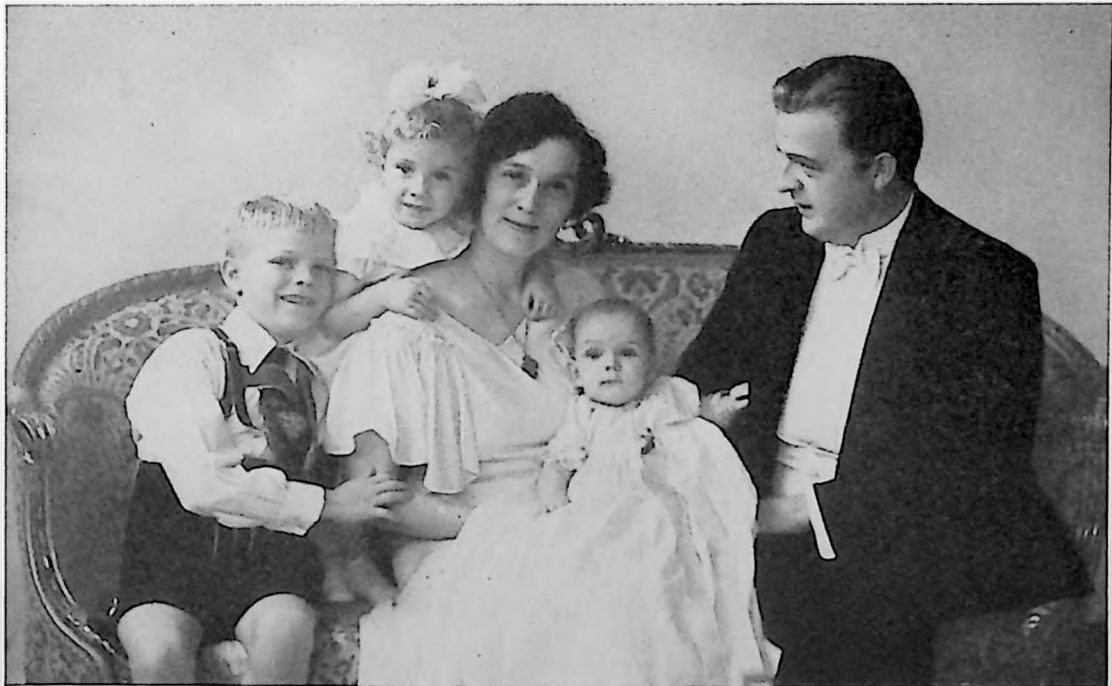
I disse dage, hvor sorgens tåge dækker over dagen og fremtiden, er mit hjerte fyldt af tak. Tak, fordi netop jeg fik lov til at leve livet sammen med det reneste, fineste, ædleste menneske, jeg har mødt i mit liv. Det var ikke med mange ord, han prædikede, men han levede hele sit liv som en prædiken, og det var hans inderste og dybeste håb, at hans elever ville finde vejen til Gud gennem de mange trængsler, der i forskellige former havde mødt dem, og at de ville få kraft fra Gud til at modstå deres fristelser. Han stod Gud til regnskab for hvert minut, han levede. Han brugte heller ikke mange ord til bøn, men hans inderste sjæl var en stadig bøn til Gud om hjælp og råd. Og jeg ved, hans daglige bøn var: »Herre, hjælp mig at leve således i dag, som jeg gerne ville leve, hvis jeg vidste, denne dag var min sidste.« Min mands sidste andagt her var over de ord: »Giv, hvad du kræver, og kræv, hvad du vil. Gud krævede det bedste, vi ejede.«

Sorgen og savnet er så ufatteligt for mig, så jeg føler mig, som var jeg bedøvet eller forstenet. Men jeg føler, at hans rige ånd er hos os og altid vil være her og råde på den skole, som var hele hans liv.

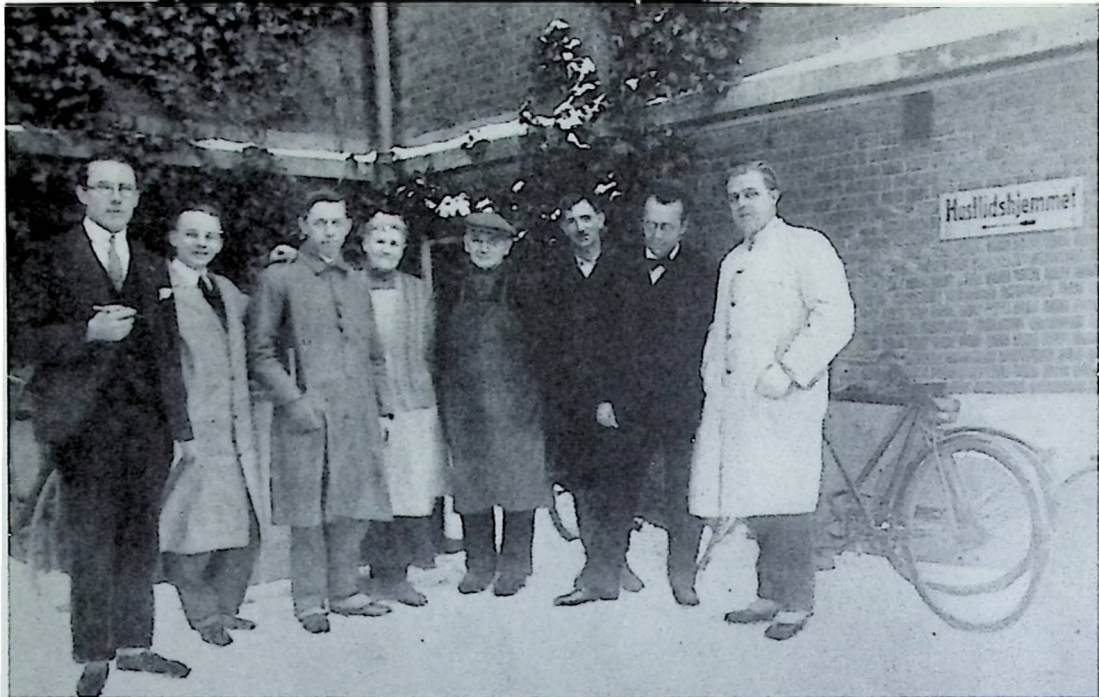
Følgende ord, skrevet af provst Helweg-Larsen, har været mig en trøst gennem denne tid:

»Om så vore lidelser er fra Gud eller djævelen, det ved vi ikke. Det betyder også mindre. Er de fra Gud, søger djævelen gennem dem at drage os fra Gud; er de fra djævelen, skyder Gud en skjult velsignelse ind i dem. Og i begge tilfælde står det til os selv, om lidelserne skal blive til velsignelse eller til forbandelse. Men at pukke på sin ret overfor Gud, det er, selv i de største lidelser, at gå djævelens ærinde.«

Kordegner Kofoed og fru Astrid Kofoed, fotografert i hjemmet på Christianshavns Torv, rammen om deres samliv, fra de blev gift, og indtil de i 1951 flyttede ind på den nye skole

Hele familien hos fotografen. Børnene er fra venstre: Erling, Aase og Finn-Aage

Fra husflidshjemmets dage i Marinehospitalets kælder. Kofoed, yderst til højre, sammen med medarbejdere

Interior fra Marinehospitalet. Kofoed, i hvid kittel, ved skrivebordet

Der er en bøn af Frans af Assisi, som jeg synes passer så godt på Hans Christians liv:

»Herre, gør mig til et redskab for din fred,
der hvor hadet er, lad mig så kærlighed,
enighed der, hvor der er tvedragt,
tro der, hvor der er tvivl,
tilgivelse der, hvor der er uret,
håb der, hvor fortvivlelsen er,
lys der, hvor der er mørke,
glæde der, hvor der er sorg.

O, guddommelige mester, lad mig ikke så meget stræbe efter
selv at være frimodig som at trøste andre, ikke så meget
efter at blive forstået som at forstå, ikke så meget efter
at blive elsket som selv at elske.

Thi idet vi giver, modtager vi,
idet vi tilgiver, tilgives os,
og idet vi dør, fødes vi til det evige liv.«

Astrid Kofoed.

Tro, vilje og energi

AF REDAKTØR, BARON CAI SCHAFFALITZKY de MUCKADELL

Mon jeg ikke er en af de første, der var kordegn Kofoed en beskeden hjælper på hans uselviske bane? Er jeg det, takker jeg, nu da han er død, forsynet for det — han var en sjælden mand.

En grå efterårsdag — jeg tror, det var i 1929, kom en herre op til mig i marineministeriet, hvor jeg var chef for den afdeling, hvorunder marinehospitalet hørte. Det var en mand med et ganske mærkelig bevægeligt ansigt, mindes jeg, øjne, der brændte af ildhu, og med en enestående evne til at tale sin sag. Hvad ville han? Ja, intet mindre end at have hele marinehospitalet, der skulle rømmes af flåden, til en opdragelsesanstalt for — jeg syntes, han sagde — de farligste, mest hjælpeløse og hårdest trængte i samfundet.

Der var mange planer med marinehospitalet dengang — og det forklarede jeg ham og sagde, at der var så mange grunde for, at det, han bad om, var umuligt, og jeg ville til at slutte samtalen. — Men det gik ikke så let! I mit lange liv har jeg sjældent truffet nogen, der forstod at tale — ikke sin egen — men andres sag med en sådan overbevisning og sådan understrøm af følelse. Hans øjne udtrykte levende den medlidenhed, han følte, hans stemme skælvede, da han beskrev for mig, *hvorfor, hvordan og hvem*, der skulle hjælpes, og jeg lovede øjeblikkelig at bringe sagen videre.

Nuvel — hele hospitalet kunne han naturligvis ikke få, men gamle Laust Rasmussen, der var forsvarsminister den gang, bevilgede efter at have fået forelagt sagen af mig omgående, at Kofoed fik *under-etagen* — selvfølgelig vederlagsfrit, men på ubestemt tid.

Kofoed strålede, da jeg meddelte ham det. Han havde den gang kun et par af disse samfundets stakler i arbejde — jeg erindrer, han sagde, at de arbejdede i en kælder. Nu kunne han tage op mod 100 — og der var nok at tage af!

Der skulle være en snedkerskole — jovist kunne Kofoed snedkere, hvad kunne han ikke? — og gammelt kassabelt materiale skaffede vi fra orlogsværftet. Så lagde Kofoed ud — uden en øre, kun sin tro, sin vilje og sin energi.

Jeg besøgte ikke sjældent den underlige skole og gik hver gang hjem en smule grebet af, hvad jeg så. Hvad de mennesker tryllede frem af stumper og stykker og fik lavet til det nydeligste legetøj! De savede og høvlede — de malede også — sandelig med humør, og på en eller anden mærkelig måde fik Kofoed også skaffet mad til dem. Han fik også tingene solgt — og til gode priser, for det var fine sager, og humøret steg i det pudsige snedkeri. Jeg erindrer en hel automobilgarage, han havde ladet lave til en dattersøn af mig til jul — det kostede mas at få lov til at betale den og lykkedes kun som hjælp til skolen.

Så gik min bane udenlands, og jeg så ham først igen under krigen. Han bad mig holde foredrag for sine protegeer, og bedre tilhørere har jeg aldrig haft. Farlige, lurvede — næsten forsultne — så de ud, og da det var i rationeringstiden, kneb det ualmindelig meget med renligheden. Men det, der gjorde mest indtryk på mig, var disse menneskers tillid til ham. Den lyste ud af deres øjne — de var ikke mere forkuede af nøden. Vi talte efter foredraget om marinehospitalets dage, og jeg hørte — jeg havde været næsten 10

år i udlandet — til min næsten gabende forundring om, hvad han havde nået siden da. Åh — det skulle blive meget bedre, sagde han, og jeg så på hans energiske hage og strålende øjne, at det blev det også nok.

Ære være hans minde — verden er fattigere nu, og mange indfletter ham sikkert i deres bønner for det, han gjorde uden at skænke sig selv en eneste tanke.

Cai Schaffalitzky de Muckadell.

Soldatermissionær og højskolelærer

AF PASTOR EMER. HANS KILDEBY

Vi, som er over halvfjerds, kender vel mer eller mindre til, at minderne fra ens grønne ungdom står klarere og mere levende for os end tildragelser og minder fra manddommens travle, ofte noget forjagede arbejdsår. Men også fra denne regel oplever man undtagelser. Møder man i disse travle år et ungt menneske, som i sig og over hele sin færd har noget af det, man er begyndt at savne i sit eget liv: friskhed, frimodighed, gåpåmod, som er ved at være slidt af en selv i livets kamp, så slettes billedet af dette menneske ikke så let i ens erindring. Og får man så tilmed lov til at følge dette menneskes udvikling, og den måske endog mere end holder, hvad de unge år lovede, så man ikke ved gensynet må sukke: »Ak, hvor forandret!«, da bliver dette minde dyrebart for en, fordi det holder ens tro på mennesker i live, det kan være med til at holde en frisk under de grå hår — der er jo nok af det modsatte. Og et sådant menneske var Hans Christian Kofoed.

Under den første verdenskrig (vistnok vinteren 1916—17) var han elev på Haslev højskole. En dag i marts sad han i min stue, og hans ansigt viste tydeligt, at han havde noget alvorligt på hjerte. Jeg sad i det landsudvalg for K.F.U.M.'s soldatermission, som under Gunner Engbergs utrættelige ledelse fik sat et arbejde i gang i mere end tredive lejre og forter. Og nu spurgte han beskedent, men man

kunne mærke for ramme alvor, om vi ikke kunne bruge ham som soldatermissionær i det arbejde. Det gav et lille sæt i mig, da han på mit spørgsmål om hans alder oplyste, at han kun var atten år (blev nitten til april). Til at begynde med forekom tanken mig urimelig. Ingen af soldaterne ville være yngre end han, de fleste meget ældre; men der var noget frimodigt og tillidsvækkende over den unge bornholmer, så jeg lovede at rejse sagen i udvalget. Selvfølgelig var man mere end betænkelig ved blot at prøve så ung en mand; men heller ikke de andre medlemmer af udvalget kunne stå for Kofoed, og vi ansatte ham på Flakfortet på den ene betingelse så vidt muligt aldrig at røbe sin alder. Og vi hørte kun godt om ham og hans arbejde og optræden, han blev soldaterne en god og munter kammerat, som ikke alene kunne underholde og fornøje dem i deres fritid, men også få dem til at lytte ved hans andagter. Og han var kun nitten år.

Da jeg mødte ham næste gang, var han alt andet end frisk og frimodig. Han havde i mellemtiden forlæst sig, og hans nerver ville ikke holde. Det var i 1921 på Københavns Hovedbanegård, han stillede mig et spørgsmål mindst lige så chokerende som første gang, vi sås: om jeg ville prøve at bruge ham som lærer på min skole (Hoptrup højskole i Nordslesvig)? Ingen særlig uddannelse, dårlige nerver og kun tre og tyve år — og så højskolelærer! Og dog vovede vi forsøget, og ingen af os har nogen sinde fortrudt det, Kofoed måske mindst; thi årene 1921—25 blev for ham en tid rig på udvikling og oplevelser på skolen og i grænselandet. I den første tid måtte der jo en del hvile og søvn til, men så vendte arbejdsmod, friskhed og frimodighed tilbage. Han studerede flittigt, ikke mindst Sønderjyllands historie, og få havde som han evner til at omgås og vinde de unge. Disciplin er egentlig et uartigt ord på en højskole; men der skal jo være en vis orden og så nattero, og Kofoed, som havde sit værelse

midt blandt eleverne, havde en sjælden evne til uden skænden at holde det urolige blod i ave hos firs til hundrede unge mennesker. Jeg har aldrig haft en lærer, der gjorde det bedre og med friskere humør. Kort sagt, de evner, der senere kom til så rig udvikling i hans arbejde blandt arbejdsledige, begyndte i disse højskoleår at folde sig ud, og han levede sig således ind i dette arbejde, at han en tid omgikkes med planer om at tage det som sin livsgerning og gifte sig og bygge hus.

Hvilke strenge spillede han mest på i sine taler og frie foredrag til eleverne? Det var flid og atter flid, at bruge den kostbare tid og ikke sløse ungdomsårene hen. »Jeg hader det udtryk: at fordrive tiden, man fordriver rotter, men ikke tiden,« kunne han sige. Kristenliv skulle ytre sig mere i handling end i ord. »Bed med hånden på ploven.« Ja, hvem der kunne erindre alle hans kærneord! Alle havde de jo deres udspring fra hans alvorlige, usentimentale kristenliv.

Trofasthed er en af de fineste egenskaber hos et menneske, og det var en udpræget egenskab hos ham. I mere end tyve år ledede han i København kredsen af gamle højskoleelever fra Hoptrup højskole, skønt han sad i arbejde op over ørene, og han sad i skolens bestyrelse til sin død. Og vi, hans gamle venner, kunne glæde os ved at møde denne trofasthed hos ham i vore sorger og glæder. Kunne han knibe et par fritimer, havde vi gang på gang den glæde, at han ofte med hele familien gæstede os i Hørsholm, fortalte om gerningen, sine fremtidsplaner og oplevelser. Og hver gang efterlod han indtrykket af en mand, som ikke var blevet stor på det af al den ros, hans gerning mødte, men beskeden og ydmyg vidste, hvem der skulle have æren derfor.

Jeg har egentlig foregrebet begivenhedernes gang; thi endnu en gang skulle vore veje mødes. Jeg var blevet sognepræst i Ørslev-Solbjerg, og en dag under den sidste verdenskrig ringede telefonen, det var Kofoed: om han og hans ældste søn måtte søge tilflugt hos

mig, til krigen var forbi? Vi fik så fem måneders dagligt samvær. Han var den samme: tiden blev brugt, skrivemaskinen klappede ofte til langt ud på aftenen, thi det meste af »Slaet ud — Nej« blev udarbejdet og omarbejdet og fik sin endelige skikkelse i Ørslev præstegård — flittig som altid! Og trods uhygge og ulykker fra B.B.C.-udsendelserne, kunne hans gåpåmod ikke kues. Hvor var der meget, der skulle tages op og føres ud i livet, når krigen var forbi. Vore samtaler blev ikke kedelige, trivielle gentagelser — og vi havde jo mange rige minder fælles fra Hoptruptiden.

Kristenliv skal vise sig mere i handling end i ord, og efter den regel levede Hans Christian Kofoed sit liv til det sidste som en kristen mand med streg under ordet: *mand*, som det blev sagt ved hans bære. Måtte den danske kirke fostre mænd af den støbning til at fortsætte, hvad han satte i værk!

Hans Kildeby.

Tak, fordi du reddede så mange af os —

AF MEDHJÆLPER HAAKON JØRGENSEN

Kammerater har jeg altid haft nok af, men virkelige venner har det været så som så med. Jeg har faktisk kun haft een eneste oprigtig og ærlig ven, og han er borte nu. Det er svært at forliges med tanken om aldrig at skulle se og høre ham mere. Igennem mange år fik jeg med mellemrum lejlighed til at opleve det opofrende menneske, som Hans Christian Kofoed var. Opleve er efter min mening det rigtige ord, når man skal beskrive Kofoed.

For helt at forstå hans tankegang og hele hans brændende trang til at hjælpe sine nødstedte medmennesker måtte man dog være helt inde på livet af ham, blive draget af hans ord og få ens sind til at komme i svingninger, der var på bølgelængde med hans overvældende energi og kraftudfoldelse.

Jeg er lykkelig og taknemmelig for hvert eneste minut, jeg har haft sammen med denne mand. Jeg ville dog være en stor egoist, dersom jeg nu kun tænkte på mig selv, der er mange andre, som er Kofoed tak skyldig. Dog vel nok mest de af os, hvis fremtid han ledte ind på det rette spor, således at en katastrofe blev afværget. Hvilket kaos af sønderknuste skæbner, hvis ikke Kofoed havde grebet ind i tide. Og jeg ved, at hovedparten af de elever, der gennem årene har henvendt sig til Kofoed og gennem hans tilskyndelse er

blevet hjulpet i gang igen, alle står bag mig, når jeg også skriver i deres navn.

Hvorledes var han nu, denne kordegn på Christianshavn, som jeg for første gang hørte omtale i begyndelsen af trediverne. På daværende tidspunkt havde Kofoed allerede haft åbent hus i nogle år, men besøget havde været småt til at begynde med, rygtet om hans »virksomhed« var endnu ikke trængt gennem nødens og fattigdommens barrikader, og hans navn var næsten ukendt for alle, undtagen for den lokale menighed, der sikkert har tænkt og talt deres om denne mærkelige kordegn. Der var dog også andre, som så med skeptiske øjne på Kofoed og hans stadig voksende skole, men deres tale var af et helt andet materiale, nemlig løgnens og sladderens. Jeg talte engang med Kofoed om alle disse ondskabsfulde og ubegrundede rygter. Svaret var et smil og en stille overbærende latter. Og gennem hele sin gerning reagerede han på samme måde overfor alt, hvad der havde med sladder og angreb at gøre. Efterhånden som tiden gik, blev disse dog færre og færre for til sidst, her for nogle år siden, at sætte ind med en slutspurt, der dog løb ud i sandet.

Kofoed fortalte mig senere, at en bedre reklame end disse angreb kunne han ikke få. Det lød lidt mærkeligt i mine ører, men faktum var, at folk, der aldrig havde støttet skolen, nu pludselig begyndte at sende bidrag til denne, enten i form af penge, beklædning eller indbo.

Mit første møde med Kofoed glemmer jeg aldrig. Det var dengang, han var indlogeret i Marinehospitalet, som det havde kostet ham ikke så helt få besværligheder at få lov til at flytte ind i. Nogle kammerater havde givet mig »fidusen«, og det var vel værd at forsøge, så jeg traskede af sted mod Christianshavn. I sandhedens inter-

esse skal jeg ærligt indrømme, at jeg troede Kofoeds hjælpsomhed nærmest var noget i retning af at få en til at falde på knæ og bekende sine synder. Men de første skridt ind i hans domæne overbeviste mig straks om, at her var for en gangs skyld noget levende, noget man kunne tage og føle på og være med i. Kofoed stod ved indskrivningen med en hammer i hånden, på det tidspunkt skulle han være så at sige allesteder på en gang. — Nå, det skulle han for resten også alle de efterfølgende år.

Kofoed havde åbenbart været beskæftiget et eller andet sted i huset og så pludselig fået lyst til at se, hvem der kom den dag.

»De trænger til at blive barberet,« sagde han til mig, og det var så sandt, som det var sagt, men inderst inde tænkte jeg noget lignende som: hvad kommer det ham ved. Men ikke nok med det — »De trænger også til at få Deres sko forsålet,« fortsatte han. Lagde han da mærke til alting den mand, nu var det hidtil lykkedes mig at skjule for omverdenen, at jeg næsten var barfodet, og så blev jeg ynkeligt afsløret, inden jeg endnu var nået længere end nogle få skridt ind i huset. Jeg blev både barberet og fik forsålet sko (personligt arbejde), men ikke nok med det, jeg fik også lyst til at tale et par ord med denne altseende kordegn. Det fik jeg lejlighed til senere på dagen. Men det blev ikke mig, der kom til at opsøge Kofoed, det var ham, som kom til mig. »Jeg vil gerne tale et par ord med Dem, inden De går.« Alene den måde, han sagde det på, lød velmenende. Vi fik talt sammen, og det blev til meget mere end et par ord. Hvad denne samtale skulle komme til at betyde for mig senere hen i livet, er der af pladshensyn desværre ikke lejlighed til at komme nærmere ind på.

Kofoed stod for os alle som symbolet på levendegjort kristendom. Vi havde tidligere kun hørt tale om synd, undergang og evig for-

tabelse af de himmelske rettigheder, når en kop kaffe eller et måltid varm mad lokkede os ind til et eller andet religiøst møde, der gerne endte med, at man blev opfordret til at lade sig frelse eller døbe, hvad mange gjorde for på denne måde at kvittere for maden. Hos Kofoed var det anderledes. Han behøvede ikke at fylde vore maver for at få hjerterne til at lukke sig op. Han havde sin egen helt enkle måde at tale til os på. Her var ikke noget med, at vi var sorte får — tværtimod — eller at der allerede var så godt som reserveret plads til os i helvede. Han var helt rigtig, aldrig noget med at være helt oppe i skyerne eller helt nede blandt gråd og tænders gnidsel, altid den gyldne middelvej. Jeg håber, at hans liv og gerning må blive et eftertragtet eksempel for alle dem, der mener, at de er virkelig kristne mennesker.

»Hvis der er noget, man er bange for at give sig i lag med, så skal man blot kaste sig ud i det, thi dersom der er noget godt i det, man vil, så får man også mod og kraft til at gennemføre det«. Sådan talte Kofoed for ikke så længe siden. Det lød jo meget enkelt og ligetil, men der var nok flere af os, der ikke rigtigt havde tiltro til dette »med at kaste sig ud i det«. Men der skulle ikke gå ret lang tid, før jeg på en smertelig måde måtte opleve og sande disse ord. Den eftermiddag, jeg sad i Christianskirken for at overvære Kofoeds begravelse, var jeg både bange og svag. Det, at jeg skulle tale ved hans bære på så mange kammeraters og egne vegne, gjorde mig urolig på en måde, der var mig helt fremmed. Men så kom jeg pludselig til at tænke på hans ord — og kastede mig ud i det. Og uden at kunne forklare det nærmere blev jeg med eet friggjort for alle hæmninger. Jeg havde fået mod og kraft, men at det skulle blive på den måde, Kofoeds ord blev levendegjorte, havde jeg dog aldrig troet. Og som det gik mig i kirken, sådan er det sikkert også gået for mange

andre, omend på forskellige områder. Alt det, Kofoed har talt til os gennem årene, har ikke været helt forgæves, meget har slået rod og vil komme hele samfundet til gode langt ud i fremtiden.

Kofoeds liv var arbejde — arbejde og atter arbejde, og havde han været forretningsmand, var han sikkert blevet meget velhavende. Og dog blev han mere rig end nogen millionær, det viser tydeligt den store deltagelse, der blev hans kærlige og forstående hustru til del ved hans bortgang. Alle de små hjemmelavede buketter, der blev bragt eller sendt til hans kiste, fortalte også mere end ord om, hvor meget han havde betydet. Forhærdede fyre, der måske ganske havde glemt, hvad det vil sige at græde, stod med tårer i øjnene. En gråd så ægte og hjertegribende, at alle vi, der efterhånden er blevet mere følsomme, helt glemte vores egen bevægelse. En enkelt episode viste i et kort glimt Kofoeds gerning helt nede i bunden af samfundet. En — spritter — tilgiv, at jeg bruger ordet, men det er nu engang blevet en betegnelse, en af disse kom under højtideligheden i kirken op ad trappen i sin lidt tågede tilstand. Han blev ikke lukket ind, da man var bange for, at han måske ville lave for megen støj.

Den venlige henstilling besvarede han med følgende sætning: »Det gør heller ikke noget, at jeg skal blive udenfor, blot mine blomster må komme ind.«

Det kom de selvfølgelig.

Frihed og ferie var derfor to ord, Kofoed meget sjældent kunne omsætte i praktik. For ham var skolen ikke en arbejdsplads, hvor han kom kl. 9 og gik kl. 16. Hans bopæl var skolen, og derfor var han næsten altid optaget af dens problemer og deres løsning. Og var han endelig borte, så var det gerne på farten rundt om i landet eller udlandet, for at holde foredrag om skolen og dens opgaver. I den sommer, der nu er gået, fik Kofoed og hans hustru dog lejlighed til

at hvile ud nogle uger ude hos os på træningsskolen. At denne ferie var tiltrængt, var der ingen tvivl om, men selv herude kunne arbejdet inde på skolen ikke lade ham i fred. Næsten hver dag måtte han køre ind for at varetage, hvad der nu var påkrævet. »Ved du hvad,« sagde han en dag til mig, »til næste år vil jeg tage plads som chauffør i min ferie, jeg har jo alligevel ingen fred.« Og det var rigtigt. Han havde ingen fred, arbejdet forfulgte ham overalt, selvom han aldrig flygtede fra det, men tappert kæmpede for at få alt fra hånden.

Kofoed tænkte ikke alene på vores hverdage og deres trængsler, han forsøgte også at gøre højtiderne lettere for os at komme igennem. På dette område er vi ham også tak skyldig. Han vidste, hvad det vil sige at bo på et herberg og blive lukket ud om morgenen for først at kunne komme ind sent på aftenen, selv om han aldrig personlig havde prøvet det. Han vidste, hvad det vil sige at være enligstillet eller uden logi. Og han vidste specielt, hvad alt dette er ensbetydende med ved højtiderne, i særdeleshed julen. Hans forståelse og medfølelse gjorde det klart for ham. Vi er mange, som aldrig vil glemme den stemning, der herskede i den store opholdsstue med de festligt opdækkede borde og det strålende træ i hjørnet, når han den aften talte til os efter at have læst juleevangeliet.

Hvad talte han om, vil man måske spørge. Jo'e — Kofoed talte om det, at vinde sine medmenneskers tillid. Om det, at kunne føle sig lykkelig blot ved at hjælpe og glæde andre. Om det, at finde frem til sig selv gennem alt det, der formørker sindet, og sidst, men ikke mindst, om det, at elske sin næste som sig selv. Det, der for Kofoed var hele årets evangelium, og som han så gerne så vi andre ville leve efter. Der er sikkert dem, som husker udtalelser, jeg ikke hæftede mig ved, for Kofoed talte jo om meget andet ved julefesterne gennem årene, men det er disse, jeg her har fremdraget, der rent personligt er gået mig i blodet.

Men Kofoed standsede ikke ved højtiderne, han ville også bringe smil og glæde den øvrige tid af året. Underholdning skulle ikke være et decideret højtidsfænomen. Han vidste, at i smilet og latteren ligger der lægedom af værdi, og derfor gjorde han alt, hvad der stod i hans magt for at få de bedste kræfter til at komme og underholde på skolen. Og det blev påskønnet af de optrædende såvel som af forsamlingen i salen.

I den ugentlige underholdningsaften var der noget, som hed »Kofoeds ti minutter«, og i det korte tidsrum, han her havde til sin rådighed, forstod Kofoed altid at få de tilstedeværende til at lytte med en opmærksomhed, jeg sjældent har overværet andre steder, uanset hvad det end var, han havde på hjerte. Han ejede evnen til at udtrykke sig i ord og vendinger, der aldrig var vamle eller sød-ladne. Man fik ikke kvalme eller opkastningsfornemmelser, når han talte. Og det er uden tvivl dette store aktiv, der var årsag til, at så mange søgte ham. Man fik jo ligefrem tillid til Kofoed, ved at høre ham tale. Og sad man først i hans privatkontor, var det næsten umuligt at lade være med at lette sit hjerte for ham og åbne sig helt. Gjorde man det ikke den første dag, skete det en af de følgende. Man kunne komme til Kofoed med sine sorger og problemer af hvad slags de end var, han fandt altid en udvej, intet var ham fremmed.

Jeg kender mange, der har rendt panden mod en dør både det ene og andet sted, inden de henvendte sig til Kofoed. De gik aldrig forgæves. De menneskeskæbner, han gennem årene direkte eller indirekte har reddet fra undergang, er ikke få. Selv talte han aldrig om dette, men i eet tilfælde har jeg kendskab om en ung mands redning, takket være Kofoeds hurtige indgriben. Vedkommende var kommet til København fra landet, og da pengene var brugt, gik det hurtigt ned ad bakke. Lånekontor — herberg — Nyhavn — sult og — brandvagt — var trin ned mod håbløshedens tilværelse. Alt slog

klik for ham — tilsidst også nerverne. Selvmordstanken dukkede op, og var uden tvivl blevet gennemført, dersom han ikke i sidste øjeblik havde hørt tale om — Kofoeds skole. Her fandt han den hjælp, som ingen andre kunne eller ville yde ham.

»Hvorfor kommer I dog altid til mig som den sidste.« Sådan talte Kofoed så ofte. Det var hans store håb, at han efterhånden måtte blive den, man først henvendte sig til, når hjælp var påkrævet. I den senere tid var dette dog også ved at blive tilfældet.

Med det indblik, som Kofoed gennem årene fik i ægteskabelige forhold, var det ikke svært for ham at vurdere, hvad en god hustru og moder betyder for et hjem. — Det være sig nok så ringe —. Derfor satte han også kraftigt ind for at hjælpe disse tapre kvinder, der strider og kæmper for at holde hjemmet sammen, når arbejdsløshed eller sygdom kaster sin skygge over det. Af økonomiske årsager var Kofoed dog blevet tvunget til i år at lukke nogle af skolens afdelinger for husmødre. Han vidste, hvad det betød for mange hjem, at han måtte lade dem i stikken, som han selv udtrykte det. Jeg tror, det er første gang i skolens historie, at der er blevet indskrænket i stedet for udvidet. Kofoed var dog godt selv klar over, at hans skole efterhånden var vokset så kolossalt i alle retninger, at pengene til dens videre drift ikke længere beregnes at ville indkomme i tilstrækkelig mængde fra private kredse. På den anden side var han heller ikke særlig glad ved tanken om, at stat eller kommune skulle få for meget indpas i skolens drift ved at yde tilskud, der berettigede til dette. Det præg af privat hjælp, og den ånd af næstekærlighed, som han og hans hustru gennem næsten 25 år lod vokse op sammen med skolen, var det hans inderligste ønske at bevare.

Og jeg vil håbe, at dette hans ønske må kunne blive opfyldt, ikke alene for hans og hans hustrus skyld, men også for de mange, der i

fremtiden vil komme på skolen for at blive hjulpet. Jeg ved, at ligeså snart der bliver tale om noget, der ligner socialkontor, så er der mange, der vil gå udenom skolen. Skulle det gå sådan, hvad jeg nu ikke tror, ville hele skolens ånd fortabe sig i glemsel.

Vi er mange, der ønsker »Koføeds skole« bevareret som det, den indtil dato altid har været — næstekærlighedens højborg —.

Haakon Jørgensen.

Under jorden på Fuglsang

AF GODSEJERINDE, FRU BODIL NEERGAARD

Når jeg første gang traf Kofoed, husker jeg ikke, men vore interesser gik i samme retning, og vort venskab blev for livet. Jeg fik lov til at følge arbejdet derude i Dronningensgade og på træningsskolen, fulgte alt det »nye«, som ifølge tiderne opstod, og glædede mig med ham og hans hustru over den rige gerning. — Så kom de, på flere måder, mørke krigsår, og de bragte os endnu nærmere sammen, idet Kofoed søgte tilflugt her under besættelsen. Så underligt som det lyder med den mørke baggrund, blev det en rig og velsignet tid, i ethvert tilfælde for mig. Vi passede hver vort dagen igennem, og når aftenen kom, og vi måtte mørklægge, samledes vi i min lune stue med vores begges ven Falk Hansen, som også havde søgt ly her. Det var dejligt at drøfte alle de spørgsmål, der lå os på sinde, vi hørte med spænding radioens B.B.C.-udsendelser. Vi læste dejlige bøger højt, f. eks. om Joh. Seb. Bach, om Luther, om Albert Schweitzer. Alt gav rige impulser. — Under opholdet her skrev Kofoed sin bog »Slaet ud — Nej«, og manuskriptet blev læst og drøftet. En uendelig beskedenhed, kærlighed og selvforglemmelse kendetegnede vor ven og gjorde sin indflydelse gældende også her i huset. Det var ikke de store ord, men ånden, der spredte sin skjærmende hånd over os. Det svære punkt for Kofoed var savnet af fru Astrid og bekymringen for gerningen

derinde på Christianshavn. Desværre var vi kun to — Falk og jeg — der hin minderige aften, da befrielsen blev udsendt; han var taget til pastor Kildeby i Ørslev. — Flere gange har den kære familie besøgt mig. Kofoed stadig i den kendte gamle brune frakke og med piben i munden. Den var hans ven og hjalp ham over de første morgentimer, som altid var svære at komme over p. g. a. en permanent snue. Men når den var trængt i baggrunden, var han som en glad og frigjort yngling, som sammen med sin hustru gik lange ture, helst på ubanet vej, og kom forfriskede hjem til måltiderne. — Dette er kun et lille bidrag til de mange, som kommer frem for tiden. — For os er det ubegribeligt, at den mand, som Gud havde givet de ganske specielle evner, blev taget bort så brat og tidligt.

Alle vore ønsker om fortsættelse af gerningen og bøn om velsignelse over den og over fru Astrid og børnene følger dette enestående livsværk.

Bodil Neergaard.

Kofoed og pengene

AF LANDSRETSSAGFØRER C. P. LAURITZEN

Kofoed bad hver morgen den bøn: »Lær mig at leve hver dag, som om den var min sidste«. Han efterlevede selv denne bøn, så at hans liv skønt kort på dage og år blev langt og stort i gerning.

Jeg fik et stærkt indtryk af denne hans indstilling allerede første gang, jeg mødte ham. Det var i 1935. Jeg havde læst om hans arbejde i en avis og havde skrevet til ham, om han ikke havde brug for en gratis sagførerhjælp på skolen. Straks næste morgen inden ni havde jeg kordegn Kofoed i telefonen. Han sagde, at han allerede i flere år havde savnet samarbejde med en sagfører og ville komme hen og tale med mig om aftenen i min lejlighed på Amagerbrogade. Her så jeg så for første gang den mand, som i sytten år skulle blive min nærmeste ven, og i hvis tjeneste jeg skulle få så store og rige oplevelser. Kofoed fortalte mig, at han altid havde regnet det for lige så vigtigt at have sagførerhjælp som lægehjælp på skolen. »Et stort antal af mine elever,« sagde han, »er bragt ud af deres bane enten ved direkte konflikt med straffeloven eller — og det i langt de fleste tilfælde — på grund af misligholdte afbetalingskontrakter, inkassosager, uvidenhed om forsørgelsesproblemer eller andre civilretlige konflikter.«

Jeg fik snart gennem de elever, som kom på skolens sagførerkontor, bekræftelse af, at Kofoed havde ret i det synspunkt. Jeg husker et enkelt eksempel. Kofoed kom en dag ind på kontoret med en mand, som han overgav mig til videre behandling. Denne mand havde i otte måneder sovet på trappeopgange, pulterkamre og i pramme i havnen. Han havde ikke søgt understøttelse af nogen art, men betlet sig frem, hvor han kunne. Han var i en elendig forfatning både fysisk og psykisk. Det viste sig, at når han havde afbrudt enhver forbindelse med andre mennesker, skyldtes det, at han uretmæssigt havde solgt to bøger, som han havde som prøver fra et forlag. Han turde ikke henvende sig til forlaget af frygt for politianmeldelse, og da han troede, at han var efterlyst af politiet, turde han ikke søge arbejde eller bo på herberg. Det var for så vidt ikke vanskeligt at løse denne mands problem. Da forlaget hørte, hvilket forfærdeligt liv han havde ført af frygt for straf, opgav de sagens videre forfølgning. Det viste sig, at manden var velbegavet. Kofoed skaffede ham legater, så at han kunne studere til radiotelegrafist, mens han boede på skolens herberg. Kofoed har senere fortalt mig, at han efter endt eksamen fik en god stilling som skibstelegrafist, og at han besøgte skolen hver gang, han var i København.

En dag ringede Kofoed til mig. Det var i 1938. Han fortalte, at han var blevet kaldt til et møde hos direktør Sander, Carlsberg, og provst Rald. Disse herrer havde meddelt, at brygger Vagn Jacobsen i sin tid havde ladet trykke 2 millioner »hjemløsemærker« med det formål, at de skulle sælges til fordel for Københavns hjemløse. Det havde imidlertid været meget vanskeligt at få mærkerne solgt, så at hovedparten endnu resterede, og det havde været endnu vanskeliggere at finde ud af, hvorledes de indkomne beløb skulle fordeles. Derfor havde komiteen nu vedtaget, at såfremt Kofoed kunne sælge mærkerne, skulle han få det derved indkomne beløb til sin skole. »Her er

en glimrende opgave for dine spejdere,« sagde Kofoed, »nu kan de få lejlighed til at vise, hvad de duer til.« (Kofoed udtalte naturligvis spejdere på bornholmsk, d.v.s. med blødt d).

Det var virkelig en glimrende opgave for spejdere og ligestillede, og i den første uge af marts 1938 solgtes hjemløsemærket af gule og grønne og blå drengespejdere og pigespejdere over hele København. På den måde indkom 56.000 kr., og Kofoed bestemte, at dette beløb skulle danne begyndelsen til den træningsskole for unge mænd, som Kofoed drømte om at grundlægge i tilslutning til sin skole i Prinsessegade.

Kofoed var gennem arbejdet på skolen i Prinsessegade kommet ind på den tanke, at det ikke var tilstrækkeligt at bringe de unge mennesker i god form igennem skolens soigneringsafdeling og undervisning. Næsten alle de elever, som kom på skolen, var uden uddannelse af nogen art, og de allerfleste var uegnede eller for gamle til at gennemgå en normal uddannelse. Derfor anså Kofoed det for nødvendigt at oprette skoler til videre uddannelse og opdragelse af skolens elever i fortsættelse af de arbejdsprincipper, han anvendte i Prinsessegade. Kofoed tænkte således på at oprette en skole til uddannelse i gartneri og landbrug, han drømte om at købe et skib, hvor eleverne kunne lære søfart, et andet skib til fiskeriuddannelse, en håndværkerskole og måske andre lignende skoler til videre uddannelse. Skolen i Prinsessegade skulle være moderskolen, hvor eleverne først kom ind, og hvor de gennem nogle måneders ophold kunne finde ud af, hvilken videre uddannelse de havde lyst og evner til.

Efterhånden modnedes tanken hos Kofoed om at realisere den første af disse skoler, nemlig skolen for landbrug og gartneri. Vi drøftede mange gange, hvor den skulle ligge. Kofoed lagde megen vægt på, at det ikke skulle være et afsides beliggende internat, men en virkelig skole, hvor de unge mænd kunne bo ligesom elever på enhver

anden højskole. Da det var af stor vigtighed, at han selv kunne lede både landbrugsskolen og skolen i Prinsessegade, kom han til det resultat, at det bedste ville være at lægge den på Sydamager, hvor der både er landlig idyl og kort afstand til Prinsessegade.

En novemberdag i 1940 tog Kofoed og jeg på skovtur. Vi tog til Dragør og gik derfra langs Amagers sydkyst til Kongelunden. Kofoed var glad og strålende oplagt. Mens vi gik, udviklede han sine planer om træningsskolen på Amager. Eleverne skulle lære glæden ved arbejdet at kende ved at drive selve gårdens landbrug og gartneri, og samtidig skulle det hele få et større perspektiv gennem undervisning i teoretiske fag, etik og fritidsbeskæftigelse. Som vi gik langs strandengene, udpegede Kofoed for mig alle de vadefugle og strandfugle, som vi så, han kendte navnet på dem alle, og han begyndte allerede at glæde sig til at skulle på jagt derude.

Vi gik først ind til proprietær Thomsen på Aflandshagegaard, der ligger på Amagers sydspids. Vi spurgte, om vi kunne købe hans gård. Proprietæren blev jo nok lidt forbavset over et så direkte spørgsmål fra to tilfældige forbipasserende, men Kofoed forklarede ham lidt nærmere om sine planer. Hr. Thomsen var nu ikke til sinds at sælge sin gård, men han henledte vor opmærksomhed på gårdejer Bødkers gård lidt nærmere ved Kongelunden. Der gik vi hen. Vi kom til en gammel, rødkalket gård med tre længer, beliggende for enden af en lang allé. Gårdejer Bødker var en mand godt oppe i halvfjerdserne. Han kendte godt Kofoed og hans arbejde og blev meget interesseret i at høre Kofoeds planer om oprettelse af en ny skole. Enden på det blev, at han ville tale med sin sagfører. Nogle dage efter købte vi gården for 105.000 kr. med en kontant udbetaling på 40.000 kr.

Det var noget af et eventyr, at det lykkedes Kofoed i disse første krigsår at samle så mange penge, at han blev i stand til at ombygge

og tilbygge på gården, således at der kunne være plads til 50 elever, men den 8. april 1943 stod skolen færdig og indviedes af prins Knud.

Der lyste allerede fra begyndelsen en heldig stjerne over denne skole. Skønt man på forhånd ville anse den for særdeles egnet til brug for tyskerne, der lå både på Aflandshagegaarden på den ene side og Kongelundsfortet på den anden, blev den aldrig beslaglagt af tyskerne. Den eneste gang, tyskerne forsøgte at få foden indenfor, var en sommerdag, da en tysk kaptajn kom for at inspicere. Til alt held var skolen i de dage befolket med københavnske arbejderhustruer og deres børn. Kofoed bedyrede meget kraftigt, at man ikke kunne have soldater der, da det var en »Frauensschule«, og man hørte intet mere til tyskeren. Bortset fra sommermånederne stod skolen tom i tysker-tiden, da Kofoed ikke turde begynde sit ungdomsarbejde, før tyskerne var væk.

Arbejdet med at skaffe penge til opførelsen af træningsskolen og en landsindsamling, som fandt sted i 1943, bragte Kofoed i kontakt med helt nye kredse af det danske samfund over det hele land. Der var noget så bestikkende i hans system til at give arbejdsledige deres livsmod og selvrespekt tilbage og noget så smittende i hans personlige tro på sagen, at han fik venner inden for alle kredse af samfundet. Kofoed-bacillen begyndte at brede sig.

Jeg kan for eksempel huske, hvorledes Kofoed en dag, da han var på bunden af sine økonomiske ressourcer, gik over og klagede sin nød til direktør C. A. Møller, Burmeister & Wain, der jo er nabo til Christianskirken, hvor Kofoed var kordegn. Direktør C. A. Møller nøjedes ikke med at give gode råd. Mens Kofoed sad over for ham ved skrivebordet, ringede han rundt til ti direktører inden for industrien om at sende Kofoed et bidrag, og Kofoed havde reddet situationen for denne gang.

Kofoed og penge er i sig selv et langt og interessant kapitel. Efter-

hånden som skolen voksede og de økonomiske problemer med den, blev det naturligt, at jeg blev Kofoeds nærmeste følgesvend i arbejdet med at fremskaffe de nødvendige penge til skolens opretholdelse.

På den ene side havde Kofoed megen respekt for penge. Han gav aldrig 5 øre mere, end det var nødvendigt, for de varer, han skulle købe. Han kunne være blevet en glimrende forretningsmand. Han blev også mødt med megen venlighed og forståelse, når han skulle købe ind til sin skole, og sælgerne strakte sig det allervideste med rabatter og reduktioner, for dermed at bidrage til skolens arbejde.

På den anden side var han så idérig og ekspansiv i sit arbejde for at hjælpe skolens elever og andre, der søgte hans hjælp, at udgifterne altid var et hestehoved foran indtægterne. Når han begyndte arbejdet hvert efterår, var kassen tom, ja ofte var der kreditorer til et betydeligt beløb. Og selv om skolens venner trofast sendte deres bidrag til jul og som svar på Kofoeds små breve, hvori han mindede om skolens eksistens, var underskudet altid stigende, efterhånden som vinteren skred frem, indtil det lykkedes at skabe balance gennem forårets bazarer, lotterier eller landsindsamlinger.

Dette økonomiske pres hvilede som en stor byrde på Kofoed personlig. Hvor ofte har jeg ikke set ham i dyb bekymring, når han ikke længere syntes, han kunne være bekendt at holde kreditorerne hen. Men i samme åndedræt skal det siges, at han tilfulde var klar over og taknemlig for, at han havde nogle ganske enestående kreditorer, der alle viste en englelig tålmodighed med hensyn til betaling, og hvoraf mange måtte vente flere år på deres penge. Skolens arbejde havde slet ikke kunnet lade sig realisere, hvis ikke kreditorerne gennem årene havde vist forståelse for arbejdets betydning og dets finansielle vilkår.

Ud fra almindelige, snusfornuftige forretningsprincipper var det let-sindigt således først at afholde udgifter i forventning om, at indtægterne nok efterhånden skulde give dækning, men for Kofoed var

også det økonomiske et religiøst spørgsmål, han troede fuldt og fast på, at hvis det var Guds vilje, at dette arbejde skulle gøres, ville han også sende de dertil nødvendige penge.

Ikke at han derfor sad med hænderne i skødet, tværtimod. Han anvendte en meget stor del af sin tid på at skaffe penge, men næsten udelukkende ad indirekte vej, nemlig ved at udbrede kendskab til skolens arbejde og dens ideer. Han bad næsten aldrig om penge. Men vi kunne altid følge hans rejserute med foredrag rundt om i landet gennem skolens girokonto.

En ganske særlig oplevelse var det for ham, når tidligere elever kom og sagde tak for sidst og gav ham et beløb, som var sammen- sparet af deres arbejdsfortjeneste.

Engang var det ved at gå helt galt. Det var i januar 1950. Skønt skolen havde modtaget mange gode bidrag til julen, stod man i januar måned med en gæld på ca. 150.000 kr. Justitsministeriet havde givet tilladelse til en landsindsamling, men først i april-maj måned samme år. Hvordan skulle skolen klare sig igennem indtil da?

»Vi må gøre noget,« sagde Kofoed, »vi bruger halvdelen af vores tid til at tale med kreditorer, vore nerver er efterhånden helt tynd- slidte af dette pres.« Vi søgte først et lån hos en anden social institu- tion, som også arbejdede med arbejdsløse, og som vi vidste havde en betydelig formue, men vi fik nej. Sikkerheden i et forventet udbytte af en landsindsamling var dem for luftig.

Kofoed foreslog, at vi skulle prøve at låne 100.000 kr. i en bank. Jeg krympede mig som sagfører blot ved at skulle nævne den såkaldte sikkerhed. Jeg foreslog derfor, at når galt skulle være, kunne vi ligeså godt vælge den mest usandsynlige mulighed og gå til en sparekasse.

Vi gik op til direktør Toftegaard i Bikuben og fortalte om skolens nødssituation. Heldigvis er direktør Toftegaard ikke blot sparekasse- mand, men også en mand med fantasi og forståelse for Kofoeds skole.

»Ja,« sagde han, »jeg behøver jo ikke at fortælle Dem, at Bikuben ikke kan låne Dem 100.000 kr. på Deres glatte ansigt, men jeg skal prøve på at finde på en udvej.« Dagen efter ringede han til mig og fortalte, at han havde talt med direktør Krogh-Meyer i Bondestandens Sparekasse og direktør Dybdal i Sparekassen for Kjøbenhavn og Omegn, og de var blevet enige om, at hver af de tre sparekasser ville låne Kofoed 15.000 kr. med tilbagebetaling, når landsindsamlingen havde fundet sted. Skulle det mod forventning gå galt, var de tre sparekasser enige om at afskrive beløbet over gavekontoen. Resten af pengene lånte vi hos direktør Marckman-Hansen i Amagerbanken mod sikkerhed i træningsskolen. Landsindsamlingen indbragte 430.000 kr. og lånene blev prompte tilbagebetalt.

Det er forståeligt, at Kofoed ikke i længden kunne bære det økonomiske ansvar alene. I regnskabsårene 1948-49, 1949-50 og 1950-51 var det årlige budget på ca. 600.000, der bortset fra et statstilskud til træningsskolen på ca. 120.000 kr. om året fremkom udelukkende ved gaver, bazarer og lotterier. Skolens bestyrelse blev derfor i september 1951 udvidet med en bredere repræsentation af skolens venner indenfor sociale kredse, højskolen, politiske kredse, arbejderorganisationerne, industrien og landbruget.

Parallelt med kampen om at skaffe penge til skolens drift førte Kofoed kampen om at skaffe skolen bedre lokaler. Til dette formål havde Kofoed allerede før krigen kik på det gamle Marinehospital i Prinsessegade. Det ejedes af Østifternes Åndssvageanstalt og blev i begyndelsen af krigen evakueret af de åndssvage og beslaglagt af tyskerne. Departementschef K. H. Kofoed var formand for bestyrelsen for Østifternes Åndssvageanstalt, og da han jo i de sidste tre krigsår tillige var finansminister, blev vi hurtigt klar over, at vi kunne slå to fluer med eet smæk ved at overbevise ham om, at Kofoeds skole burde have Marinehospitalet. Det var nu ikke så ligetil. Det gik

Kofoed og mig hos ham på samme måde, som det gik os i de allerfleste tilfælde ved forhandlinger med ministre og embedsmænd: Kofoed fik mange anerkendende ord for sit samfundsnyttige arbejde, men ingen konkrete løfter.

Så havde Kofoed det held en dag at komme til at køre i kupé med sin navnefælle finansministeren i toget fra Aakirkeby til Rønne. Turen varer tre kvarter, og i dette tidsrum diskuterede disse to Danmarks berømteste bornholmere Marinehospitalet, så det gnistrede. Det ville nok have været værd at have den samtale på stålband. Vor Kofoed refererede bagefter resultatet af samtalen således, at finansministeren til sidst havde sagt: »Skal vi ikke skrive slutseddel med det samme.« Om det nu var af mangel på egnet dokumentpapir, eller fordi toget var ankommet til Rønne, skal jeg lade være usagt — nok er det, der blev ikke skrevet nogen slutseddel. Men da finansministeren efter krigen var blevet departementschef igen, lovede han Kofoed, at hvis Marinehospitalet skulle sælges, skulle Kofoeds skole få første ret til at købe. Men der var endnu lang vej igen, og sagen trak stadig ud.

Det er ikke her stedet at give den fulde beretning om de tusind vanskeligheder, som tårnede sig op for Kofoed, da han arbejdede for at få Marinehospitalet overladt. Nok er det, at socialminister Strøm fik gennemført den plan, at Københavns kommune overtog Marinehospitalet, og at Kofoeds skole fik overladt kommuneskolen i Dronningensgade.

Allerede inden skødet var endeligt i orden, gik Kofoed i gang med at ombygge kommuneskolen. Her fik han rig brug for sin skabende fantasi og sit praktiske håndelag. Han fulgte arbejdet til de mindste detaljer, og fik bygningen indrettet således, at den passede til gennemførelsen af hans arbejdssystem.

Lige fra begyndelsen af ombygningen gjorde Kofoed håndvær-

kerne til sine medarbejdere. Han begyndte ombygningen med at invitere alle, der overhovedet havde med ombygningen at gøre, og deres koner til fest i de gamle lokaler i Prinsessegade. Han fortalte dem, at de ikke byggede på en almindelig bygning, men at de var hans medarbejdere til at gengive unge mennesker deres fremtidshåb. Og det blev faktisk således, at alle, der arbejdede med ombygningen, kom til at føle sig som Kofoeds specielle medarbejdere. Ombygningen blev afsluttet i rekordtempo — 8 måneder — og både Kofoed og håndværkere og elever kunne fejre indvielse af den nye skolebygning den 25. oktober 1951.

Det var en stolt dag for Kofoed. Hvor var han glad over at kunne forevise sin nye, smukke skole for sine elever og for skolens venner. Vi, der var med til indvielsen, vil ikke glemme hans ansigt, da han glad og højtidsfuldt takkede de mange, som havde hjulpet ham til at nå dette resultat, og bød sine elever velkommen til godt skolearbejde i de nye omgivelser. Det greb os alle, da en arbejdsmand, der 20 år iforvejen havde været elev på skolen, sagde ham tak for støtte og opdragelse til livets gerning.

Kofoeds personlige fornødenheder var meget små. Han afleverede hver månedsdag sin løn til sin kone, der heraf udbetalte ham 20 kr. til tobak. Det var alt, hvad han ofrede på sig selv.

Han ønskede ikke at modtage nogen som helst pengeløn af skolens midler. Han bevarede derfor hele tiden sin stilling som kordegn, og det var denne løn, han og hans familie levede af. Da den nye skolebygning blev indviet i oktober 1951, flyttede han ind i den dertil indrettede forstanderlejlighed, og som et passende vederlag for, at han dermed opgav den sidste rest af privatliv fik han fri lejlighed og kost sammen med skolens studenter. Han og hans familie spiste hver dag sammen med studenterne, og han var i det hele taget en slags efor for skolens studenterkollegium.

Den bil, som Kofoed kørte, havde han fået foræret af en anonym ven af skolen. Skønt enkelte havde ondt af, at han kørte i bil, kørte han i den med god samvittighed. Den var et absolut nødvendigt instrument i hans arbejde. Den muliggjorde hans mange foredragsrejser rundt om overalt i landet og tjente ham godt ved kørsel i byen til foredrag og forhandlinger på skolens og elevens vegne.

Selv om man aflastede Kofoed i hans arbejde som kordegn ved at antage en medhjælper til at passe kordegnkontoret, som fik lokale på skolen, måtte Kofoed således hver søndag gøre tjeneste i Christianskirken og lede skolen alle hverdage fra morgen til sen aften.

Ja, han havde en fænomenal arbejdskraft. På kontoret kl. 9 hver morgen, ekspedition af hele posten, arbejde med husmoderafdelingen om formiddagen og hver eftermiddag både kontorarbejde og arbejde med de unge mænd. Praktisk talt hver eneste aften enten foredrag eller møde på selve skolen eller foredrag med film rundt om i byen eller rundt om i landet. Meget ofte kørte han hele natten fra foredrag i Jylland, sov 2-3 timer og sad i sin stol på kontoret kl. 9 om morgenen. Og tænk på hans natlige razziaer med opsøgning af hjemløse indtil den lyse morgen.

Men han var altid i vigeur, aldrig gnaven eller pirrelig.

Ikke underligt, at Kofoed blev syg hvert år i marts-april måned, når skolesæsonen ebbede ud. Han sagde, det var influenza eller lignende — men vi vidste, det var overanstrengelse, der lå bag.

Hvor var det ham således en skuffelse, at han måtte ligge i sengen med høj feber, da han nu i forsommeren 1952 for første gang kunne invitere skolens venner til bazar i den nye skolebygning. Han måtte nøjes med fra sit vindue at se Kirsten Ralov og Fredbjørn Bjørnsson danse i projektørlys på skolegårdens græsplæne.

Og sommerferie nåede han slet ikke at få i år. Arbejdet med skolens nye film tog al hans tid og interesse.

Kofoed havde ganske vist mange skuffelser i sit arbejde, men han havde en stor evne til at lade sig bære frem af hvert venligt ord og hver tak, der blev ham til del.

En aften for et års tid siden ringede han mig op, han havde haft et meget interessant besøg af den indiske minister Pandit Nehrus hustru. Ministerfruen havde været på en uges besøg i København og var dagen før sin planlagte tilbagerejse til sit hjem i Stockholm i audiens hos dronning Ingrid. Dronningen havde underholdt sig med hende om, hvilke sociale institutioner hun havde besøgt, og havde herunder spurgt, om ministerfruen havde besøgt Kofoeds skole — men det havde hun ikke. »De kan ikke rejse tilbage til Stockholm uden at have set Kofoeds skole,« sagde dronningen, »det er en af de interessanteste sociale arbejder i Danmark.« Fru Nehru havde så måttet forlænge sit ophold i København en dag og havde tilbragt hele eftermiddagen med at sætte sig ind i skolens arbejde og tale med Kofoed.

Det er ikke ret mange måneder siden, Kofoed og jeg var til møde hos socialminister Poul Sørensen om forskellige spørgsmål vedrørende skolen. Ved afskeden sagde ministeren, idet han gav Kofoed hånden: »Jeg synes, jeg vil benytte lejligheden til at sige Dem en tak for det store arbejde, De gør fra Deres skole.«

Og en lille episode, som Kofoed fik refereret fra et kongebesøg på Bornholm, morede ham meget. Da kongeparret var gået i land fra »Dannebrog« og blandt de fremmødte hilste på gårdejer Brandt Kofoed, hørte man kongen sige til dronningen: »Tænk, Ingrid, han er broder til Kofoed.«

Det lyder paradoksalt, når jeg siger, at Kofoed var et hjemmemenneske, for han var jo næsten aldrig hjemme. Og når han en gang imellem måtte gå i seng med feber, klappede hans børn i hænderne af begejstring, for så var far hjemme hos dem. Men dog var det sådan.

Hjemme hos Astrid og deres tre børn, Erling, Aase og Finn-Aage, hentede han kraft og styrke til sit arbejde for andre. Hans kone Astrid var fra den første begyndelse hans nærmeste og mest utrættelige medarbejder. I hjemmet blev alle planer gennemtænkt og gennemdrøftet. Og man forstår ikke Kofoed og hans indsats uden at gøre sig klart, at Astrid stod ved hans side. I al hans virke kunne vi mærke, at Astrid og hans hjem var udgangspunktet for det hele. Bjørnson har sagt det sådan :

*Har først du bygget dig selv et fæste,
så tit du frælses ændog din næste; —
skjönt barnehænders og kvinde-værk,
det fæste holder din sjæl så stærk,
at den går hel gjennem kamp og fare,
og giver mot til den største skare.*

Den sidste gang, jeg mødte Kofoed, var ikke meget forskellig fra mange andre gange — men dog vil den stå uforglemmelig i min erindring, fordi vort møde var typisk for vort samarbejde og venskab.

På grund af Kofoeds afrejse torsdag til foredrag på Fyen og i Sønderjylland, skulle vi have en ansøgning til socialministeriet i orden og afsendt forinden. Jeg gik derfor onsdag aften hen på skolen for at tale med Kofoed. Han var i foredragssalen, hvor han talte til en forsamling af kordegne, der var på besøg. Han stod på forhøjningen for enden af salen og fortalte på sin inciterende måde om skolens arbejde. Han satte sig til klaveret og sang en sang for fra højskolesangbogen. I en pause gik han med mig ned på kontoret, hvor vi gav ansøgningen en sidste afpudsning. Han syntes glad og veloplagt. Jeg spurgte ham, om man kunne arrangere et besøg af grønne spejderførere på skolen en nærmere betegnet dag i november. Han så efter i sin kalender.

T R Æ N I N G S K O L E N

Fra træningsskolens indvielse. Kofoed i samtale med tronfølgeren prins Knud

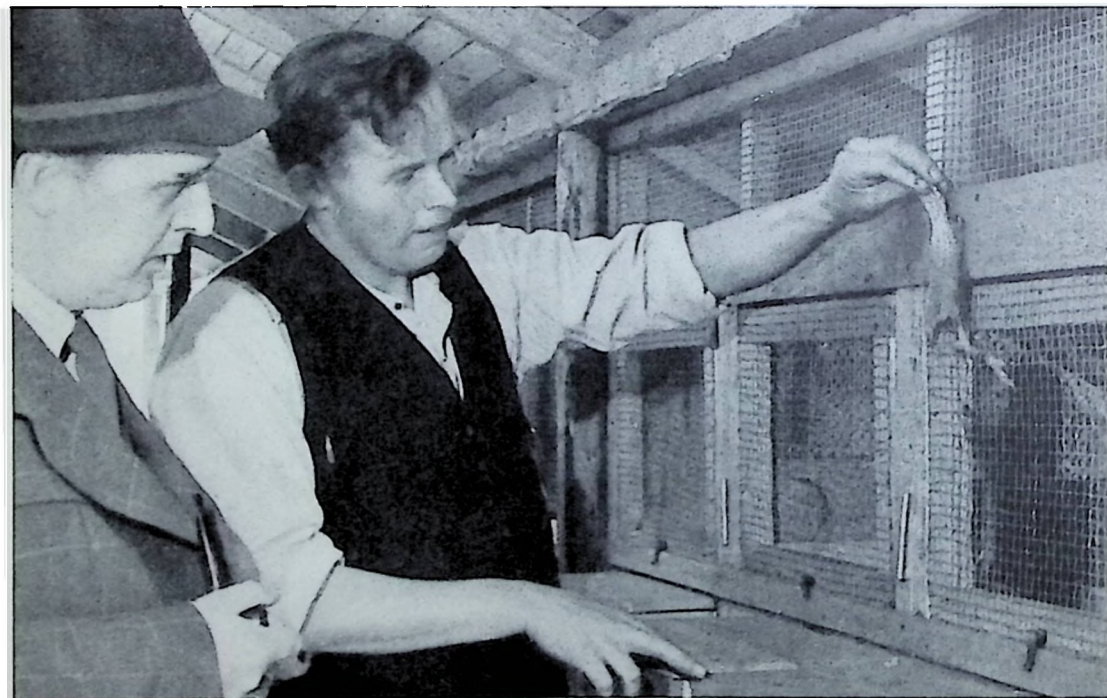
Kgl. bygningsinspektør Thomas Havning, prins Knud og Kofoed foran træningsskolen

Kofoed i karakteristisk stilling på tribunen

Hos hestene på træningsskolen sammen med landbrugsleder Henriksen.

I minkfarmen på træningsskolen

»Ja, det passer godt, det er en onsdag. Så sig til dine spejdere, at de skal tage deres koner og kærester med og komme kl. halv otte. Så holder jeg foredrag og viser skolens film fra 7,30-8,30. Vi går så alle sammen ned i gymnastiksalen, hvor der den aften er folkedans for eleverne, og danser med.«

Næste morgen blev ansøgningen til socialministeriet renskrevet og underskrevet af Kofoed. Det blev hans sidste underskrift.

C. P. Lauritzen.

Når sygdom ramte hjemmet

AF DR. MED. H. KRISTJANSSON

Kordegner *Hans Chr. Kofoeds* pludselige død har været et stort, måske uerstatteligt tab for den institution, som han byggede op fra grunden og viede sine kræfter. Men ikke mindre smerteligt og uerstatteligt har dette dødsfald, der indtraf i en forholdsvis ung alder, været for hans hjem, hustru og børn.

Gennem 25 års lægegerning i hans hjem, hvor sygdom desværre var altfor velkendt, måtte der nødvendigvis udvikles et venskabsforhold mellem os, — et venskab, der har bestået uforandret i alle disse år. Jeg nærede den største beundring for denne mands store idealisme, hans mod og ukuelighed, der syntes at trodse alle forhold, hvor vanskelige og uovervindelige de end forekom.

Navnlig i de første trange år var de hyppige samtaler mellem os meget inciterende, og jeg havde ofte personlig lyst til at ofre noget af min sparsomme tid for at være ham til en vis hjælp. Dette blev dog kun til, at han jævnlig i disse år henviste syge elever til mig; han var glad og taknemmelig for at kunne gøre det; men iøvrigt var vi vist begge enige om, at den efterhånden voksende institution krævede mere tid og arbejde, end jeg var i stand til at yde den.

De fleste vil sikkert være tilbøjelige til at tro, at en mand, der i den grad gik op i sit omfattende arbejde for skolen, og som bog-

stavelig talt var optaget heraf det meste af dagen og aftenen med, ikke har været i stand til at ofre megen tid på sit hjem. Men dette var ingenlunde tilfældet; når hjemmet krævede det, havde han altid tid. Han elskede sit hjem, hustruen og børnene og var aldrig mere glad, end når han kunne slappe af og hvile i sit hjem.

Hans omsorgsfuldhed og bekymring for hustru og børn viste sig allersmukkest under de desværre ret hyppige sygdomsperioder i hjemmet.

Selv havde kordegn Kofoed en sund og kraftig konstitution, og de få gange, han var nødt til at give op på grund af sygdom, var det yderst vanskeligt at holde ham i ro. Der var altid et eller andet — foredrag, møde, rejse o.s.v., der tvang ham til at stå for tidligt op fra sygelejet. Ofte ringede han blot til mig om, at nu var han syg, »om jeg ikke kunne give ham et eller andet for at gøre ham rask på 2 dage; i overmorgen skal jeg holde foredrag i provinsen«.

Da hans yngste søn i en ganske ung alder var meget alvorlig syg, veg faderen næsten ikke fra hans sygeleje, insisterede på selv at være med til at pleje ham, iagttagende nøje barnets tilstand fra time til time hele dagen; og gribende var hans glæde, da han så bedringen indtræffe og det lille barn efterhånden komme sig igen. Ofte omtalte Kofoed senere i livet denne sygdomsperiode, huskende godt de mindste detaljer og altid i dyb taknemmelighed over det gode udfald.

Overfor sin hustrus langvarige og smertefulde lidelse viste han en enestående tålmodighed og forståelse.

Han opdagede hurtigt, hvorledes hans hustru forsøgte at bære sin sygdom, således at hendes omgivelser mærkede så lidt som muligt til den, og frem for alt måtte den ikke indvirke på hans vigtige, omfattende arbejde. Til gengæld gav han hende al den hjælp og

støtte, som stod i hans magt, og på denne måde udvikledes et enestående smukt og harmonisk ægteskabeligt forhold mellem dem.

Hustruens sygdom hvilede dog meget tungt på ham, selv om han forsøgte at skjule sin bekymring, og de udenforstående kunne vistnok aldrig mærke det på ham i det daglige arbejde.

Det kan ikke undgås, når man som huslæge gennem mange år har haft hyppig gang i hjemmet, at man så kom til at værdsætte disse hans enestående smukke og gode egenskaber og samtidig beundre den kraft og vilje, som han var i besiddelse af, og som gjorde det muligt for ham både at være en enestående ægtemand og fader i sit hjem og samtidig udføre det smukke, udbytterige samfundsarbejde, som optog størstedelen af hans tid.

H. Kristjansson.

Landmanden og læreren

AF FORSTANDER THORKILD GLAD

Intet kunne vel komme mere overraskende end Kofoeds besøg i mit hjem i Virum nu for snart tre år siden. — Ingen anede uråd, fordi Kofoed en søndag formiddag ringede til landbrugskonsulenten og bad om en samtale i løbet af dagen. Jeg vidste, at Kofoed havde et landbrug på Amager, og hvis Kofoed havde brug for en håndsrækning dér, var jeg heller ikke i tvivl om, at jeg ville gøre alt for at hjælpe ham, som enhver af mine kolleger ville have gjort for den landskendte og ikke mindst i landbrugskredse meget agtede kordegn.

Om eftermiddagen sad Kofoed så i vort hjem og fortalte om sin træningsskole. Der var ingen tvivl om, at denne skole var en hjertesag for ham, og jeg havde efter seksten års undervisning i landbrugsskolens tjeneste de nødvendige forudsætninger for at værdsætte det, han her havde skabt. Her var jo noget af det, vi skolefolk ofte drømte om, det at have eleverne både i det praktiske arbejde og i skolen, et Næsgård eller et Fjordvang, store syner om en ungdom, der skoledes åndeligt og legemligt med højskolens og landbrugsskolens bedste midler.

Men kunne disse syner nu holde i det praktiske liv? Var Kofoeds menneskemateriale godt nok til at kunne udnytte denne indsats? Hvor kom de fra, hvor drog de hen, hvad kom der ud af det?

Alle disse tanker beskæftigede mig på en ganske »udenforstående« måde, mens jeg sad dér grebet af Kofoeds udvikling af sine ideer, men det store chok kom til sidst, da hans fremstilling mandede ud i, at den store vanskelighed havde været at finde en leder til skolen, der både var landbrugskyndig og skolemand. »Og derfor,« sluttede Kofoed, »har jeg spurgt mig for blandt skolefolk i landbrugets tjeneste, jeg kender Deres arbejde — og jeg ved, det er et mærkeligt spørgsmål at komme med her en søndag eftermiddag, men kunne De ikke tænke Dem at lede den skole?«

Tidspunktet til at fremsætte et sådant forslag var det uheldigst mulige. Jeg var stærkt optaget af mit arbejde både på landbrugsskolen og som landskonsulent og arbejdede navnlig sidste sted med ret store planer. Vi havde lige fulden en tilbygning til vort lille hus og glædede os rigtig til at kunne udnytte de forbedrede forhold dér.

I et sådant tilfælde fremstammer man vel normalt nogle høflige undskyldninger og følger gæsten til døren med mange beklagelser eller henvisning til at prøve et andet sted.

Den dag i dag ved jeg ikke, hvorfor jeg ikke gjorde det.

Var det, fordi jeg var blevet delagtiggjort i hans store syner og nu selv var begyndt at drømme om unge, der rettede sig og blev gode samfundsborgere, eller var det, fordi jeg ikke uden videre ville lade den mand i stikken, som jeg vidste havde gjort så meget også for landets ungdom? Iøvrigt kom han selv en eventuel afgørelse i forkøbet ved at bede mig ikke svare nu, men komme ud og se skolen.

Det sidste ville jeg meget gerne, men var dog temmelig sikker på, at jeg derefter ville sige nej og henvise til andre og bedre emner.

Det skulle gå anderledes — ikke på grund af Kofoeds overtalelsesevner, for han lagde nøgternt og redeligt problemerne frem, skjulte ikke vanskelighederne, men hans sikre tro smittede, og det

slog mig, at den mand, der af den gamle forfaldne Amagergård havde skabt den dejlige skole derude, han måtte også få lykke til at gennemføre sine store planer. Endelig blev det ganske afgørende, at min kone straks var stærkt grebet af ideen, og en forårsdag i træningsskolens have lovede vi hinanden og Kofoed, at vi ville prøve vore evner på dette job, og vi har ikke fortrudt det siden.

Kofoed var rørende i sin omhu for, at vi skulle få de bedst mulige hjælpere og de bedst mulige forhold at begynde under.

Lidt ængstelig var han vel i begyndelsen for, hvordan det skulle gå under det nye styre, men snart overlod han med en tillidsfuldhed, der virkede stærkt forpligtende på os, såvel elever som landbrug i vore hænder. Hans besøg blev sjældnere — desværre — men når han kom, glædede han sig med os over det, der var lykkedes, og opmuntrede dér, hvor resultaterne ikke havde svaret til vore eller hans forventninger.

Dog passede han i vintertiden videst muligt sin ugentlige time med eleverne. Han ønskede ikke, at nogen andre end eleverne kom til disse timer, og enhver, der har prøvet at tale til unge om alvorlige problemer, deres egne problemer, vil forstå hvorfor.

Eleverne fik her det pust udefra, der i den daglige skoleundervisning, den være sig nok så god, har så stor betydning.

Det mærkedes senere ved samtaler med eleverne, at meget af det, Kofoed sagde, havde vakt til eftertanke, undertiden også til modsigelse.

Når han kom fra sin time, og vi måske gik en tur i landbruget, fortalte han gerne, hvad han havde talt med eleverne om og glædede sig, når han selv syntes, at det havde fænget, ligesom vi drøftede de elever, han havde lagt mærke til, og deres problemer.

Og det var på træningsskolen, man skulle se landmanden og jægeren Kofoed. Der var meget endnu af landmandens instinkt i

ham og evne til at glæde sig over alt, hvad der spirer og gror, bekymre sig for vanskelighederne og glæde sig over de gode resultater.

Mange små detaljer i skolens landbrug fulgte han med usvækket interesse. »Tror du, du får korn på de gule pletter i bygmarken — mon tomaterne når at blive modne i den kolde sommer i år — den lille gylt, du har lagt til, har et af de fineste kuld grise, vi endnu har set på træningsskolen«, var bemærkninger, der viste, hvor levende interesseret han var i alt, hvad der skete.

Han glædede sig med os, når det lykkedes at kurere de gule pletter med mangansulfat eller standse larveangreb med pudring, og følte med os, når tomaterne gav for lidt.

Det var ikke blot, fordi landbruget også spiller en rolle i skolens økonomi, men fordi han undte sine elever at se, at det, de havde med at gøre, trivedes og gav resultater. Det gav lyssyn og tro på fremtiden også til gutterne og en følelse af at have gjort en god indsats og høre til en skole, hvis marker og resultater blev respekteret af udenforstående.

Hyggelig var han, når han holdt sin såkaldte ferie på træningsskolen. Ganske vist måtte han ofte derfra til byen eller ud til møder, men der blev dog stunder ind imellem til at tænde piben og gå en tur rundt i skole, mark og stald og tale med elever og lærere. Aldrig greb han ind i den enkeltes eller skolens arbejde, men nøjedes med nu og da at antyde, hvad han mente om tingene. Dette var også tilstrækkeligt til, at vi nu og da tog en sag op til anden behandling og fandt svaghederne i fremgangsmåden.

Og der blev stunder, men alt for få, til at drøfte skolearbejdet og eleverne og store planer for fremtiden. Kofoed hvilede ikke på sine laurbær, var noget lykkedes, måtte man videre frem, have flere med, gøre det bedre endnu. Kostede det penge, måtte de skaffes, og han fandt udveje dertil før eller senere.

Andre og ældre medarbejdere vil bedre kunne skildre hans indsats her, men lad det være sagt her af en gammel landbrugsskolemand til danske landmænd og landboere, at Kofoed her på Amager skabte en skole for alle de unge, der ikke klarede sig ude i sognene, fordi »de duede ikke«, for dem, der af eventyrlyst sugedes til storbyen, og for de unge, der i et dårligt hjem blev splittede og ukoncentrerede og derigennem psykisk erhvervshæmmede i mildere grad.

For disse unge, hvorimellem findes meget godt materiale, som vort samfund ikke har råd til at kassere, er skolens idé og dens midler rigtige, og det er glædeligt at se, hvordan det alsidige landbrugsarbejde kan tilpasses til disse unge, så de efterhånden selv får tillid til, at de duer, skønt alle forud har sagt det modsatte om dem, og hvor eventyreren kan afreagere sin eventyrlyst. Også det lille islæt af københavnerne viser her interesse for skolens arbejde, ikke mindst husdyrene, og uanset hvad disse unge senere vælger af beskæftigelse, vil de have fået en tilknytning til landet og til landbruget, som vil få betydning fremover.

Det er da lykkedes Kofoed at afhjælpe noget af den ukontrollerede indvandring fra land til by, at vende en del af strømmen tilbage til landet og at bruge landbrugsarbejdet som et vigtigt optrænings- og omskolingsmiddel som bod for forældres forsømmelse af deres børns opdragelse. Herved brydes den onde cirkel, at børn fra dårlige hjem igen stifter dårlige hjem. Skønt træningsskolen er et af de yngste skud på Kofoeds arbejde, kan mange elever herfra takke ham for en god start og for et godt hjem. Måtte dette arbejde også lykkes fremover, og mange kredse ude over landet stå sammen om at hjælpe skolen og dens elever til at nå de mål, som dens geniale stifter og leder satte sig.

Thorkild Glad.

Et menneske, jeg aldrig glemmer!

AF UNGDOMSSKOLELÆRER SVEND H. LAURITSEN

» **M**on ikke de fleste mennesker kender angsten for at lade de oplevelser, som har haft størst betydning i deres liv, komme frem i dagens lys.

Det er i og for sig ikke, fordi mennesker ikke må vide noget om dem, men man er ligesom bange for, at de skal miste noget af den glans og den betydning, som de har haft for en selv.«

Således indleder H. Chr. Kofoed bogen om sig selv og sin livsgerning. Den samme angst har fat i mig, nu jeg skal prøve at fæstne nogle af mine indtryk og oplevelser af og om denne mand.

Her er tale om et menneske, som meget vanskeligt lader sig pille ud af den sammenhæng, hans livsgerning satte ham i — kun i den var han menneske. Der kan ikke tales om embedsmand — privatmand, nej, arbejde, livsgerning og person danner en uløselig enhed.

Når dette kunne virkeliggøres, må nævnes dette, at netop fru Astrid blev den kvinde, som kom til at dele sit liv med ham — og kun derigennem blev hans gudgivne tjeneste blandt sine medmennesker fra begyndelsen til bortgang helt igennem ærlig uselvisk. Hans hustru krævede ikke for sig selv, men gik i stedet positivt med ind i gerningen, og senere, da hun måtte give sig selv i hjemmet, kunne hun sige om sin mand, når denne ofrede sig i sit arbejde: »Jeg er stærk i det, at

jeg føler, Hans Christian går i Guds tjeneste.« — Og netop derfor fik Kofoed vel lov at være et menneske, som trods sin gerning også var en kærlig far i sit hjem.

Dette sidste fik jeg lov at mærke fra mit livs start. Kofoeds ven-skab med min far fra samarbejdet på Høptrup højskole blev årsag til Kofoeds fadderskab for mig. — Dette blev ikke blot for en forms sag. Var han end nok så meget eet med sin gerning, fulgte han mig dog kærligt og opmærksomt fra mine tidligste år og fremover.

Og her mærkede jeg hans evne til at vinde mennesker. Kofoed gjorde drengen til sin ven. Og inden barnet kom til skelsår og -alder, var det draget ind i medarbejdet.

Mine noget romantiske drømme og forestillinger i gymnasietiden om livet og fremtiden fik ikke lov til blidt at afvikles i en »student-lyrisk« periode. — Nej, hårdt og brutalt stillede Kofoed mig ansigt til ansigt med livets hårdeste realisme i storbyens slumkvarterer. Midt i denne kolbøtte stod Kofoed pludselig for mig ikke mere som blot ven og gudfar, men som mand.

Mange ville ikke erkende denne virkelighed, slumkvartererne åben-barer — andre ville måske vende sig bort i væmmelse, vaske deres hænder — atter andre, måske anstændige kristne, ville føle sentimental trang til at gøre noget (den type, som aldrig får noget gjort).

Kofoed åbnede mine øjne, så jeg lærte at se både objektivt og subjektivt på disse ting — og reddede mig gennem den krise og de anfægtelser, jeg kom ind i. — Ja, det var vel netop et af hans sær-præg, at han i et arbejde som dette ikke arbejdede ud fra en senti-mental-kristelig indstilling, men forenede kærlighed til sin næste med handlekraft på en egen måde.

Det var Kofoed om at gøre, at mennesker, som senere måske skulle sidde rundt om i landet som embedsmænd af den ene eller anden art, fik lov at møde denne livets skyggeside og dens problemer, som

de viste sig i storbyen — at disse mennesker lærte at forstå deres ansvar overfor samfundet også på denne måde.

Derfor oprettede han et kollegium for studerende, som i deres fritid tog del i arbejdet på skolen. Her var jeg så lykkelig at blive optaget. Jeg siger bevidst lykkelig, for jeg er klar over, hvilken betydning det har haft for mig og andre, at vi blev sat midt ind i sådant arbejde og fik lov at lære en mand som Kofoed at kende. — Studenterliv som sådant blev der ikke meget af, thi Kofoed og hans arbejde fangede os ind. Han virkede i sit væsen og sin ildhu inspirerende og igangsættende.

Det blev ikke bare et interessant fritidsarbejde, men Kofoed og hans måde at tage fat på sociale problemer inspirerede til at give sig selv i tjeneste. Vi slap ikke udenom de mennesker, der arbejdedes iblandt, de tvang en til at trænge tilbunds i problemerne, tvang en ned af indbildte piedestaler, sprængte brutalt de dogmer og forestillinger, man mere eller mindre levede på, og stillede en helt personligt og direkte overfor menneskeskæbner, som var opgaver, der skulle løses og løses nu. Det var mennesker, der ikke blot skulle hjælpes med et sæt rent undertøj, men rent sjæleligt råbte om hjælp. Her hjalp ingen floskler og fraser, alt det blev pillet af en. — Men ved at erkende sin uhjælpelighed viste det sig ofte senere, at man alligevel havde vundet fortrolighed og kunnet være noget for en og anden.

Dette kunne i sig selv være værdifuldt for os som mennesker. Men Kofoed lod det ikke blive ved det — eller var det os, der ikke kunne nøjes med det? — Mangen aften sad vi i hans dejlige hjem ved en kom te og vekslede synspunkter og tanker, og fru Astrid var med i kredsen, vi måtte føres længere tilbunds i problemerne. — Eller vi kunne finde på — ofte næsten med magt — at rive Kofoed ud af sit arbejde en formiddag (han kom dog gerne) over på vore hybler

til en »studenterfrokost« for at snakke. Måske blev det kun snak om små praktiske ting eller hyggelig sludder, hvor vi fik lov at mærke en smilets og humørets mand, så det gnistrede — men det kunne også pludselig blive alvorlig samtale om tankerne bag det hele, samfundsproblemerne i hans arbejde.

Jeg tror nok, det var disse to ting i forening: Arbejdet på skolen og denne »udveksling«, der gav kollegiet en særlig værdi — som såede noget i vore sind, som vi aldrig kan slette ud.

Kofoed kunne minde lidt om en B-P (Baden-Powel) i dette, at han måske ikke var den store teoretiker — men en genial praktiker, som kunne omskabe det tilsyneladende uoverkommelige i enkel, ligefrem handling. Han havde et impulsivt væsen parret med et mærkelig sikkert instinkt, der i et nu klart skar tværs gennem al snak frem og tilbage om dette eller hint problem, som skulle løses. Hvor ofte har ikke vi medarbejdere rystet på hovedet og sagt: »Vanvittigt!« og så senere måttet give manden ubetinget ret.

Ofte kunne en af os komme med forslag om forbedring et eller andet sted i skolens arbejdsgang (f. eks. pointssystemet el. l.). Kofoed slog det hen, men et par dage efter kom han på sin optimistiske facon og forelagde os omlægning eller forbedring af omtalte ting, og vi måtte erkende, at vi ikke kunne have omsat ideen på denne tilsyneladende enkle, men måske netop derfor geniale vis.

Kofoed virkede inspirerende ved sin evne til at omsætte det impulsive i handling nu og her: Der skal ikke altid teoretisk vurderes for og imod, men der skal i det givne øjeblik rækkes en hånd ud til det menneske, der er i nød. — Jo, for med dette gjorde Kofoed vel netop noget af det, vi mennesker flest egentlig ønsker, vi kunne gøre, men oftest får forpasset. Og han gjorde det på det område, hvor det kniber allermest for mennesker at »gøre noget«, nemlig overfor det medmenneske, der kalder direkte på en. Vi er bange for at udlevere os,

derindefra de stinkende, snavsede »hylde«, som mennesker lever på i bagkvarterer.

Det var, som så han hele sit arbejde i relief af den natur og det landliv, han var vokset op og havde levet sig ind i.

På de mærkværdigste tidspunkter og de mest upåagtede steder så han muligheder, som ikke var udnyttede. Godt nok, at måske endda adskillige planer ikke blev realiserede — og så dog, hvem ved?

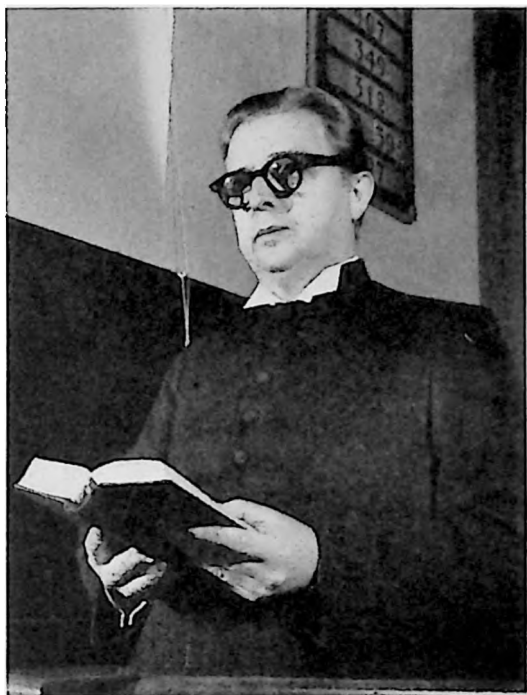
»Nå, det var bare det, jeg ville vise dig og fortælle dig om. — Vi skal videre!« sluttede han. Og vi stred os tilbage mod blæsten og rullede videre sydpå til og gennem de store, dejlige skove og det skønne landskab nede omkring Haslev. Stadig opmærksomt iagttagende, skønt tilsyneladende optaget af tanker: »Så du det egern?« — »Kan du se den hare, der ligger og trykker sig derinde på marken?« — Begeistrede udbrud over naturens storslåethed kunne han komme med — og så pludselig: »Åh, hvor skønner mennesker dog lidt på det gode og skønne i livet. De derinde blev slået ud! Vi må hjælpe dem op igen og få dem herud til ny start!« — Og så igen: planer, træningsskole, træningsskoler — — —

Bedst spændte han fra på jagtture — en naturens søn var han som ung og vedblev at være det, til døden satte punktum. — Her kunne drengen komme op i ham: en eftermiddag nede på Midtsjælland på kig efter harer og fasaner — ingen gevinst. Pludselig fik Kofoed øje på et par roer, som vel var skumplet af en vogn — op i luften med dem — bøssen til kinden — smask: i hundrede småstumper! Lidt efter var det lille selskab med i legen: nok en roe op: det blev en forbier! — Igen og igen, til der var smadret tre på rad!

Han kunne fortælle om oplevelser med Finn Aage og medestænger i Norge, så man her endelig så glimt af, at han dog kunne spænde helt fra og bare være til — i små nu'er.

Kofoed studerer plakat, der gør opmærksom på landsindsamling

Søndag formiddag i Christianskirken

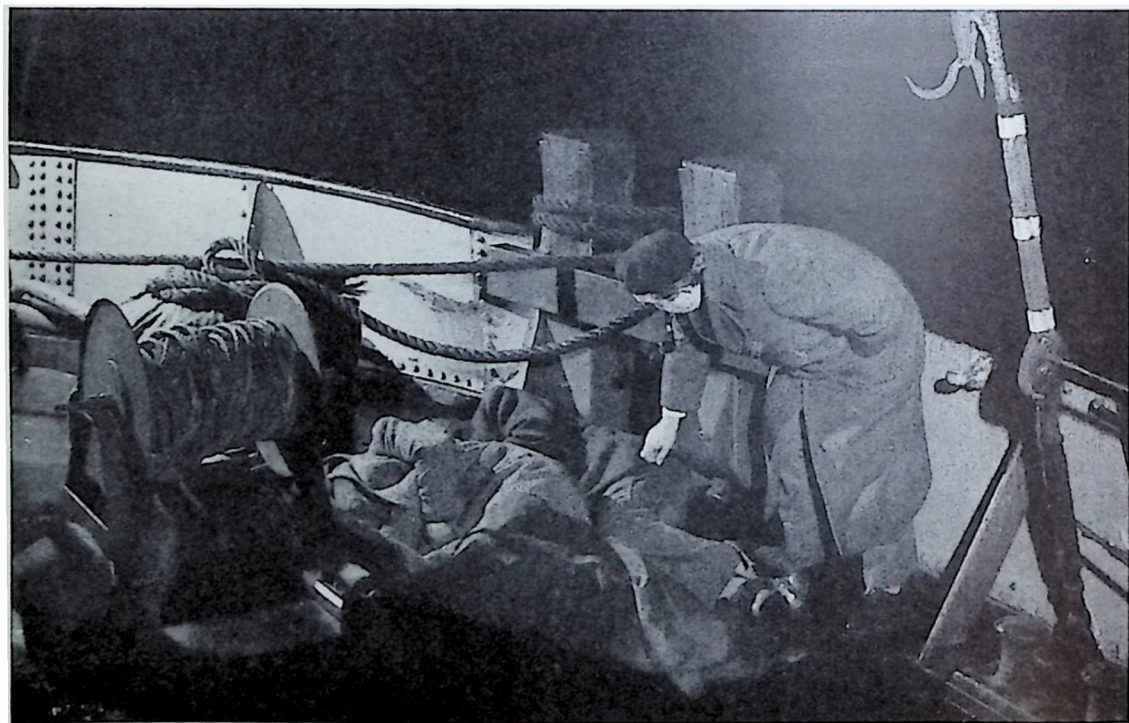
Guttorm Pedersens udsmykning af forhallen i den nye skole diskuteres med kunstneren

Blandt medhjælpere ved bazar

En elevs arbejdsindsats vurderes efter klippekortet

Kofod på natrazzia på slæbebåd i havnen

Det er de mange små glimt, der sammen danner måske et billede af et menneske. Lad mig prøve at »lynskyde« Kofoed midt i arbejdet på sin skole.

På kontoret: — — — korrespondance — underskrifter på kvitteringer som tak for bidrag til skolens arbejde, somme dage mange, andre dage ingen. — Telefonen kimer, der planlægges møder, fra alle landets egne kalder man. — Så er der gæster, der ønsker at høre og få forevist. Tusinder af gange har den stemme fortalt om arbejdet og problemerne, men altid lyder den lige oplagt og fængende. — En medarbejder følger gæsterne rundt, Kofoed igen i telefonen; denne gang for at få kunstnere til at love deres assistance, og næsten altid svarer de ja, »kongelige« eller mindre kongelige. — Konference med indkøbschef, kasserer og inspektør. — Forhandling med socialministeriet aftales. — Ude fra forkontoret lyder en grov stemme: »Nej, det ka' s'gu ikke hjælpe, jeg *vil* tale med Kofoed selv, for det her forstår I s'gu ikke alligevel!« — Kofoed bryder af og tager en samtale med den måske ikke helt appelsinfri herre. Man hører sidstnævnte råbe op, men lidt efter bliver der stille derinde bag glasvæggen, og måske kort, måske lang tid efter kommer de to ud, Kofoed tager ham med hen til den medarbejder, der ikke »duede« før, præsenterer, og snart er de to i samtale om det praktiske. — Telefonen igen: fra træningsskolen: en elev har taget sit tøj og er gået! — længere samtale, Kofoed: »Ja, hvis det hænger sådan sammen, kommer jeg med det samme!« Han lader alt ligge og gør sig klar til at tage derud.

På vej ud får han øje på en ung mand, der står og ser sig rådvild om. »Goddag — hvem søger De?« — »Åh, jeg søger egentlig ikke nogen, men jeg har hørt, at man kunne få en håndsækning herude!« — Træningsskolen får vente lidt, denne mand skal i gang! Kofoed

følger ham ind på kontoret og beder en medarbejder tale med vedkommende og aftaler en senere »sludder« med ham, når han har været aktivt i gang den eftermiddag. — Og så afsted til træningsskolen.

En eftermiddag på første sal:

Kofoed går hver dag en tur op gennem afdelingerne. I læsesalen sidder en flok af dem, som allerede er hjemmevante på skolen, men de lyser op ved at lade pegefingrene skrive deres »goddag« i luften til Kofoed — et par bemærkninger, og der er kontakt! — En af dem slår måske følge med Kofoed et stykke vej gennem huset: Det gør godt at komme af med nogle af de mange bekymringer, og det går nu bedst, når det er Kofoed selv!

Nede i baren sidder et par herrer hjemmevante i mere end een forstand på de høje barstole. Kofoed entrer en ledig stol, tager sin vitaminpille, og lidt efter snakkes der. Måske beder han om at se deres arbejdskort: Det ene ser ikke særlig lovende ud — — men lidt efter er manden i gang andetsteds i huset! Det bornholmske i stemmen gi'r appellen en ekstra uimodståelig tone.

Sådan går runden gennem afdelingerne: Her et anerkendende ord — der et opmuntrende — her en myndig optræden overfor en, som vil »fuppe« — der en beroligende indvirken på ophidsede gemytter. — Altid sker der noget, hvor han færdes!

En aften i salen:

Mandage: Kofoeds aften.

Emnerne: Livsanskuelsesproblemer.

Det kan være fremmede talere, men oftest Kofoed selv. Her er han højskolemanden igen. Men eleverne er just ikke af gennemsnits-

højskoletype — og dog spørges her trods alt om de samme ting: Det rent menneskelige forhold til livet — meningen med tilværelsen og lignende.

Kofoed kender tilbunds deres kår, og derfor forstår de hans appel. Men han giver ud af noget mere end indsigt i de sociale forhold, han giver af den forvisning, hans eget liv hviler i: den kristne tro. Kofoed prædiker ikke, men alligevel forstår de, hvad der ligger bag!

Jeg glemmer aldrig et lille billede, han en aften brugte i sin afslutning: Han fortalte om noget, der havde fanget hans blik ude på træningsskolen en dag. En af cementfliserne havde tilsyneladende haft et dårligt underlag og var vippet i skæv stilling, men da opdagede Kofoed, at årsagen var en lille græsdusk. Denne tilsyneladende svage vækst havde udviklet sig fra kim og havde sin svaghed til trods formået at løfte den tunge hindring til side for at nå frem til solens lys. Dette fortalte han om i overført betydning, og den appel, hvormed han kunne give det til eleverne om de gode kræfters sejr — måske netop der, hvor de synes svagest — over selv de mest håbløse vanskeligheder, hvis det guddommelige kim, som er nedlagt i ethvert menneske, får lov at blive vækst — står endnu så levende for mig sammen med den stilhed, der var i salen rundt blandt de alt for tidligt hærgede ansigter. Ja, her er noget, der er vanskeligt at få frem med ord.

De sorte, stive bogstaver på papiret bliver så fattige, når de skal tegne et billede af en personlighed som Kofoed. Vort samfund har mistet en af sine store sønner — en søn, som øvede en tjenergerning blandt mennesker i nød, uselvisk, opofrende. Han viste os, at end nok så gode sociale love og foranstaltninger ikke kan gøre det, hvis vi ikke alle lærer at forstå tilbunds det ord, han selv fandt frem og

satte over sit arbejde: »Alt, hvad I vil, at menneskene skal gøre mod jer, skal I også gøre mod dem.« (Matt. 7., 12.)

Og han blev selv en bekræftelse på et andet af sine mottoer: »Længsel og tragten gør det ikke, men dåden, der praktisk forsøger tingen!« (Johs. Müller.)

Måtte han ikke blive en røst, der råbte i en ørken!

Svend H. Lauritsen.

Ned på jorden, hvor mennesker er!

AF INSPEKTØR OVE BANGSGAARD

Porten, jeg gik ind ad, var skummel og mørk. Jeg famlede mig op ad en ikke særlig proper trappe til et kontor, der var myldrende fuldt af mennesker. Her herskede stor forvirring, som fik mig til at lade mit blik søge et fast forankringspunkt, mens jeg et par gange fremstammede: »Jeg skulle gerne lige . . .« — »Ja, et øjeblik,« var der én, der sagde. »Jeg skulle gerne lige,« gentog jeg stædigt. — Endelig var der én, der forbarmede sig. »Hvad skulle De lige?« »Ja, jeg skulle gerne lige tale med herr Kofoed.«

Jeg var i bogstavelig forstand kommet ind med firetoget og havde forestillet mig, at jeg nu, da jeg skulle til at læse i København, kunne ombytte det hyggelige landsbymilieu og skolestuerne i Salling med et lille kammer, hvor jeg kunne sidde og hellige mig min teologi og samtidig tjene til livets ophold ved et par timers praktisk arbejde på kordegn Kofoeds Skole for Arbejdsledige. Det kom til at gå *noget* anderledes — — —

Da jeg først havde fået fremført mit ønske, varede det forbløffende kort tid, før Kofoed kom ud. »Velkommen, velkommen,« sagde han med den ene hånd, mens han med den anden begyndte at blade i nogle kartotekskort og give ordre om et eller andet, der skulle ordnes øjeblikkeligt. Så vendte han sig endnu en gang imod mig, koncentrede hele sin opmærksomhed mod min person og rystede min hånd

med en selvfølgelig hjertelighed, som var jeg en gammel bekendt. —
»Jeg er student,« sagde jeg.

»Ja, det ved jeg da godt,« svarede Kofoed.

»Kan De skrive på maskine, for jeg skal lige have sendt 5000 ku-
verter ud?«

3 minutter efter sad jeg og klaprede bag en skrivemaskine.

Engang — nogle år senere — sad jeg på samme kontor og fortalte
en amerikansk pressemand om Kofoeds Skole, mens Kofoed og hans
medarbejdere ustandselig gik forbi stedet, hvor vi sad. Telefoner ki-
mede, ordrer blev givet — alt mens vi prøvede at overdøve støjen og
høre, hvad vi selv sagde. Pludselig udbrød amerikaneren: »Ved De,
hvad dette minder mig om? — En stor amerikansk bladredaktion 5
minutter før »bladet skal gå«.

Det, som hverken den amerikanske bladmand eller jeg kunne se
de første dage, var, at forvirringen kun var tilsyneladende. Kofoeds
utrolige arbejdsevne virkede smittende på omgivelserne. Han spildte
aldrig mange ord på at sætte folk i gang. Med sin ejendommelige,
stærke psykologiske indsigt vidste han nøjagtigt, *hvor* de skulle puf-
fes og *hvordan*.

Nogle få aftener efter, at jeg var kommet til skolen, sad jeg og ar-
bejdede sent på kontoret, da Kofoed kom ind og satte sig. Jeg var
endnu ikke kommet mig af forvirringen og faldet rigtig til. Kofoed
sad ganske rolig et øjeblik og sagde ikke et ord. Så stoppede han sin
pibe, som om ingen i verden havde bedre tid end han, og vi var
gamle venner, der skulle have en hyggelig sludder. Ganske stilfærdig
begyndte han at fortælle mig om arbejdet, ideen der lå bag det —
hvorfor han selv var blevet grebet af de sociale opgavers alvor, og
hvorfor han mente, det kunne være af værdi for unge studenter at
komme med i et sådant arbejde. — Og jeg, som havde fået mit før-
ste indtryk af Kofoed som den altid aktive, energiladede person, lyt-

tede forbløffet til hans ganske jævne ord om, hvordan dette arbejde kunne fylde et menneske, og om den følelse af forpligtelse og ansvar, som greb enhver, der blot een gang havde stået ansigt til ansigt med den menneskelige nød og fortvivlelse, som der var rig lejlighed til at møde på skolen hver dag.

Kofoed havde altid tid til at tale med et menneske. Det var det samme, om det var en gammel dronker, der ville udøse sine sorger for ham, eller en af landets første mænd. Hvor mange gange har jeg ikke måttet vente i halve timer på at komme til at tale med Kofoed, fordi han sad i samtale med en elev.

En aften sad vi på studenterkollegiet og holdt en lille fest. Klokken var 12, da Kofoed pludselig kom ind ad døren. Jeg kendte fra andre steder, hvordan dette, at en ældre og så oven i købet »chefen« pludselig træder ind, lægger et tryk på stemningen, — men undrende så jeg, at nu begyndte festen først for alvor. — Kofoed var en strålende kammerat, der i samme øjeblik, han sank ned i divanen, var en af vore.

Hans evne til at være menneske mellem mennesker, hvor som helst og når som helst, var for mig at se en af hans ypperste egenskaber. Hvem var det, der var forrest i løjerne, når vi var trætte af dagens arbejde og pludselig ikke kunne holde til mere? Og hvem var det, der med en ukuelig optimisme, som ældre, sindige og skeptiske mænd for længst har sat overstyr, kunne trodse alle forudsigelser om, at nu måtte vi lukke, fordi der ikke var flere penge i kassen, og som kunne få os alle til at indse, at det var givet: miraklet ville ske i morgen? — *Det var Kofoed og kun ham!* Jeg behøver næppe at bemærke, at miraklet altid skete og bekræftede et ungt menneskes instinktive længsel efter, at miraklernes tid endnu ikke skulle være forbi.

Kofoed havde evne til at binde mennesker til sig. Det skyldtes måske nok mest dette, at han trods sit eget sinds enkelthed havde en

mærkelig indsigt i andres sjælelige forviklinger. Han havde sind til at lytte og øjeblikkelig, instinktivt slå ned på det centrale, netop *det, der skulle siges*, for at mennesket, der sad overfor ham, kunne komme ud af sine vanskeligheder, og han kunne straks se, *hvad der skulle gøres*. Dette Kofoeds klarsyn er jo netop udtrykt i det social-pædagogiske system, på hvilket hele hans skole er opbygget. Jeg har aldrig set det bedre udtrykt end i følgende lille oplevelse:

En dag, Kofoed kom gående gennem porten, mødte han en mand, der bar en divan på ryggen. — »Hvor har De fået den fra?« spurgte Kofoed. »Den har jeg lavet ovre på værkstedet, og nu skal jeg hjem med den til konen,« svarede manden. — »Husk så at fortælle mig, hvad hun sagde.« Et par dage efter mødte Kofoed igen manden: »Nå, hvad sagde så lilleemor?« — »Hun sagde, det var løgn.« — »Hvad var løgn?« — »At jeg selv havde lavet den.«

Den, som i længere tid har været uden arbejde, eller som livet på anden måde er gået skævt for, mister energien og selvrespekten, og omgivelserne mister respekten for ham. I tilfældet med divanen var konen så forbløffet og overrasket, at hun betvivlede, at det kunne være sandt, at *hendes mand* kunne præstere noget mere. Det første skridt til, at hun skulle få revideret sit syn på ham, var nu gjort.

Kofoed havde en særlig tanke med os studenter. Det var ikke den i sig selv for så vidt udmærkede ting, at unge studerende skulle have lejlighed til at tjene til livets ophold i studietiden og derved lettes i økonomiske bekymringer. Han sigtede dybere. Gang på gang betone han: Teori og praksis må følges ad, — og hvad er det største problem for embedsmanden og præsten, når de skal ud at virke i samfundet efter endt eksamen? Det er dette, at de ikke — berusede af teologi og lovparagraffer — skal glemme, at det er for menneskers skyld, i menneskers hverdag, at disse ting skal administreres og

levendegøres. Det er netop i de unge år, at sindet er blødt og modtageligt, så det kan formes, at man klarest indser dette.

Kofoed havde selv erfaret, da han som ung kom til København, at det var umuligt at lukke øjne og øren for alle de problemer, der mødte ham. Da han så den unge arbejdsløse på Rådhuspladsen og fik et glimt af de fortvivlede menneskelige forhold i de cementgrå sidegader, sagde han til sig selv: »Jeg forstår det ikke,« men han fortsatte »Jeg slipper heller ikke for det.«

Han så ikke ned på dem, der foretrak at være sig selv nok, men så megen missionsånd var der i ham, så megen entusiasme, at han stadig måtte drage flere og flere med sig ind under det ansvar, han selv følte. Det var ikke svært for ham at gøre det, fordi intet i verden i virkeligheden virker så smittende som oprigtighed.

Kofoeds force var den, at selv om han var både entusiast og en hel del af en drømmer, løb hans ideer aldrig væk fra den konkrete virkelighed — tværtimod.

Der kom en dag en ung cand. theol. ind på kontoret og tilbød at tage nogle bibeltimer. Han havde en nydelig udarbejdet plan med punkter A, B og C. Han talte sig varm og var virkelig meget overbevisende i sin argumentation. Kofoed sagde ikke noget et helt kvarter. Han lyttede bare, og han kunne mærke, at manden trængte til at få hele huset bygget. Så stoppede han sin pibe, tændte en tændstik og gav sig god tid til at bakke piben varm. Derefter så han prøvende over på den unge idealist og sagde: »Jeg har brug for en mand, der kan passe fodbadet!«

— — —

Det var Kofoeds drøm, at vi unge, der kom som medarbejdere på skolen, skulle føle arbejdet dér som en sådan tilskyndelse, at vi blev sat i gang fremover. Det skete vel også i de allerfleste tilfælde, at vi

blev så stærkt angrebet af »Kofocdbacillen«, at det kom til at betyde noget fremover for os, uanset hvor vi ellers endte, og hvad vi kom til at virke med. Men i enkelte tilfælde blev studenterårene på Kofoeds Skole så afgørende, at de virkede helt omformende på ens liv. Og den følelse af medansvar, man havde fået, fulgte en i det daglige, ligegyldigt om man sad som sagfører, præst eller lærer et eller andet sted i Danmark.

Drømme og teori gør det ikke. Ingen forstod dette bedre end Kofoed, og vi, der har arbejdet med ham i mange år, er ham dybt taknemmelig for, at han lærte os det. Gang på gang måtte han tage os ledere i skole og holde os fast ved det centrale. Sjældent ved revselse — langt snarere ved at knytte os nærmere til sig selv og arbejdet. Det vil altid være mig en gåde, hvordan to så forskellige egenskaber, som dette at kunne undfangne store og sommetider fantastiske ideer og planer kan forenes med evnen til at udføre dem med en hel jordbunden nøgternhed i praksis. Mange mennesker har evne til at se og *tænke* stort og dristigt — de er teoretikere og bør som sådanne blive ved deres skriveborde. Andre kan nøgternt og praktisk administrere det, som de første har tænkt, men det er meget sjældent, at begge evner forenes i eet menneske. Kofoed var et sådant menneske, og det, som gjorde stærkest indtryk på os unge, der kom som studenter til skolen, og på alle de mange, som mødte ham på skolens kontor og i dens afdelinger, var, at vi følte: Kofoed holdt af mennesker. Derfor var vejen fra ideer og teorier til hverdagens praksis så kort for ham.

Han skabte et socialt, pædagogisk system, der var genialt i sin enkelthed.

Han kunne tale med en mand, for hvem livet var gået i stykker, og gøre det så enkelt og ligefremt, at manden pludselig fik nyt livsmod.

Han kunne snerte teoretikeren, der havde de skønneste planer om, hvordan man skulle hjælpe mennesker, men som ikke selv formåede det.

Kernen i hans personlighed, sådan som jeg husker ham, var en utrættelig energi, en aldrig kuet optimisme og inspirationsevne, en myldrende iderigdom, men først og sidst dette, at det er her og nu, al din velmenthed og lyst til at reformere og gavne skal omsættes. Kofoed vidste bedre end nogen anden, at vi skal gøre vor indsats fra dag til dag, og han lærte mig betydningen af at komme

ned på jorden, hvor mennesker er.

Ove Bangsgaard.

Han bad og ventede i tro!

AF HUSHOLDNINGSLÆRERINDE EVA MORTENSEN

Det er nu ca. ti år siden, jeg første gang stod over for Kofoed, og jeg fik straks en levende følelse af at stå overfor en stærk og hjertevarm personlighed. Jeg blev medarbejder på skolen, og Kofoed sagde med et stort, lyst smil: »De kommer som svar på bøn. Jeg har bedt om Dem i fire år!« Et smukt bevis på Kofoeds ægte kristentro, han bad og ventede i tro og regnede med Guds indgriben i alt, hvad han foretog sig. Det blev et lykkeligt samarbejde, og gennem samarbejdet voksede snart et trofast venskab frem.

Jeg har ofte undret mig over den tillid, Kofoed viste sine medarbejdere, han gav os i sandhed mulighed for at lære at stå på egne ben og gav os lov til at arbejde individuelt, der var ikke noget med at diktere, men han fulgte os med vågen interesse. Efter kort tids samarbejde betroede han mig ledelsen af afdelingen for husmødre, og da skolen i 1948 startede Kofoeds husmoder- og højskole for 14-18-årige københavnerpiger fra småkårshjem, gratis skoleophold i 3 måneder på landet, bad han mig være forstanderinde for disse unge piger. En sådan tillid skaber medarbejdere, der føler sig forpligtet og går ind under det personlige ansvar.

Og så havde Kofoed omsorg for sine medarbejdere. Det gav sig mange udslag både i sorg og glæde. Alt tog han del i, og ofte fik han

sagt de rette ord i rette tid. Han kunne som få opmuntre og inspirere, men han kunne også tugte og formane. Jeg har endnu i mine gemmer det brev, Kofoed sendte sine medarbejdere, da han i det tunge år 1944 måtte »gå under jorden«. Det er intet mindre end et »Hyrdebrev«. I dette brev taler Kofoed om sin sorg over at måtte forlade gerningen, »der er blevet eet med mig.« Men ellers er brevet en varm appel til alle medarbejdere om at være på sin plads, stå som tjenere, aldrig glemme skolens motto og bede om Kristi sind og handle derudfra. Brevet slutter sådan: »Tak, at jeg tør tro, at I vil gøre jeres pligt på den post, hvor I er sat. Jeg lægger jer daglig i Guds stærke hånd og håber, at vi gennem vort arbejde må være med til at skabe lysere tider for vort kære fædreland.« Sådan taler en god, kristen, dansk mand.

Kofoed tog levende del i alt det forgrenede arbejde. Når foråret kom, fartede vi Sjælland rundt for at se på skoler til vore unge piger. Desværre har vi jo ikke selv en sådan skole. Kofoed var utrættelig, det skulle være det bedst mulige — for pigernes skyld. Han undte dem det bedste. Det mærkede pigerne også altid, så det var ikke sært, at der lød høje »jubelskrig«, når Kofoeds bilhorn forkyndte hans ankomst til skolen. Der var musestille, når Kofoed holdt sine foredrag for de unge piger, og der var liv og latter, når Kofoed senere stod omgivet af en mur af piger, der talte med ham om alt, hvad de nu havde på hjerte. Hvor kunne han gå ind på deres tankegang og altid give dem svar, der gav dem noget at tænke på.

Også på husmoderafdelingen blev Kofoed mødt med glade smil. Undertiden gik han en runde, så på de forskellige arbejder og kom med små, træffende bemærkninger, rosende eller måske drillende. Af og til tog han morgenandagten og kunne med få ord tale til husmødrene, så de forstod, at her stod en mand, der troede det, han talte, og levede det.

Den dag, for ikke så længe siden, da Kofoed inde på sit kontor fortalte mig, at vi nødvendigvis måtte skære vort budget ned, og at vi derfor bl. a. tildels måtte skære husmoderafdelingen fra i denne vinter, var der sorg både i hans blik og i hans stemme. Det gik ham meget nær til hjerte, at vi skulle skuffe husmødrene og lukke skolen for dem. Heldigvis lysnede det lidt, og Kofoed nåede at få den glæde at se, at vi lukkede op for flere kursus-hold (under Kbhvn.s komm. kursus) og at der meldte sig flere frivillige hjælpere. Og nu har vi fået et lille håb om, at vi måske kan udvide rammerne en lille smule, så endnu flere kan komme til. Ingen ønskede dette inderligere end Kofoed.

Det er svært at gøre sig fortrolig med, at Kofoed nu er borte. Aldrig mere skal vi se hans ranke skikkelse, se hans milde smil og høre hans kendte stemme. Det er en dyb sorg og et stort savn for os alle. Vi føler, at vi har mistet en ven i ordets allerdybeste betydning. Vi takker for det lys, han bragte ind i så manges tilværelse. Mindet om ham vil leve længe iblandt os.

Han var solstrefjet på Kofoeds skole.

Eva Mortensen.

Verdens mærkeligste skole

AF INDKØBSLEDER A. BJØRNSTEN

Det var verdens mærkeligste skole, han skabte, en skole, hvor eleverne var voksne, og undervisningsmaterialet var gammelt tøj eller gamle møbler. Kofoed sagde altid, der skal ligge en rejsning i hjælpen, ellers er det ingen hjælp. Selve den materielle fordel, en elev fik på skolen, var for ham underordnet, men det, at man derigennem fik lov til at arbejde med manden og hans problemer, var for ham det væsentlige.

Jeg overværede en af de sidste dage inden ulykken en samtale mellem en elev og Kofoed. Eleven havde sidste år efterskrevet Kofoeds navn på en seddel for at erhverve sig og en kammerat et måltid mad, de sad nu på Kofoeds kontor, og jeg havde et ærinde derinde, hvor jeg hørte Kofoed sige til eleven: Jeg hverken foragter dig eller er vred på dig for dette, men jeg er meget skuffet, og det er så karakteristisk for Kofoed, han så ikke ned på manden af den grund, men han var skuffet over, at hans arbejde med denne elev ikke var lykkedes. Kofoed troede folk længere end mange af os andre og gav aldrig tabt, når det gjaldt et menneske eller et hjem, der skulle rettes op. Han havde en kæmpeenergi, ofte var vi ved vore natrazziaer ikke færdige før ved 4—5-tiden om morgenen, men kl. 8—8,30 sad han igen på sit kontor, og var han på foredragsturné, brugte han som regel natten til at køre hjem i.

Hans fornødenheder var få, han røg altid pibe, og hans forbrug lå gerne på 6 kr. pr. uge, og kom det op på 8 kr., syntes han, det var for meget. Hans spisevaner var enkle og spartanske, hans livretter var spegesild, torskehoveder og grisetær, men kom han til et selskab med finere varer på bordet, nød han det.

Når om efteråret vinterens arbejde skulle tilrettelægges, tog vi gerne en halv dag fri og tog ud på landet for i ro og fred at kunne drøfte problemerne igennem. Jeg mindes særligt et år, hvor vi var taget til Saltholm, og hvor vi gennemtravede øen på kryds og tværs, alt medens vi diskuterede. Saltholm havde for ham en særlig tiltrækning. Han mente, der kunne laves en træningsskole derovre, således at eleverne kunne lave diger og afvandingsgrøfter. Han elskede at gå i naturen, det var sjældent, han var på træningsskolen uden at gå markerne igennem, og han kunne gøre det uden at trættes. Jeg mindes engang, jeg var med på sådan en tur over pløjemarkerne, og jeg var tilsidst så træt, at jeg kunne have smidt mig ned på jorden, men jeg syntes, at kunne han, måtte jeg også kunne. Allerhelst gik han jo turen med bøsse, han var en lidenskabelig jæger, og om efteråret, når jagttiden var inde, talte han ofte om jagtens glæder, og at nu skulle han ud, men der kom som oftest noget i vejen, så tiden ikke blev til det. Han var en god skytte, og jeg mindes en dag, hvor jeg var med ham på en jagttur en eftermiddag på træningsskolen, at han fik øje på en hare og skød, i det samme fløj en fasan op forskrækket over skuddet, og også den fik han.

En aften var vi på andetræk nede på stranden, og vi sad på 2 omvendte sildekasser helt ude i strandkanten; det blev efterhånden støvregn, og vi sad i 2 timer og diskuterede religion. Kofoed hævdede, at man skulle have Gud med i alle ting. Jeg spurgte ham så, om han også bad til Gud om at ramme, når han lagde an for

at skyde på vildtet, og det sagde han, at han gjorde. Jeg svarede ham så, at han var en swingpjatte, og mente, at når man om morgenen lagde dagen i Guds hånd og om aftenen takkede ham for dagen, så måtte det være nok. Han fortalte så, at det ikke skulle tages altfor bogstaveligt, men at det skulle forstås således, at man skulle have Gud med i alt, hvad man foretog sig, også i småting.

Når han tumlede med sine planer, var han rigtig i sit es, og han elskede at arbejde med sådanne. Jeg mindes alle vore bazarer og andre arrangementer; jeg mindes vort store fastelavnsshow i KB-Hallen, hvor pressen dagen efter skrev, at Nordens showkonger, Lommer og Karl Gerhard, kunne gå hjem og lægge sig, for de nåede ikke op på højde med kordegn Kofoed. Det var også et kæmpearrangement at få til at klappe, og det daglige arbejde skulle jo passes alligevel, men hans store energi, gå på-mod og skabertrang fik det til at glide, som det skulle. Når så kassen blev gjort op, var det for ham ikke bare så og så mange penge, men han følte det som et håndslag på, at den gerning, han udøvede, var rigtig, og at den skulle gøres; og gang på gang har vi stået over for vanskeligheder med hensyn til pengekassen, men der har altid vist sig noget. Han stolede fuldt og fast på, at gjorde han arbejdet efter bedste evne, så skulle pengene nok komme. Han fortalte engang, at han i et af de første år, skolen eksisterede, havde sat sit hjem i pant for en gæld, som skolen havde pådraget sig, og han kunne ikke se nogen udvej for at skaffe pengene, og spændt åbnede han posten de sidste dage før forfaldsdagen, og heller ikke med middagsposten den sidste dag var der nogen penge, og gælden skulle være betalt inden kl. 3. Han fortæller selv, at han gik i en spænding i de sidste timer, men alligevel havde en følelse af, at noget måtte vise sig, og ganske rigtig, da kl. var blevet 2,30, kom

der et bud med en anonym check paa 1000 kr. lige så betids, at det kunne nås at betale inden udløbet af fristen.

Han elskede at lege; drengen sad stadig i ham, hvad enten det var i hjemmet, han tryllede for børnene og os andre, eller fandt på andre pudsige ting. I 42—43 fandt han på, at vi skulle have en samfundstjenestedag hver torsdag, den dag, hvor kordegnkontoret var lukket, og den skulle bruges på træningsskolen, hvor vi planerede og ryddede træer, og det var egentlig lystige dage, disse torsdage, også kordegn Asbo var tvangsindlagt her; og når vi skulle ind til måltiderne, fik vi hver udleveret 1 håndklæde, og det havde et dobbelt formål, først skulle det bruges til at tørre sig med, og så stillede vi os i den ene ende af spisestuen med vinduer og have-døre åbne, og så gik vi i krig med en sværm af fluer. Når vi så mente, at de var ude, blev døre og vinduer lukket, og maden båret ind, og et øjeblik efter var der tæt besat med fluer igen, men det var dog lykkelige dage for ham og os, når vort arbejde var endt, og vi om aftenen gik rundt og så på, hvorledes den nye skole rejste sig, og vi diskuterede, hvordan den skulle indrettes, og hvor har vi ikke i årenes løb diskuteret indretning. Hvert år var der et eller andet led, der skulle flyttes eller udvides, og vi vendte og drejede hele huset for at få mosaikken til at passe.

Jeg kan huske Kofoeds hjemkomst efter at have været under jorden i 9 mdr. Han var fyldt med nye planer og gik de første dage hemmelighedsfuld omkring; så en eftermiddag sagde han, at vi nærmeste medarbejdere skulle drikke kaffe ovre på Ravelin, og så ville han fortælle om sine planer, og da han fortalte, at han ville lave vor store sal om til restaurant, og at vi skulle have Kofoedpenge, var jeg den eneste, der kunne følge ham, og vi må jo nu erkende, at vi i dag ikke kunne undvære nogen af delene, og at disse to ting har været til væsentlig gavn for arbejdet.

Den sidste skole, Kofoed kom til at bygge, gik han op i med liv og sjæl; jeg tror, at han lavede flere udkast og skitser end arkitekterne, og de lavede mange. Døgnet rundt arbejdede han for at få det hele til at passe ind i hans særprægede system, og han så på den nye skole som et herligt instrument, som han kunne spille på til fordel for eleverne og til opnåelse af endnu bedre arbejdsresultater med disse, som han elskede at gå iblandt som en fader. Alle de evner, Gud havde givet ham, brugte han i fuldt mål.

Den 28. oktober 1951 flyttede han ind i denne nye skole, og den 28. oktober 1952 blev hans bære båret ud.

Men lad os ikke i sorgen over at have mistet dig glemme glæden over, at du er kommet hjem, den største glæde, et menneske kan få.

A. Bjørnsten.

Han krævede meget

AF CAND. POLIT. GRETHE MONDRUP

Kofoed var ikke nogen nem arbejdsgiver. Han krævede meget, for ikke at sige alt, af sine medarbejdere. Man kunne gå ind i arbejdet ligemeget hvilke evner og hvilken livsindstilling man havde, men var man der først, var der intet, der hed begrænset arbejdstid eller begrænset arbejdsområde. Selv gik han her i spidsen. Jeg er blevet stillet overfor det spørgsmål, hvormeget af sin tid ofrede Kofoed egentlig på skolen, og jeg har måttet svare: alt. Hans arbejdstid strakte sig fra det tidspunkt, hvor han slog øjnene op, og indtil han, ofte meget sent, lukkede dem igen. Og det samme ventede han af de mennesker, der havde sluttet op om arbejdet. Og han havde en vidunderlig evne til at få sine medarbejdere til at betragte det ikke som et offer eller en sur pligt, men som en gunstbevisning, han viste dem.

I 1931, da skolen endnu kun havde beskedne rammer, kom jeg, nærmest ved et tilfælde, derud i kælderen paa Marinehospitalet. Efter henstilling fra professor Warming var jeg gået ind på een eller to eftermiddage om ugen at hjælpe med indregistrering af elever og optælling af de varer, de dengang fabrikerede (det var den gang, skolen endnu hed husflidshjemmet for arbejdsledige). Jeg tror nok, at jeg den første uge var der to eftermiddage, men saa var jeg allerede grebet af det, jeg senere har hørt benævnt »Kofoedbacillen«,

og de næste syv år tilbragte jeg al den tid, jeg kunne afse fra mine studier (og lidt til) derude.

Det er svært at gøre sig selv helt klart, hvad det var, der bandt os så fast til arbejdet derude. Det var ikke den ydre spænding. Der er ikke meget »stof« i beretningen om arbejdet, heller ikke megen dramatik om Kofoeds person. Men hvad var det da? Jeg tror, at det var det, at man her stod overfor et menneske, der tilsyneladende manglede alle forudsætninger for at kunne løse den opgave, han havde påtaget sig (han havde ingen penge, ingen uddannelse, ingen forbindelser), og alligevel tog han fat, aldrig trættet, med en enestående frimodighed, en frimodighed, som jeg senere erfarede havde sin grund i en fast tro på, at Gud havde brug for ham. Når han ikke mistede modet, ligegyldigt hvor sort det så ud, men blot tog fat igen, hvis det ikke lykkedes i første omgang — og det skønt han havde sat alt på eet bræt — hvad havde vi andre da at gøre, andet end efter evne at hjælpe ham frem mod målet.

De, der kun kender skolen som den fremtræder i dag, vil have vanskeligt ved at forestille sig, hvor primitive de forhold var, vi arbejdede under den gang i det gamle Marinehospital. Der måtte og kunne ikke bruges penge til administration, alt, hvad der kunne skræbes sammen, skulle bruges til »mændene«. Kontoret var en kælder-gang med stengulv, af træflader fra automobilkasser var der lavet to borde og en skranke, så vi kunne sidde nogenlunde i ro for den strøm af arbejdsløse, som til stadighed passerede gennem lokalet. I et hjørne sad den 70 årige »Thyline« og lappede bukser — den gang var der ikke noget vaskeri eller tøjdepot, så mændene måtte iføre sig en overall, mens de ventede på, at der kom ny ende i bukserne. Inde ved siden af hvinede en båndsav, og der lød en stadig hamren fra snedkerværkstedet. Forholdene var så primitive som de kunne være; men jeg synes aldrig senere, jeg har set Kofoed sådan i sit es.

Han havde tid til at tage sig af den enkelte af de mænd, der kom. Kofoed havde en evne til at tale med dem. Der var intet sentimentalt over ham, han gik lige på, og kontakten var der med det samme. Jeg husker intet tilfælde, hvor han har haft vanskeligheder med disciplinen, og det var dog mænd af meget forskellig støbning, der daglig kom på skolen. Det var, som om det lå i luften, de ting, Kofoed forlangte gjort, blev gjort. Jeg tror, at mændene kunne mærke, at Kofoed holdt af dem og stillede sine krav for deres egen skyld. Han havde samtidig en umådelig overbærenhed og en sikker fornemmelse af, hvilke krav hver enkelt ville være i stand til at honorere.

Vi var ikke mange medarbejdere den gang, og som følge deraf var vi nødt til at tage fat, hvor der var arbejde, der skulle gøres. Jeg husker en dag, Kofoed kom ind på »kontoret« og dekretede, at nu skulle der gøres rent, nu var der for snavset på værkstederne. Betale nogen for at gøre det, lå uden for mulighedernes grænse, og følgelig måtte vi til det efter lukketid. Jeg var ene kvinde på stedet, og fik derfor overladt husets eneste par gummistøvler, mens Kofoed selv og den student, der hjalp på kontoret, smed strømper og sko og smøgede benklæderne op, og så gik det løs med spuleslange og koste, jeg tror, vi nød det alle tre, og Kofoed var kaad som en skoledreng. I det hele taget var det en egenskab hos ham, at han aldrig tog sig selv højtidelig, der var ikke meget ydre »chef« over ham, han brugte ikke ofte ordet »jeg«, men foretrak altid at sige »vi«. Jeg kan også endnu se ham komme ind og fortælle, at de damer, der skulle smøre smørrebrød og lave te, ikke var kommet, så vi selv måtte lægge det til side, vi sad med, og tage fat på at smøre de 3—400 skiver brød, der skulle til. Det var ikke noget offer for os, for der var ikke kedeligt i køkkenet, når Kofoed stod for fordelingen af pålægget.

Den største begivenhed, der indtrådte i de år, jeg arbejdede hos Kofoed, var vist den dag, han kom ind og meddelte os: »fra i mor-

gen må værkstederne rykke sammen, så vi kan få det største lokale fri, her skal være vaskeri og tøjreparation«. Vi studsede og gjorde sikkert også en del vrøvl, — ingen af os var klar over, at her blev spiren lagt til hele det system, der danner grundlag for skolen, som den arbejder i dag. Kofoed var ubønhørlig, alle vore indvendinger prellede af, det viste sig, at for ham var det ikke nogen ny idé, han havde længe syslet med den, men ikke kunnet se, hvorledes det kunne realiseres, nu skulle det prøves, koste hvad det ville. Vi har jo senere måttet erkende, at han havde ret, her som på så mange andre felter, hvor han som i et glimt har set, hvorledes sagerne skulle gribes an, og så er gået lige løs på dem, uden først at fortabe sig i det gustne overlæg. Ikke for ingen ting var hans valgsprog »Længsel og tragten gør det ikke, men dåden, der praktisk forsøger tingen«.

Ville man se Kofoed, hvor han var allerbedst, skulle man træffe ham på en af de lejre, der i skolens første år blev arrangeret som afslutning på vintersæsonen. Her drog han ud på et tredages ophold med ca. 100 af de mest trofaste elever. Dagene gik som de går på en lejr, med leg, traveture, boldspil, kartoffelskrælning etc. Kofoeds faste job var altid at gøre spegesild i stand til hele holdet, han var ikke for ingen ting bornholmer. Om aftenen samledes vi om pejsen, og efter forskellig underholdning begyndte Kofoed at tale til dem, han talte om deres hjem, om deres mor, om det liv, de førte nu, og om deres fremtid, han talte om det, der havde givet hans eget liv indhold, og om den tro, der gav ham selv frimodighed til at holde ud. Man følte, at han talte som mand til mand, og der var meget stille, når han sluttede med en bøn til Gud, om at ingen måtte miste troen på det godes sejr.

I 1939 førte mit arbejde mig bort fra København og fra den daglige kontakt med Kofoed, men jeg fik stadig lov at følge med i hans planer for arbejdet. I sommeren 1951 var han i 2 dage med på en

lejr, vi her fra Aarhus havde arrangeret for trætte husmødre. Den måde, han havde at tale til disse koner på, hans appel til dem, om gennem deres indsats i hjemmet at være med til at bygge op, førte mig tilbage til aftenerne på hans egne lejre for tyve år siden, og jeg føler mig overbevist om, at hvad han har sagt dengang og nu, har bundfældet sig hos mange og virket med til at hjælpe i mange, mange hjem.

Grethe Mondrup.

»H allo, er det Kofoeds skole?« »Nej, det er 7203.« »Er *det* ikke Kofoeds skole?« »Nej, det er 7202.« — — Sådan har det lydt i mit hjem, så længe jeg kan huske. Hvad det var, vidste jeg ikke, udover at det var et sted, hvor vi sendte vort gamle tøj hen. Dette var mit møde med skolen, med Kofoed formede det sig således:

»Hallo, det er Kofoed.« (Ordet Kofoed kom distinkt med en let østersøisk akcent).

»Jeg har talt med inspektør Bangsgård angående min optagelse på Deres kollegium.« »Jeg ved det, skal vi ordne det i morgen klokken ni?«

Da jeg gik til samtalen med Kofoed, var jeg spændt på, om han kunne huske vort sidste bevægede møde. Mens min broder læste til socialrådgiver, var han kommet i forbindelse med skolen og havde skaffet mig et job som nattevagt i den nye skolebygning, der var ved at blive gjort klar. En nat syntes jeg, at jeg hørte trin i gården og skyndte mig derud, hvor jeg lige hørte en dør smække. Jeg styrtede op gennem bygningen med lyset fra min lygte fejende opad trappen, indtil lyskeglen ramte den formastelige i ansigtet. »Hvem er De?« »Kofoed,« lød svaret, »og hvem er De?« »Jeg er vagten.« »Det må De undskylde,« sagde han, »jeg burde vel have sagt god-

dag til Dem, da jeg kom, men jeg syntes ikke, jeg ville forstyrre Dem, det er ubehageligt, når der kommer nogen og forstyrrer en om natten.«

Sådan var alt med Kofoed: Overraskende og dramatisk.

Samtalen om min ansættelse formede sig i øvrigt således:

»Nå, De vil ind og være hos os.« »Ja,« svarede jeg, »det var da meningen.« Derefter sad vi og kikkede lidt på hinanden, så sagde Kofoed: »Hvad læser De?« »Ingenting, for jeg har ikke råd, men det var meningen, at jeg ville læse handel.« »Det var da morsomt, det har vi ikke haft før.«

Så skete det hele hurtigt, da Kofoed brændte følgende sætning af: »Er De klar over, at De har en mission?« »En mission,« svarede jeg forfærdet og trak mig længere tilbage i stolen. »Ja, De skal bevise, at det værelse, De skal have, kan beboes. Det er nemlig ikke særlig godt, og De får ikke noget bedre foreløbig, men hvis De kan bevise, at det er beboeligt, kommer De naturligvis i betragtning, når der bliver et bedre. Det sker i løbet af en fem-seks måneder.«

Umiddelbart efter fandt vi ud af, at vi havde fælles bekendte, og jeg begyndte allerede at føle mig mere hjemme. Vi fandt ud af, at vi begge havde lært græsk og bøjede paideuo sammen. Derefter viste jeg ham, hvorledes man kunne synge de græske verber, og det fandt han uhyre fornøjeligt og udtrykte sin misundelse over, at ingen havde fundet på det i hans tid.

Dette var begyndelsen til alt det mærkelige, jeg senere kom til at opleve. Mange synspunkter skulle blive revideret i den følgende tid, hvor jeg kom til at arbejde sammen med Kofoed på nærmeste hold.

Vi flyttede ind på den nye skole. — Det var festdage!

Kofoed var gladest af alle, men jeg skal indrømme, at også jeg drog et lettelsens suk, da vi brækkede skillevæggene ned i de gamle kontorer. Man fatter ikke, at nogen kunne arbejde under de forhold.

Jeg havde udtalt ønske om at få noget mere arbejde end mit kollegiarbejde, og en skønne dag fik jeg at vide, at Kofoed ville tale med mig. »Ved De, hvad en god sekretær skal kunne? Kan De det og tyve tusind andre ting, kan De få arbejde hos mig et stykke tid som sekretær — hvis De altså tør!« føjede han til med det lille skæve smil.

Jeg slog til, og jeg tror aldrig, at jeg har skiftet mening om noget menneske så mange gange, som jeg kom til at skifte mening om Kofoed de følgende to måneder.

I begyndelsen var han chefen, sådan opfattede jeg ham i det mindste. Han så bister ud, hvis man ikke havde åbnet posten på den af ham foreskrevne måde, det syntes jeg var noget pjat, indtil han en dag sagde til mig: »Ved De, hvor mange mennesker jeg kender?« »Nej,« svarede jeg, »men det er sikkert mange.« »Det er det, og ved De, hvordan jeg har lært mange af dem at kende?« »Næh.« »Det er gennem afsenderadressen, som De med en ihærdighed sidder og sprætter af hver dag. Hvordan vil De have, jeg skal kunne sige de mennesker tak, hvis De berøver mig muligheden? — Og det må De huske, at det er vore venner landet over, der gør det muligt at drive skolen. Synes De ikke, de fortjener en tak?«

Nogen god sekretær blev jeg ikke for Kofoed; men han gav altid en en chance for at rette de fejl, man måtte have begået, før han på en uhyre charmerende måde gav udtryk for, at der var nogle enkelte ting, som han gerne så gjort på en lidt anden måde.

Kofoed havde en fantasi, der somme tider fik en til at tænke på, om han ikke var en håbløs fantast; men når han pludselig lænede sig tilbage i stolen og kikkede på en med et stort smil, så vidste man, at det var tegnet til en festlig stund. Pludselig kunne han udbryde: »Kunne De ikke tænke Dem, at vi byggede en terrasse ud i første sals højde. Dér kunne vi have børnehaven anbragt om sommeren,

nedenunder skulle vi så have svømmehal i midten og kollegium ved siden af.«

Eller, hvis vi talte herberge, sagde han tit: »En dag må vi nu have lavet den bygning, så vi kan få små værelser til herbergsgæsterne, det giver mig altid en lidt forstemt følelse at tænke på, at der ligger så mange derovre.«

Når Kofoed havde fået luft for et sådant projekt, lænede han sig voldsomt tilbage i stolen, mens han nød ens reaktion.

Stolen var livsfarlig, og det var et akrobatisk mesterstykke at forhindre, at den væltede. Den stol kunne egentlig tages som et eksempel på hele skolens liv. Så længe Kofoed sad i den, tippede den aldrig, selvom den blev bøjet dybt.

Kofoed var altid fyldt med ideer. Jeg spurgte ham engang: »Tror De nu også, at det kan lade sig realisere?« Kofoed kikkede på mig med et langt blik, så sagde han: »Det skal lade sig gøre, men hvis vi mister troen, så kan vi ikke.«

Det var dette, troen på, at det skulle gå, der prægede Kofoed.

Det dynamiske var det grundlæggende i Kofoeds natur. — Stagnation hadede han, harmoni tilstræbte han ikke. Ser vi måske nogen sinde harmonien i naturen, kunne han spørge. Og før eller senere måtte man bukke sig dybt for ham i støvet og lade alle men'er og hvis'er fare, der var simpelthen ikke noget at tale om. Pludselig fik han for en det format, som man for fem minutter siden ville have frakendt ham for tid og evighed. — Han så livet som et møde mellem voldsomme modsætninger og følte altid, at han stod midt i en krise, som han var forpligtet til at kæmpe sig ud af. Det var ikke altid let at forstå Kofoed helt.

Det, der pinte Kofoed mest i det sidste år, var, at når han ikke var ude i landet, skulle han sidde på sit kontor og skabe muligheden for skolens drift ved at få pengene hjem.

Han kunne ikke få lejlighed til at gå ud blandt eleverne og gøre det arbejde, han formåede som ingen anden: nemlig at skabe håb og mulighed for en elev, der syntes, at nu kunne det også være ligemeget.

Når man kom til at overvære en samtale mellem Kofoed og de mennesker, der opsøgte ham, kunne man ikke lade være med at beundre hans evne til at få folk til at åbne sig og hurtigt og intuitivt at trænge frem til kernen i deres problem.

Der er mange, der hævder, at Kofoed ikke var organisator i dette ords strengeste betydning, og det var han heller ikke, han brød sig ikke om at være den strenge chef, der kontrollerede alt og alle — tværtimod gav han sine medarbejdere stor handlefrihed.

Dette kunne virke betagende og frygtindgydende.

For at forstå dette, må man tænke på os studenter, der hidtil kun havde haft tid til at leve i bøgernes verden, og som pludselig blev kastet ud i skolens larmende virkelighed.

Alting var nyt — ingenting, som man kendte og ventede det.

Hvad hjalp Homer?

Han kunne nok skildre en symposion, men ikke hvad man gjorde ved en spritter.

Vi havde fået systemet forklaret; men hvem havde tænkt sig, at man skulle komme i sjælekval, fordi man ikke ville klippe et hul i et kort, hvilket ville skaffe en mand den middag, han ikke var berettiget til. Men, som Kofoed sagde: »Det er ingen hjælp. En sådan »hjælp« ville kun nedbryde uden at opbygge«.

Derfor står vi fast, bryder man sit ansvar over for systemet, er man fuser!

Kontakten mellem Kofoeds skole og studenterne er af betydning for begge parter. Studenterne kunne tilføre skolen nye impulser ved de stadig skiftende studenterhold, og for studenterne betød det, at

de blev konfronteret med problemer, hvis eksistens vi næppe anede. Kofoed prøvede aldrig at standse de nye impulser. Vi blev modtaget uden krav om en bestemt tro eller bestemte meninger, og aldrig har man set et så tydeligt bevis på hans format, som da han til det sidste ledermøde udtalte: »Her skal alle kunne komme — her skal alle kunne være — thi enten står man på et kristent eller også på et socialt grundlag — men i begge tilfælde handler vi under stort ansvar«.

Dino von Binzer.

I vor tid er der en tendens til at opfatte særprægede mennesker som patologiske eller i bedste fald som problematiske naturer. Man kan ikke frigøre sig for følelsen af, at der ofte bag denne tankegang ligger en mere eller mindre bevidst trang til at finde de svage punkter i deres karakter og intelligens, og da især, hvis de hæver sig op over middelmådigheden. På denne måde udlignes nemlig afstanden mellem menneskene, og resultatet af denne nivelleringsproces bliver en styrkelse af den gode borgers selvagtelse, så han kan fortsætte sin daglige tilværelse uden mindreværdsfølelse. Der er dog også nogle, der går den modsatte vej. De bliver persondyrkere, heltedyrkere, om man vil, og hengiver sig til en kritikløs beundring af deres ideal, som de ubevidst identificerer sig med. Hvis de har kendt vedkommende personligt, er det, som om noget af glansen fra solen giver genskin på dem selv, og de synes, at de på denne måde ligesom kommer op i et højere plan eller bare ud af ubemærketheden. Sinclair Lewis har skildret den sidstnævnte type i »Manden, der kendte Coolidge«.

Jeg skal i det følgende forsøge at undgå de nævnte faldgruber ved mere at tale om kordegn Kofoeds indsats end om ham selv. Jeg ved dog, at denne adskillelse er kunstig, ja, i virkeligheden umulig,

og at den derfor heller ikke kan gennemføres. Jeg skal yderligere indskrænke mig til at omtale det, som oprindeligt gjorde mest indtryk på mig, og som vakte min interesse for ham og hans arbejde.

Mange vil måske ikke kunne forstå, at det netop var dette, som på samme tid chokerede og imponerede mig. Forklaringen er den, at jeg aldrig tidligere havde mødt denne ejendommelige blanding af dyb kærlighed til mennesker i forbindelse med en logisk og konsekvent, nogle vil endda måske sige hård, gennemførelse af det grundlæggende princip i hjælpearbejdet. Jeg husker så tydeligt den aften, da kordegn Kofoed første gang fortalte mig, at han med sindsro kunne lægge låget over endnu fyldte gryder, selv om der stod sultne og hungrige arbejdsløse i spisesalen, vel at mærke, hvis det var folk, som endnu ikke forstod eller bøjede sig for det centrale princip i hele genopbygningsarbejdet: først yde, og så hæve lønnen for ydelsen. Den personlige indsats bestod ikke alene i arbejde i dette ords almindelige forstand, men først og fremmest i at vaske sig selv og sit tøj og at høre foredrag over et eller andet emne.

Denne treklang: Legemlig hygiejne samt åndeligt og legemligt arbejde med lige vægt lagt på alle tre faktorer er simpelthen genial og original, — måske ikke i teorien — men i praksis. Og kordegn Kofoed var ubøjelig på dette punkt, — ja, man kan sige, at han her ligefrem afslørede en videnskabelig indstilling og videnskabsmandens konsekvente gennemførelse af eksperimentet uden hensyntagen til øjeblikkelige følelser og billig sentimentalitet.

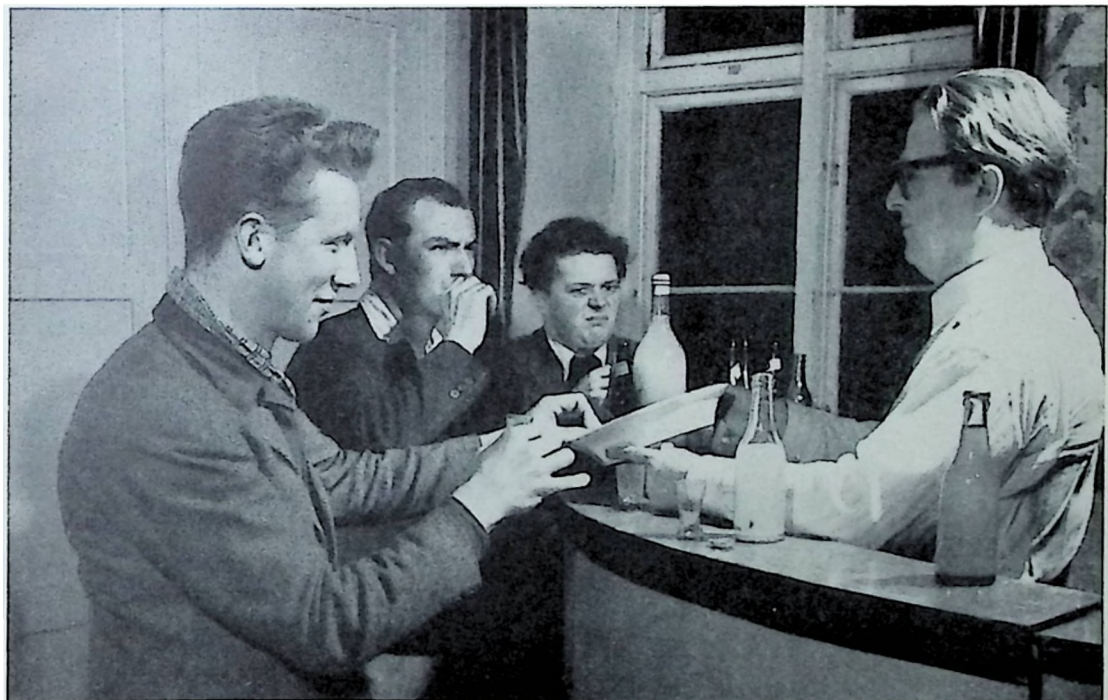
Det var denne indstilling, som chokerede mig, fordi jeg vidste, at de fleste andre — også jeg selv — ville falde for fristelsen til at optræde som den forstående og kærlige hjælper, der ikke lader et nødstedt medmenneske gå skuffet og sulten bort. Kofoed så klart, at dette kun ville være en skinløsning af problemet, og han havde det moralske mod til at sige nej til kompromis'et og dermed til

Til kammerataften på skolen

Der køres mursten til nyt svinchus på træningsskolen

·Chefen har taget ledelsen i vitaminbaren. Gæsterne modtager med et smil deres levertransnaps, men smilet bliver lidt anstrengt, når den er på vej ned

Bygearbejdet på den nye skole inspiceres

Hovedgevinsten i lotteri, et fornemt dollargrin, afleveres til den lykkelige vinder

Kofoed planter et træ, skænket af arbejderne, der har deltaget i ombygningen af skolen i Dronningensgade

den letkøbte rolle som barmhjertig samaritan. Og dog! Bagved denne indstilling lå en ægte medfølelse med og dyb forståelse af de mennesker, som han ønskede at hjælpe. Han havde nemlig kunstnerens intuitive viden om mennesker og deres egentlige behov, og han turde anvende den i hverdagen.

Hvad der er det dynamiske element — den stærkeste drivende kraft i et menneske — ved vel ingen, ikke engang mennesket selv. Men Kofoed havde troens overbevisning og dermed den subjektive viden om kraftens kilde. Og også her var han urokkelig og konsekvent.

Han havde kæmpet sig frem til en kristen tro, hvis dogmatiske indhold jeg ikke kender, men hvis ægthed jeg aldrig har tvivlet om.

Et par stilfærdige bemærkninger, han kom med en sommerdag, da vi sad sammen ved et glas landvin i en lille østrigsk bjergkro, lod mig ane noget om de 40.000 favne vand!

(Da denne bog vel også vil blive læst af hans modstandere — og modstandere måtte han naturligvis have — vil jeg til trøst for de mindre ædelttænkende blandt disse oplyse, at vinen var billigere end rød sodavand herhjemme, og at Kofoed var officiel gæst ved en kongres, hvor hans rejse og ophold blev betalt!)

Det praktiske indhold af hans tro — og det er jo det, vi andre har lov til at interessere os for, at vurdere og kritisere — har han vist i sin gerning som kordegn, i sit arbejde i skolen — og i sit ægteskab.

Som læge for hans bedste ven og medarbejder — hans hustru, kunne jeg skrive meget — og smukt — om dette livsvarige fællesskab, men selv om *han* ville glædes over en sådan hyldest til hustruen (for han gav altid hende æren for lykken i hjemmet) — så skal hun have lov til at skrive det kapitel. Og hvem kan vel gøre det bedre!

Var Kofoed da en helgen. Kun den naive, den mistænksomme eller den misundelige kan spørge sådan.

Nej, — Kofoed var et menneske af kød og blod, men et særpræget menneske og en personlighed.

Blandt unge intellektuelle er det en yndet sport at reducere alle menneskelige handlinger, selv de ædleste og bedste, til at være udsprunget af egoisme. Nuvel! Lad os gå ind på, ja, lad os endog acceptere denne tankegang.

Men så må der være 2 former for egoisme, — *den*, der er til gavn for en selv, og *den*, der vel også er det, men dog mest til gavn for andre.

Efter denne definition er Kofoed en af de største egoister, jeg har kendt.

Hans elever, medarbejdere og venner vil dog aldrig være i tvivl om, i hvilken af de to grupper han skal placeres, og de vil altid mindes ham og takke ham, fordi han lærte dem:

Respekten for legemet, for ånden og for arbejdet.

Einar Geert-Jørgensen.

I en ny tid skabte bornholmeren Hans Christian Kofoed en skoleform, som kan sidestilles med Kristen Kolds, lige så særpræget, ejendommelig og nyskabende. Han vil engang blive nævnt som en af Danmarks store skolemænd. Det kan se ud, som om vi danske har fået en særlig evne til at skabe nyt på skolens område. Hans lære var enkel og ligetil: kristendom i praksis og praksis i kristendom. Næstekærlighed koncentreret på 20 cm karton. Hans klippekort »omstigningsbilletten« var *hans* vejledning til en af ruterne til paradiset. Et fund, en genial idé.

*

Hans liv var een vældig kamp for denne idé. Med en utrolig energi og et praktisk greb om tingene førte han ene mand kampen til en foreløbig sejr med den nye skole i Dronningensgade. Skridt for skridt måtte han kæmpe sig vej gennem den trange og fantasiforladte kommunale jungle. Gren for gren af bureaukратиets lianer måtte falde for hans logiks skarpe kniv, som han førte med øvet hånd, altid veloplagt — indtil omsider en lysning var ryddet, som hans skole kunne få lys og luft til at vokse i. Man bøjede sig for hans overtalelseskunst og myndighed; den dårlige samvittighed måtte give køb overfor så ren en vilje.

Skade kun, at så megen energi skulle ofres i en meningsløs kamp mod elendige lokaleforhold, fugtige vægge og skimmel — så megen ungdomskraft spildes i basketag med en fortvivlet økonomi. Det tjener vore folkevalgte myndigheder til liden ære, at denne mands rige evner skulle soldes op på områder, hvor en håndsrækning fra samfundet havde givet hundredfold renter. Vort samfund må være rigt, når det har råd til at sinke personligheder som Kofoed!

*

Han var ikke den mand, der gav op. Hans ensomme kamp bar frugt; ensom var han også kun tilsyneladende — for Vorherre og hans hustru stod ham bi; hans uselviske medarbejdere stod ham bi, og en talløs venneskare ud over det danske land slog kreds om skolen.

Det skjulte Danmark, det stille Danmark var hans ven, og han var dets ordfører over for alt det officielle. Han havde fået pionerens lyksalige kald til at gå foran og vise vej. Han fulgte dette kald og segnede under dets vægt. Han var en lykkelig mand.

*

Hvad var det da, som gjorde denne skole så særpræget, hvad var det, som gjorde den til en verden med egne love og med en luft, der var så karsk at indånde; gjorde den til et lille rige, hvor Kofoed var konge ved dronning Astrids side, men hvor kongen var ligemand med sine ministre og undersætter — ja, hvor man prægede sin egen mønt? Det var vel — og er — fordi Kofoeds kongerige er en provins af det rige, som kongen over alle riger lærte om fra hint bjerg i hint land;

fordi Kofoed var apostel og gesandt for næstekærlighedens land, landet uden grænser, med filial på Christianshavn.

*

Og vi var stolte — og ydmyge — over at måtte regne os til medborgere i det land. Hvem fik nemlig mest: de, der fik hjælp til selvhjælp — eller dem, der blev hjulpet af med skillingerne. Mon ikke de sidste? Hvis var nemlig de tårer, der glimtede omkap med krystalkronerne i Kofoeds kirke den grå oktoberdag, da han stedtes til hvile? Og hvem fyldte pulpiturer og gulv til trængsel? Var det ikke folk af alle slags, som han havde ført sammen gennem sin gerning og sit liv.

*

Var kirken nemlig ikke denne dag at ligne med en ark — ja, en rigtig Andersen-Nexøsk ark — der havde lagt til havn — Christianshavn — for at bringe sin skipper en sidste hilsen. Eller skal vi ligne den ved et teater, hvor venner, fra gulv til galleri, var samlet om dramaets sidste akt på menneskelivets scene. Og hvor hans hustru med sjælsstyrke formede det til et uforglemmeligt epos; med sine spinkle hænder formede det til en cyklus for livet. Således at rummet i de korte minutter fyldtes af evighed. Skænkede os en højtidsstund, som blev et højdepunkt i vort liv.

*

Og nu vil hendes varsomme hænder skærme om skolens flamme, til afløsning kommer.

Vi er opfyldt af tak. Fordi vort land — fra oven — gennem Kofoed og hans hustru fik skolen som en gave og en opgave. Fordi vi fik lov

at lære disse mennesker at kende. Fordi vi — det være nok så lidet — fik lov at være deres værktøj. Vort liv blev rigere derved, fik mere indhold.

*

En stor dansker er gået bort. Men hans gerning vil leve, og hans minde vil fortsat ægge og vække.

Og lovet være himlens Gud — de ædles æt dør aldrig ud.

V. Guttorm Pedersen.

Spænd en stjerne for din vogn

AF FORFATTERINDEN KARLA FREDERIKSEN

Dette ord af Emerson, hvor det passede på min afdøde ven, Hans Christian Kofoed. Et af de fineste og mest ædle mennesker, jeg har mødt på min livsbane.

Første gang, jeg traf kordegn Kofoed, var en vinteraften på skolen i Prinsessegade. Trappen op til lokalet, hvor jeg skulle tale, var grå og trist. Men da jeg kom ind i salen, modtog Kofoed mig, og alt føltes så lyst og venligt. Der udstrålede en hjertevarme og godhed fra ham, der straks betog mig. Da han lidt efter bød mig velkommen, lagde jeg mærke til elevernes øjne. Det var, som om de alle ville sige: »Det er vores Kofoed.«

Da Kofoed hjalp mig ned fra talerstolen, var det første, han sagde til mig: »Kommer De snart igen?«

Og da eleverne ogsaa lagde deres glæde for dagen, følte jeg, at havde man blot en eneste aften oplevet Kofoed og hans skole, ville den altid have en plads i ens hjerte.

Da vi senere på aftenen sad på hans kontor sammen med nogle af hans medarbejdere, og der drøftedes en elev, som havde svigtet den tillid, skolen havde vist ham, hørte jeg Kofoed på syngende bornholmsk sige: »Vi må aldrig give op, lad os prøve igen!« De ord gjorde, at jeg kom til at beundre og elske ham i hans tro på mennesker.

Om sommeren havde Kofoed lejr for kvinder og børn ude på træningsskolen på Amager. Nu sendte han igen bud efter mig, om jeg ville komme og holde foredrag for mødrene.

Jeg tog derud, og Kofoed hentede mig i jumbe ved rutebilen. På vejen til gården talte han løs om alle sine planer, der virkede så overvældende på mig. Rørende var han, når han fortalte om københavnerbørnene, der var på ferie derude. »Men måske kunne der være lidt bedre kammeratskab mellem mødrene,« sagde han. Jeg forstod ham sådan, at han gerne ville, jeg skulle tale om, hvad godt kammeratskab betyder i sådan en sommerlejr. Jeg holdt foredraget.

Har nogen foredragsholder bedre publikum end det på Kofoeds skoler? Det er så stor og rig en glæde at tale her, så man burde betale for det.

Det var meningen, at jeg skulle have rejst om aftenen, men hvem modstod ham, når han sagde til en: »Det ville være mig en stor glæde, hvis De blev her nogle dage og hjalp mig.«

»Solskinsholdet« kaldte han os. Disse kvinder lærte mig mere i den korte tid, end jeg havde lært i flere år. Jeg stod overfor mennesker, der hver dag havde kampen for tilværelsen — med bolignød, arbejdsløshed og sygdom.

Men hvem kunne le mere befriende end disse? Og hvor de holdt af far Kofoed, som de kaldte ham! Altid skabte han sammen med sin hustru fæstlige stunder for dem. Jeg husker fra denne sommerlejr en aften, da prins Knud var gæst, og hvor aftenens bedste tale blev holdt af en tobaksarbejderske. Hun talte om de åndelige værdier på Kofoeds skole.

Da vi senere på aftenen legede »Tornerose var et vakkert barn«, og kvinderne havde en rigtig prins til at befri prinsessen, da lo Kofoed med sin kåde drengelatter og var rigtigt i sit es.

Og vinterskolen! Dette sted for unge, der følte sig slået ud, en højskole med praktisk arbejde! Mange dejlige timer har jeg tilbragt med gutterne. Hvor var de glade, når de skulle have timer med »vor far«. Hvor talte han inspirerende. Han var en stor pædagog.

Jeg ser ham for mig, da vi en dag drøftede en lille svagelig fyr. Drengen havde betroet mig, at det var så godt at ligge på hospitalet. Kun var det et frygteligt øjeblik, når lægen meddelte, at man snart var rask. For hvor skulle man tage hen?

Jeg mindes en juleaften i Prinsessegade. Kofoed havde læst evangeliet og var gået hjem til sin familie. Der var blevet danset og sunget omkring juletræet.

Da vi skulle dele gaver ud, sagde jeg, at dem, der var arbejdsløse, skulle have først. Det gjorde et stærkt indtryk på mig, da det viste sig, at langt de fleste af disse mennesker havde arbejde, men ingen steder at bo. Adskillige af dem havde søgt værelse i årevis — forgæves.

Så rejste en ung mand sig og holdt en tale for mor. Alle græd — hvadenten de havde haft en mor i barndommen eller var blevet opdraget på børnehjem, hvor de fleste af dem havde været.

Lidt efter gik døren op, og ind kom tre gademusikanter, sendt af Kofoed. »Spil glade og lystige sange,« bad jeg dem, og lidt efter var stemningen igen lys og festlig.

En aften, da jeg var gæst hos Kofoed og hans hustru, spurgte han mig, om jeg kunne tænke mig at blive leder af skolens husmoder-afdeling; jeg skulle tale med folk, vejlede dem. Det var med ængstelse, jeg tog imod tilbudet.

Fra denne aften knyttedes et venskabsbånd, der har gjort mit liv rigere, fordi jeg i alle de år, der er gået, har følt, jeg havde et fri-sted i København, havde virkelige venner.

I mit arbejde på skolen havde jeg aldrig fornemmelsen af, at

Kofoed var chef. Hans ukuelige optimisme smittede os alle, og hans tro på, at skolen måtte kunne føres igennem, selv om der ikke var en øre i kassen. »Du forstår, dette arbejde går, så længe Gud vil,« sagde han til mig.

En dag i krigens tid måtte Kofoed gå under jorden. »Vil du være med til at lede min skole, medens jeg er borte,« sagde han til mig.

»Mit helbred er ikke så godt,« svarede jeg.

»Om du så kun ligger på en sofa herude, vil jeg være dig taknemmelig,« sagde han.

Kofoed gik under jorden, men hvor vi savnede ham.

Vi stod i stor korrespondance med hinanden, og i alle hans breve stod der: »Bed for lederne.«

En dag kom to tyske officerer for at se vor oplagringsplads. De skulle bruge den til et lazaret.

På vejen igennem Prinsessegade spurgte den ene officer mig ud om ideen med Kofoeds Skole. Da jeg forklarede, at det var hjælp til selvhjælp, sagde han: »Jamen, det er jo genialt!«

Der blev aldrig noget lazaret.

Astrid var jeg ofte sammen med i disse tunge dage, og jeg forstod i denne tid saa godt Kofoed, som ofte havde sagt til mig: »Astrid giver mig styrke til mit arbejde.«

Hvor var hun interesseret i alt, hvad der foregik på skolen. Den var jo en del af hendes liv, et værk, hun havde været med til at skabe.

Men krigen sluttede, og vor far kom hjem og tog igen fat på sit arbejde til gavn og velsignelse for mennesker.

I sommer, da jeg var på Bornholm, fik jeg et brev fra Kofoeds, om jeg ikke kom over til dem på træningsskolen. Jeg kom, og jeg vidste, jeg skulle opleve nogle dage fuld af ånd og liv. Han talte om sine mange planer.

Men ofte måtte jeg selv fortælle, om foredrag, jeg havde holdt i

fængslerne. Fra jeg var ganske ung, følte jeg trang til at tale til fangerne. Kofoed gav mig mod dertil.

Denne sommer havde Kofoeds ikke råd til ferie. Men vi lagde planer for næste sommer: Vi ville rejse til Don Boscoss stiftelser og Drengbebyen i Italien.

Et par dage legede vi sommerferie. En aften var vi i en af de små haver i Pilealleen. Astrid og børnene var med. Kofoeds havde aldrig været der før. Hvor var denne familie en oplevelse at være sammen med. Det var mennesker, der havde forståelsen af hverdagslivets små glæder. Jeg følte det, at de var så lykkelige, som om jeg havde ført dem til Orienten på en luksusdamper.

Stemningen denne sommeraften i den lille have betog os. Vi følte os rige i samvær med hinanden.

»Der er meget, vi skal have udrettet endnu,« sagde Kofoed til mig, da vi sidste gang mødtes, og han så på mig med sit varme blik.

— — —

Når huset er færdigt, dør bygmesteren, siger en persisk vismand. De ydre rammer for Kofoeds Skole er vel nu i orden, men skal skolen leve videre — det var Kofoeds brændende ønske — må det blive i hans ånd, i dybeste ydmyghed, i kærlighed til mennesker. Enhver, der vil deltage i dette arbejde, må, som deres mester, *spænde en stjerne for sin vogn.*

Karla Frederiksen.

Med Kofoed på razzia og i arbejdet . . .

AF SOCIALRADGIVER AAGE NETTEBERG

Tæt op ad storbyens hjerte ligger baneterrænet i en vældig bue. Hertil fører de blankslidte skinner fra stationsbyer i alle kroge af landet, her trevles de op i de hundreder af blindspor, der afsluttes af sporstoppere. I uendelig lange rækker ved siden af hinanden holder her natten igennem de mørke vagoner og venter på at blive bakket ud af rangerlokomotiverne for atter at gøre nytte i dagens travle trafik.

Ovre fra Vesterbrosiden, hvor de farveprægtige lysreklamer endnu kaster deres ødsle lysskær mod himlen over den sovende by, svinges der med en lygte, en banegårdsarbejder fløjter skingrende, og med en bragen og stålkirren tøner rangervogne mod hinanden, lyden forplanter sig ned gennem vognenes buffer. Længe efter høres endnu de svagt klingende koblinger. På den modsatte side, mod godsbanegården synes alt stille, mørkt og forladt — og dog er der liv. Med en hæs piben smutter to rotter tværs over et åbent stykke og er borte i et nu. Inde under den våde og snavsede læsserampe mærkes bevægelse i noget gammelt træuld. Rotter? — nej, det er en hjemløs, der tungt stønnende er ved at rede sit leje for natten. Dyne eller kakkellov har han ikke, men op af hans lomme anes flasken, som skal erstatte begge dele. Et sted i mørket høres lyden af dæmpede stemmer, et andet sted smækkes en rude op, utydeligt skimtes to, tre skikkelser

i gåsegang langs en vognrække, en skydedør skubbes knirkende til side og skikkelserne er væk, alt er stille som før, kun rotterne tumler sig.

Så høres lyden af bildøre, der smækkes, og dæmpede stemmer. De kommer nærmere, og pludselig tændes en lyskegle fra en lomme-lygte skråt ned mod den cementerede eftersynsgrube, der som en lumsk fælde ligger mellem sporene. En lille gruppe mænd træder ind på terrænet, de er alle civile og forrest går en tætbygget mand med en sort alpehue sat på snur. Efterfulgt af de andre entrer han vogn efter vogn, lader lyskeglen et øjeblik glide undersøgende rundt i vognens indre for derpå at klatre ned og gå til den næste.

Man er kun nået et par vogne ned i rækken, da pludselig først en og så nok en ung mand springer ned på jorden og sætter i spring, den ene løber ned langs vognrækken, og den anden dukker hastigt ind under nogle koblinger og synes opslugt af mørket. »Det er Kofoed, vær ikke bange,« råber manden med alpehuen med en anelse af syngende bornholmsk i stemmen. Råbet får omgående den ene af de to flygtende til at standse op, han synes et øjeblik at nøle og går så langsomt tilbage til Kofoed. En kort samtale afslører, at han for kun få dage siden er kommet til byen fra landet og allerede har tilbragt to nætter her på terrænet, hvor hans vognkammerat — som han iøvrigt ikke kender nærmere til — har anvist ham en god vogn med flere sække i. Så dukker kammeraten op igen og slutter sig til, og sammen med andre unge mænd begiver de sig under ledsagelse af en student ud på Kofoeds Skole.

Medens de unge banegårdsgæster i små flokke tager ud på skolen, fortsætter Kofoed gennemgangen af vognene. Nu og da viser en vogn sig at være aflukket indefra, man kunne forledes til at tro, at den var mennesketom. Trods ihærdig banken høres ikke en lyd, først ved råbet: »Det er Kofoed, luk bare op!« mærkes bevægelse derinde, stemmer taler et øjeblik mumlende sammen. En mørk skik-

kelse rejser sig, slår slåen fra døren og går søvnigt tilside, medens Kofoed kravler ind. Modtagelsen er langt fra venlig:

— Hvorfor fanden kan man nu ikke engang få lov at sove i fred; Hvis ikke det er politiet, så skal det sku nok være religionen, der hamrer løs på en. Er der måske nogen, der har sendt bud efter Dem? Jeg har ikke bedt Dem om hjælp — — — og forresten ligger mine kastanjer nok sådan, at der ikke er nogen, der kan rage dem ud for mig

Men Kofoed bemærker uanfægtet:

— De kunne da i det mindste komme ud og reparere Deres jakke og få syet den flænge dér sammen.

— Årh, gå ad helved' til!

Men der begynder en samtale i lygtens skær, og fra vognens mørke indre dukker nye skikkelser op, nogle med et spydigt grin, andre sløvede og bitre og andre igen skeptiske, men alligevel opmuntrede over det uventede besøg, står de, som om samtalen ikke direkte vedkom dem. Samtalen varer ved, nu og da overdøvet af rangerlokomotiver og afgående posttog, hvorfra genskæret af de åbne fyrdøre belyser mændenes ansigter og kupeernes vægge. Men samtalen ender med, at man mere eller mindre modvilligt gør klar til at tage med Kofoed.

Var det styrken i Kofoeds argumenter, der sejrede —? Måske, men først og fremmest var det nok Kofoeds personlighed, den myndighed, hvormed han fremførte sin optimistiske tro på livet og på mennesket. Slået ud — nej! Der var ingen, der var slået endeligt ud for Kofoed. Det var derfor, at Kofoed ikke sad bag et skrivebord og bare ventede på, at menneskene skulle komme til ham. Han opsøgte dem rundt om på deres blindspor, og fik dem til atter at tage kampen op, til at tro på deres eget værd og evne til selv at tage kampen for tilværelsen op igen.

Overalt, på terrænet, i havnen, på skibene og i pakhusene, ledte Kofoed de unge mænd op, dem, der følte sig udstødt, og dem, som følte samfundet som noget uvedkommende eller som noget, der var rettet fjendtligt imod sig. Han vidste, at mange af dem, som havde brug for netop hans form for hjælp, kunne være enten for stolte eller for langt ude til selv at bede om hjælp.

De fulgte med ham, de kom til hans skole. Han var på talefod med dem og formåede ved ganske enkle midler at komme i kontakt med selv de indesluttede. De opdagede pludselig, at de ikke var alene, hvor forhutlede, hvor snavsede, hvor fornærede de end var, havde de dog fundet et fristed — et hjem.

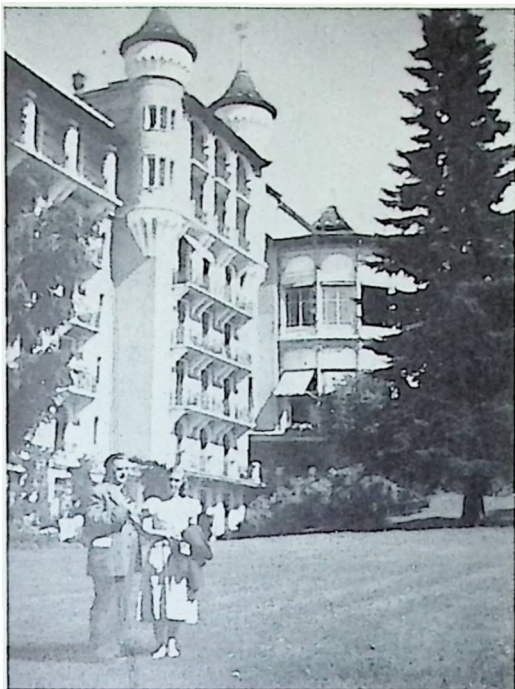
Hans evne til at komme i kontakt med folk af alle slags og alle aldre var en af de vigtigste forudsætninger for hele skolens arbejde. De mennesker, som mødte Kofoed, følte meget hurtigt, at de kom ham ved. Medens han lyttede til, hvad de havde på hjerte, forstod han at sætte sig ind i ikke alene sagen, men i selve deres sted. Han prøvede at finde udveje som om vanskelighederne var hans egne.

Det var denne interesse for hvert enkelt menneske, som drev Kofoed ud på razzia. Uanset vejret, helbred, hensynet til familie eller egen træthed tog han ud om natten for at søge efter de mennesker, der førte en ensom og håbløs kamp for at klare sig. Han vidste som få, hvor truet af sygdom og kriminalitet den var, som sultede, manglede tag over hovedet og følte sig udstødt. Han forstod også, at her var hurtig hjælp flerdobbelt hjælp. Og kom de ikke selv for at søge hjælpen, måtte man selv ud at hente dem, før det var for sent.

Han var klar over, at fælles for dem alle var det, at de manglede trykthed, et sted, hvor de var velkomne hver især. Måske var det udfra denne forståelse, at han opbyggede sin institution som et stort hjem; der var ikke eet vandfad til den snavsede, men en hel soigneringsafdeling, der var ikke een skobørste, men snevis af børster, der

var ikke een ledig seng til den trætte, men et helt stort herberge, og i opholdsstuen med de hundrede stole kunne man spille skak, læse, skrive, høre foredrag og musik eller diskutere. Ganske vist findes der tilsyneladende sådanne opholdsstuer flere steder, for soldater, sømænd o.s.v. Men for at komme her, kræves ingen kvalifikationer. Og Kofoed havde næsten altid en fortrolig bemærkning til de enkelte elever, hvor han mødte dem i huset. Om aftenen kunne han i opholdsstuen ved sin blotte nærværelse give alle tilstedeværende følelsen af at være i et fælles hjem. Blot dette at veksle nogle bemærkninger med dem, der spillede skak, at sige en morsomhed til en, som læste ugeblade, og så slå tonerne an til fællessang på klaver. Måske var han blot en halv time i stuen, men det var nok til at skabe den samhørighedsfølelse, som de unge mennesker længtes efter i storbyens fremmede milieu. Det var denne skolens frie og trygge atmosfære, som var en af de vigtigste bestanddele i Kofoeds velkendte socialpædagogiske system. På dette som på andre punkter i sit arbejde var Kofoed helt og fuldt på linie med de nyere principper for alt socialt og forebyggende ungdomsarbejde.

Den tillid, som eleverne havde til Kofoed, viste sig i, at tidligere og nuværende elever selv kom til ham med unge knægte, de havde fundet om natten i byens smuthuller. Denne position havde Kofoed allerede blandt de arbejdsløse under den store arbejdsløshedskrise i begyndelsen af trediverne. Længe inden skolen var blevet den store, kendte institution, som vi kender idag, traf jeg en ung mand, som forlængst havde afskrevet det bestående samfund som noget, man helst skulle gå udenom i en stor bue. I sin forbitrelse på samfundet gav han en spydig karakteristik af institutioner, personer og myndigheder, som han ønskede derhen hvor peberet gror. Men midt i det hele standsede han pludselig op: »Ja, så er der jo altså Kofoed, han er go' nok.«

Kofoed og hans datter Aase gæster, efter invitation, Moralsk Oprustnings hovedkvarter i Caux

Chefen ved arbejdet på kontoret

Hos mødrene i husmoderafdelingen, hvor det gælder børnenes garderobe

Ægteparret Kofoed nyder sol og sommer i en af de ledige stunder, kordegnen undte sig alt for få af

I familiens skød

I trediverne virkede Kofoed hovedsageligt for de arbejdsløse, senere tog han arbejdet op blandt tilpasningsvanskelige og indflyttere, hertil føjede sig så et stigende antal boligløse — Kofoed forstod altid med stor sikkerhed at tilpasse sit arbejde ud fra samfundets skiftende behov på det sociale område. I den sidste tid mærkede han den store byrde af de voksende opgaver i forbindelse med bolignød, stigende ungdomskriminalitet, voksende arbejdsløshed og øget indvandring fra landet. Netop nu skulle de stigende vanskeligheder mødes indenfor skolens nye og større rammer.

Kofoeds forudsætning var et kristent livssyn, men han missionerede ikke, og han kunne modtage synderne med et lille blink i øjet. Det, han ønskede, var at virke ikke ved snak, men ved eksemplet, han ville vise, hvad næstekærlighed betød i praksis. Han var den gode nabo, som lånte husfaderen med det tomme spisekammer noget margarine, brød og pålæg, således at der atter kunne smøres mad i et lille hjem. Måske havde det været lettere at give en spisebillet eller en madpakke, og måske ville de fleste institutioner have givet hjælpen en sådan form. Men Kofoeds syn på det enkelte trangstiftelse var ikke en hjælpeinstitution. Derfor fik hjælpen også en form, der virkede bevarende på hjemmets enhed også i de små ting. Kom en mand og fortalte, hvordan vandet drev gennem det utætte tag på det lånte kolonihavehus og derved truede børn og voksne beboere på helbredet, da nøjedes Kofoed ikke med at søge familien hjulpet til en bedre bopæl, nej, han søgte straks at finde den stump tagpap, den håndfuld søm og den hammer, som ikke alene gav en vis øjeblikkelig hjælp, men som også gav husfaderen følelsen af, at kunne udrette noget for sin kone og sine børn.

Således var Kofoeds handlinger ikke bestemt af filantropisk trang til godgørenhed, men kunne snarere sammenlignes med en udstrakt hånd, der kun kan blive til virkelig hjælp for den, der selv vil lægge

kræfterne i for at løfte sig op. Både i hans personlige forhold til hver enkelt elev og i hans socialpædagogiske system var det gennemgående træk, at han rakte værktøjet og materialerne med et opmuntrende smil: »Jo, selvfølgelig kan du.« Kofoed forstod på denne måde at finde frem til menneskeværdigheden hos enhver, og han fik næsten altid ret, de både kunne og ville, blot man talte til dem på den rigtige måde.

I det sociale arbejde repræsenterede Kofoed en forpost af ganske speciel karakter. Hvis man sammenligner grænsen for de normale hjælpeorganisationers virkefelt med et bolværk, må man betragte Kofoed som en mand, der ude på en gyngende tømmerflåde søgte at bjærge de druknende.

Aage Netteberg.

Angrebet af Kofoed-bacillen

AF STUD. SOC. FLEMMING ANDERSEN

Mit første møde med Kofoed fandt sted på den gamle skole i Prinsessegade. Det er nu ca. 2 år siden. Jeg havde dengang nok hørt noget om Kofoed og hans skole, men jeg vidste alligevel ikke, hvad det egentlig var. — Jeg ville uddanne mig som socialrådgiver og havde nu fået Kofoeds Skole anvist som praktiksted.

Jeg tror, jeg ventede tre timer, da jeg første gang skulle tale med Kofoed. Jeg sad udenfor hans kontor og ventede, og så folk komme og gå ud og ind ad døren til hans kontor, og hørte telefonen kime i eet væk. Jeg kunne forstå, at det var en meget optaget mand, jeg skulle tale med. — Men omsider, da det blev min tur og jeg kom ind, fandt jeg ikke den fortravlede og rastløse mand, jeg havde ventet at finde, men en mand, som trods sin optagethed og travlhed i den grad udstrålede ro og indbød til fortrolighed. Midt i virvarret formåede denne mand at skabe en atmosfære af ro og tryghed for den, der nu skulle tale med ham. Jeg skulle bare præsentere mig og skulle blot gå på skolen som volontør. — Men inden jeg vidste af det, havde Kofoed fået mig til at fortælle om mig selv, og om hvorfor jeg ville gå ind i socialt arbejde.

Kofoed fortalte mig om sin skole og jeg blev begejstret. Det var umuligt andet, når Kofoed talte om sine allerede fuldførte ideer og

om sine nye planer. Midt i det hele spurgte Kofoed mig pludselig, om jeg ikke kunne tænke mig at blive optaget på skolens studenterkollegium. Jeg slog straks til, og det var indledningen til 2 års samarbejde med Kofoed.

Og som tiden gik, lærte jeg gennem arbejdet på skolen denne mærkelige mand at kende. Kofoed var en mand af format, hans store personlighed og hans genialitet skabte »Skolen for arbejdsledige«. Men det, der drev det hele, var hans store kærlighed til mennesker, ikke blot til de dårligt stillede, men til alle sine medmennesker. Der var ingen, der som han kunne give håb og hjælp til mennesker, der var i nød. Og der var ingen, der som han kunne *tale* med mennesker, både med embedsmænd i ministerierne, og med elever på skolen og med sine medarbejdere. Kofoed var os en stadig kilde til inspiration og opmuntring, når vi var gået i stå og syntes ikke at kunne magte opgaverne og helst ville give op.

Da jeg havde været på Kofoeds Skole i 3-4 måneder, havde jeg haft nogle meget store skuffelser med et par af eleverne og var lige ved at synes, at jeg vist ikke duede til det. Men så var der en ganske ung elev, der stod for bortvisning fra skolen for en række forseelser, og for hvem jeg mente, at skolen måske alligevel kunne gøre noget. Bestemmelsen om hans bortvisning var faktisk taget, da jeg gik ind til Kofoed for at tale hans sag. Kofoed vidste godt, at jeg havde haft omtalte skuffelser, og ventede måske, at jeg kom for at tale om det. Men stort var hans smil, da han hørte min meget ungdommelige ildhu for denne elev, og da sagde han noget, som kom til at betyde meget for mig: »Jeg kan mærke, Flemming, at De også er blevet angrebet af bacillen.«

Den bacille, Kofoed talte om, er den, vi kalder Kofoed-bacillen. Den virker på den måde, at vi ikke kan frigøre os fra skolen, at vi ikke, hvilke anskuelser vi ellers måtte have, kan lade være med at

forsøge at gøre et stykke arbejde på skolen. Det er ikke en almindelig trang til at gøre socialt arbejde, men noget ganske andet. Jeg tror simpelthen, det er som om vi havde fået et lille stykke af Kofoeds stærke personlighed i os, og det virker på den måde, at vi må prøve at gøre et stykke arbejde sammen med ham.

Kofoed så, hvad ingen andre havde set eller ville se, at der var et hul i det danske forsorgsapparat. Han så det ikke på den måde, at han gennemlæste love og paragraffer, men så hvorledes det så ud i den almindelige hverdag. Han så arbejdsløsheden og de komplikationer, der kan følge deraf, som tilpasningsvanskeligheden, og sammen med sin hustru begyndte han sit enorme og skelsættende arbejde, som han selv beskriver i sin bog »Slået ud — nej«.

Det var vidunderligt at arbejde sammen med Kofoed personligt. Han var altid straks i stand til at forstå en situation og klare problemerne, og det drejede sig ikke alene om det mere kontormæssige, men også, når det var mere voldsomme ting. Der var en nat, hvor jeg havde nattevagt på herberget, og jeg havde fået strenge ordrer på ikke at lukke en bestemt mand ind, da han gentagne gange var mødt beruset og havde lavet ballade. Klokken halvt om natten hamrede det imidlertid på døren. Denne mand var nu klatret over porten og ville ind. Jeg forsøgte at overtale manden til at gå igen, men han blev aggressiv og overfaldt mig. Så var der ingen vej udenom, jeg måtte til at prøve kræfter med manden. Det gik vistnok lidt hårdt til fra begge sider, men noget resultat gav det ikke, da jeg ikke kunne lukke porten op og samtidig holde manden. Så kom jeg til at tænke på, at Kofoed så tit havde sagt, at vi bare skulle ringe til ham, hvis der skete noget om natten, vi ikke selv kunne klare, ligegyldigt på hvilket tidspunkt. Jeg så op mod vinduerne i Kofoeds soveværelse, men alt var mørkt. Det lykkedes mig at komme til telefonen, og 2 sekunder efter lød fru Kofoeds stemme, og så var Kofoed der. Jeg

forklarede sagens sammenhæng, og Kofoed kom to minutter efter. Jeg kan ikke mere huske, hvilke ord Kofoed brugte, men bare den måde, han gik hen til manden på, var således, at det igen slog mig, hvilke store egenskaber han besad. Han tog venligt, men bestemt, manden under armen og talte roligt og stille til ham. Det virkede sådan på manden, at han brød fuldkommen sammen og begyndte at græde, han takkede Kofoed for, hvad han havde fået på skolen, og lovede at komme igen næste dag for at tale med ham personligt, og så fulgtes han og Kofoed stille hen til porten. Og manden gik ud på gaden.

Jeg synes, denne lille episode siger så meget om Kofoed. Mange havde ikke magtet at få manden ud på den måde og få ham til at love at komme igen, og mange havde måske af misforstået barmhjertighed sagt til manden, at han gerne måtte komme ind og sove. Kofoeds storhed bestod i, at han magtede at fastholde sin linie uden at være hård eller afvisende, men tværtimod udstrålede venlighed og tryghed. Mange, mange mennesker har første gang hørt Kofoeds stemme, når han var på natrazzia på banegårdsterrænet eller i havnekvarteret. Det første Kofoed sagde, når han så mennesker ligge og sove på forbudte steder og så, de ville flygte, fordi de var bange, var: »Vær ikke bange, det er Kofoed.«

»Spriternes« holdning til Kofoed, siger også en del om Kofoeds format og store personlighed. Kofoeds Skole er ikke lagt an på at hjælpe sprittere, men da skolen ligger i et kvarter, hvor der er mange af dem, skete det meget ofte, at de kom til Kofoeds Skole. Sommetider for at få hjælp til afvænnning og sommetider bare for at tigge. Fra Kofoeds Skole er der sendt mange sprittere på afvænningshjem, og de har da tit fået tøj til rejsen og er blevet hjulpet på anden måde. Mange af dem er imidlertid kommet i et modsætningsforhold til skolen, når de er vendt tilbage fra en mislykket kur, og de har

kommet med mange angreb på skolen og dens medarbejdere, men det, de altid konkluderede i, var, at: »*Kofoed*, han er den eneste af jer allesammen, der er all-right.«

En ting, der illustrerer dette tydeligt, er en midaldrende spritter, der er fuld hele året rundt og laver en utrolig masse ballade og optøjer, hver gang han kan få lejlighed til det. *Kofoed* har en gang hjulpet denne mand, og det har manden aldrig glemt ham. Denne mand, der er konstant fuld hele året rundt, holdt op med at drikke dagen før *Kofoed* skulle begravnes, og på begravelsesdagen kom han fuldkommen ædru hen til skolen og fik et bad og blev soigneret og lånte et sæt tøj fra tøjdepotet til at have på til begravelsen, og kom og afleverede det igen bagefter. Det gjorde et meget stærkt indtryk på os alle, der kender denne mand, da vi så ham komme alvorligt og bedrøvet ind i kirken og stille sætte sig hen blandt eleverne, som han een gang hørte til. Det var en mand, der viste *Kofoed* sin respekt.

Nu er *Kofoed* ikke mere hos os, og dog — alligevel, *Kofoed* og *Kofoeds Skole* var eet, og *Kofoed* har ved sin stærke personlighed gjort et sådant indtryk og en sådan indsats, at han altid vil blive ved med at være på sin skole og hos sine elever og hos dem, der har kendt ham.

Flemming Andersen.

Det menneske glemmer jeg aldrig

AF PASTOR BØRGE HJERL-HANSEN

»**D**e skulle lære kordegn Kofoed at kende,« sagde en ivrig fabrikantfrue under den nye kapellans første husbesøg i Charlottenlund-villaen. Det var en vinterdag i 1933. Fruen sad med en stabel brogede tøjklude, som hun var ved at omsy til — nationaldragter for børn. Hun syede sig varm i kinderne. »Kofoed er en mærkelig mand, han tager sig af dem, som ingen tager sig af — de unge arbejdsløse mænd. Han og hans hustru slider dagen igennem for at hjælpe disse stakler på ret køl. Vi må hjælpe Kofoeds. Jeg har samlet en kreds af damer herude omkring Messiaskirken, men der er ikke meget kendskab til og forståelse for denne opgave herude endnu. Her skal De se, er den ikke køn? Denne Amagerdragt har jeg syet om af en gammel kåbe — og denne Fanøpigedragt har jeg ærligt talt nuppet fra et aflagt gardin... Alt det rod her på bordet skal forvandles i den nærmeste fremtid til gaver til Kofoeds bazar i marts måned — i Grundtvigs hus... Jeg tror lige, jeg ringer til fru C., hendes mand sidder med en stor virksomhed... hun har godt af at tænke på andet end cocktail parties og mannequin-opvisninger... Ja, og så tager jeg samtidig fru N. N., hun har ingen børn og hendes mand er ved at forkæle hende ihjel... hun har godt af at skulle tænke på andet end sine kjoler og sine bridgeselskaber... Ja, og tænk, hr. pastor, forleden kom fru P. P., og hun havde samlet hele

den bunke af brugt legetøj. Hendes børn havde hørt om fattige børn, der aldrig fik legetøj, og så gav de deres eget fra ifjor, og fik noget fra skolekammeraterne tillige . . . På fredag kører vores chauffør ind med hele molevitten til bazaren. Men, hvad nu med Dem selv? De er nok helt ny i kjolen og kraven og lige indsat herude i embedet. Kunne De ikke tænke Dem at hjælpe Kofoed — han er et prægtigt menneske. Jeg skal sørge for, at De træffer ham og hans kone her . . . Jeg vil hellere ringe med det samme. »Kære Kofoed, det er mig, ja, god dag, hvordan har De det? — med travlhed, ja, som sædvanlig . . . Bare De ikke arbejder Dem ihjel. Tænk på Deres kære Astrid, hun, som er svag af helbred i forvejen . . . ja, og den lille Erling . . . tænk, blev han tre år i søndags . . . skam at jeg glemte ham det lille nusseben . . . men her har jeg en dejlig pruhest til ham, når De kommer alle tre. Det var det, jeg ville sige, vor nye præst vil meget gerne træffe Dem, Kofoed.««

På det nuværende tidspunkt havde jeg endnu ikke kunnet få indført eet ord til svar på denne dynamodrevne talestrøm af hjertevarme og arbejdsiver. »Ja, så farvel, men husk nu at komme på fredag, så skal De træffe de to bedste mennesker, jeg kender. De må endelig love mig, at De hjælper Kofoeds. Gå ind i hans bestyrelse. De vil ikke fortryde det.«

I 1933 var Kofoeds arbejde kun kendt i begrænset omfang — de første fem år stod i forsøgenes tegn, men forsøgene lykkedes, kredsen af unge mænd, som Kofoed åbnede de første lokaler for ude på Christianshavn, voksede. Kofoed var manden, som havde set et nyt syn for disse skæbneramte medmennesker. Arbejdsløsheden må løses som en helhedsopgave. Den sultne skal have mad, den snavsede skal have vask, den syge skal have læge, den pjaltede skal have tøj, den hjemløse herberge og — den arbejdsledige skal have arbejde! Det er

ikke nok at understøtte og underholde disse forkomne mænd, de skal genrejses, og ved en grundig menneskelig hovedreparation leveres tilbage til samfundet som duelige borgere.

Kofoed arbejdede ikke for en partiel hjælp — hans indsats var for det hele menneske: ånd, sjæl og legeme. Jo, denne mærkelige servicestation på Christianshavn måtte interessere også mig.

På den tid jeg søgte embede i efteråret 1932 var der to ledige: eet ved Apostelkirken i Saxogade og eet ved Messiaskirken, Charlottenlund. Ved et tilfælde betegnede de to steder de socialt mest yderliggående modsætninger: Danmarks fattigste og Danmarks rigeste sogn.

Fru X's opfordring til at lære Kofoed og hans arbejde at kende greb jeg som en mulighed for at knytte tråde mellem villaer herude og »Husflidshjemmet for Arbejdsledige«, som Kofoeds skole dengang hed, på Christianshavn. Min sognepræst, pastor Erik Thaning, som var stærkt socialt interesseret, støttede tanken af hjertet. I et så udpræget velstandssogn som vort, måtte der skabes voksende ansvarsfølelse for samfundets stedbørn i storbyens stenkløfter.

Midt i februar var jeg første gang hos Kofoed. Han havde ønsket at sætte mig ind i arbejdets idé, fortælle mig om bestyrelsen og dens medlemmer. Kun kordegn Asbo, Helligåndskirken, var tilstede. Da jeg gik fra det møde, var jeg Kofoeds mand. Jeg har aldrig truffet et menneske, hvis person var så totalt opsuget i hans livssyn. Kofoed og hans kald var eet. »Nu skal vi til at modellere mennesker,« sagde han. Jeg gik fra Kofoed og hans begejstrede ven og kollega Asbo, hans jævnbyrdige i menneskekærlighed, manden med den lyse, helteklingende tenor og den jordrystende grundtvigske latter. (De perforerede hans varme hjerte med en maskinpistol ti år senere på hans kontor i tjenestetiden).

En uge efter måtte jeg igen ud til Kofoed, som havde indrettet

sit husflidshjem i det gamle Marinehospital på Christianshavn. Jeg havde den verdensberømte sundheds-atlet I. P. Muller med. Muller var elskværdig, from og mild på sine gamle dage og skrev bindstærke værker om engle og djævl. Kofoed viste os smilende rundt, glad og stolt som en direktør for et nyt hotel. Muller spurgte naturligvis efter den hygiejniske afdeling og fik forevist »badeanstalten« i kælderetagen — en forlængelse af hjemmets »soigneringsafdeling«, men skilt herfra af et spejderlokale. Kofoed havde alt for lidt plads, og kun en haveslange til brug for brusebad til hans snavsede venner. I.P.M. var rystet og lovede at tale med sin gamle soldaterkammerat Borgbjerg om sagerne.

Imidlertid havde fabrikantfruen med sin mand aflagt besøg derude og var især chokeret over tøjdepotets tragiske forfatning. Kofoed har fortalt i sin bog, »*Slået ud — nej!*«, at hun ringede og sagde, at hun ikke havde kunnet sove den nat. Synet af elendigheden forfulgte hende. De laser ville de ikke have liggende i deres hundekurv... hendes bekendte skulle ikke få ro eller rast, før de havde givet, hvad de havde.

Da flere andre kredse rundt om i byen samtidigt begyndte at røre på sig med at skaffe tøj, var et vendepunkt indledet; fattige mænd kunne få deres tøj fornyet hos Kofoed, når de selv ville lære at reparere det og rense det.

Få dage efter afholdtes forretningsmøde i Charlottenlund-hjemmet. Kofoed og hans kone var tilstede. Arbejdsopgaverne blev fordelt foran den planlagte bazar. Fruerne skulle sørge for gaver til bortlodning. Mine opgaver blev at skaffe en halv snes unge damer til at skænke te og kaffe de to dage i Grundtvigs hus, at skaffe en drittel smør, nogle gaver til bortlodning samt så meget publicity som muligt. Den lokale side af min opgave som presse-attaché for Kofoed var taknemmelig, idet redaktøren for »Villabyernes Blad«, Hermansen,

var meget humant og socialt interesseret, og støttede vort samarbejde med Kofoed ved endog ledende artikler. Fra Mariaforbundet lykkedes det at hverve 17 »Mariehøns« som serveringsdamer.

Ude paa Christianshavn stod det gamle hospital på gloende pæle. Rolig og myndig gik manden for det hele omkring og fordelte arbejdet med indkomne pakker, ekspeditioner, besvarede spørgsmål og gav besked til højre og venstre. Den anden og tredie marts løb begivenheden af stablen. Alting klappede. Boderne bugnede af gaver. Smil til højre og venstre. Larm og latter. Mas og musik. Den 83 årige kgl. skuespillerinde Oda Nielsen havde ladet sig lokke frem af Kofoeds tryllefløjte. Ingen kunstner har endnu sagt nej til Kofoed. »De skal tage imod fruén, Hjerl-Hansen, og De skal takke hende bagefter.« »Det var elskværdigt af Dem at komme og hjælpe os, frue!« stammer jeg. — »Ja, det ved Gud, det var!« affyrer den aldrende kunstnerinde med hele den charme, som i to generationer havde fortryllet københavnerne. »Jeg havde ikke tænkt mig at skulle optræde mere, men for sagens skyld!« ... Så sad hun lidt i sin kæmpemæssige pelskåbe over silkekjolen, snøret og sminket, opvartet af to medfølgende unge terner og rørte en æggesnaps, inden hun besteg tribunen under jubel... »*Men for sagens skyld*« ... Ja, er det ikke blevet mottoet for hundreder af Kofoeds venner, denne mand og denne sag drager som en magnet. Elegante teen-agers, forkælede bourgeoisie-fruer, berømte kunstnere, travle forretningsmænd, studenter, ja mænd og kvinder fra gadens navnløse folkelighed summer omkring Kofoed som bier om kubén. Det slog mig allerede den første vinter, at Kofoeds arbejde vil udvikle sig til et eventyr, der vil skabe epoke i dansk samfundshistorie. Men offentligheden er eet og administration og lovparagraffer noget andet. Så sender Kofoed mig op til socialministeren. Min opgave er at få Steincke til at medvirke til den ønskede udvidelse af soigneringsafdelingen.

Af mine dagbøger ser jeg, at Steincke tog venligt imod den trykte beretning om arbejdet: »Det ser jo meget fornemt ud.« Men han var »splittet ad af arbejde« (social-loven bl. a.). Da jeg ufortrødent foreslog ministeren at besøge hjemmet, om ikke før, så efter påske, så han på mig med et blik som en bokser, der troede sin modstander slået ud, men ser ham springe op på tælling ni: »Tid? — jeg har ikke engang en halv time til at gaa til tandlægen i!« Da jeg igen rykkede for badeanstalten, lød svaret med mat, messende stemme henne fra skrivebordet: »Indsend et supplerende andragende, så skal jeg tale med marineministeriet om sagen.«

— Hvor langt vi nåede med sagen, står mig ikke klart.

Visse forbedringer skete, men nogen udvidelse af rammerne blev ikke tilladt, året efter fulgte opsigelsen, og afskeden med Marinehospitalet formede sig på dramatisk måde. Et stort blad havde tilbudt at hjælpe Kofoed med en offentlig tøjindsamling — den såkaldte omnibus-indsamling med højtalerpropaganda fra gade til gade, fra dør til dør. Efterhånden som *busserne* afleverede tøjdyngerne, stormede *bisserne* dem. Kofoed lod portene stænge, men pøblen af kællinger og kæltringer trængte på og masede ind. Midt i panikken viste Kofoed sin personligheds vældige magt. To gange lykkedes det ham at holde de vilde mennesker i skak og fik sat dem på porten. Men de blev ved at hyle som ulve, og madammerne flænsede i de røvede dynger af skotøj og snerrede mod hinanden. Flere af dem blev bogstaveligt lænsede ud ad vinduet under skrål og eder. Da Kofoed så, at bærmens påny forsøgte »at planke den«, gik han løs på gangsternes anfører. Kofoed sprang frem på gorillaen. Han har selv fortalt det: »Jeg greb ham med en kraft, som jeg aldrig har tiltroet mig selv, og bar ham som et barn ind gennem lokalerne og satte ham — akkompagneret af et bornholmsk smil — (forfatterens indskud) i en vis fart ud gennem vinduet.«

Sådan endte den tredje puniske krig. Den næste dag fordeltes tøjet til de forskellige institutioner, thi for dem var det bedste endnu tilbage.

Kofoed havde vundet københavnernes hjerte samtidigt. Hans arbejde blev glimrende pressestof, publikum og private gjorde meget for at opmuntre denne mærkelige mand, som i næstekærlighed og samfundssind blev vores allesammens på eengang strålende forbillede og dårlige samvittighed på to ben. Gang på gang blev Kofoed smidt ud af de kun rådne lokaler, man gav ham de følgende år; hans afdelinger måtte oprettes rundt omkring; ustandseligt måtte denne mand tigge myndighederne om lov og lejlighed til at bjærge de hjemløse og arbejdsledige med en aktion, som skurrede mod paragraffer, kartoteker, tariffer, understøttelser, politivedtægter og socialkontorer. For Kofoed var disse strandede lazaroner mennesker, medmennesker. Ved vore bestyrelsesmøder, som kun fandt sted få gange om året og som i de første år væsentligt havde til opgave at vedtage, hvad Kofoed forlængst havde gjort, var *han* det inspirerende midtpunkt. Med sine store, kloge øjne, der afspejlede mildhed og alvor, så han rundt på os. Til højre sad den mangeårige formand, en stor eddikebrygger i sognet, skarp i træk og pressefolder som en lord i overhuset, ved siden af ham, i skolens første 6-7 leveår, filantropen, professoren i statistik Jens Warming, verdensfjern og asketisk mager som en franciskanermunk i cellen. Ved siden af mig kordegn Asbo, uhøjtidelig som en familiefar i week-end humør. Hans milde latter løftede os gang på gang over revlen, når forhandlingen syntes at strandte på tilladelige saglige uenigheder. Hvis Vor Herre har været taget med på råd ved sammensætningen af den bestyrelse, så har han vist en udpræget sans for modsætningernes humor. I korte sætninger, aldrig famlende efter ordene, trak Kofoed os ind i sine syner. Vi lyttede, vi så på denne mand — den mærkeligste degn, der har

bedt indgangsbøn i en dansk kirke fra Ansgar til Fuglsang-Damgaard. Kun een ting ærgrer mig, når jeg tænker tilbage på disse 20 år i Kofoeds bestyrelse, *hvorfor* denne gudbenådede mand skulle plages af bekymringer livet igennem for økonomien og balancen på regnskabet. En mand, der samler brådne kar op i gader og i gyder med sine bare hænder og retter dem op til brugelige mennesker ved at klinke dem sjæleligt og legemligt sammen, bør forskånes for at skulle styrte staden og riget rundt for at rasle penge ind.

Så kommer Astrid med kaffen. Formanden grynter lidt om økonomien, Kofoed opruller sine sidste syner — træningsskolen på sydstranden, professoren pudser brillerne og nikker. Asbo nynner af fryd og pulser på cigaren.

Frem af Kofoeds syner og gennem Asbos tobaksrøg og klirren af fru Astrids kaffekopper og milde moderlige stemme begyndte billedet af den nye dobbeltskole at antage konturer på fjernsynspladen. Nye syner, nye tanker, nye mænd, Kofoed realiserer sin menneskeskabende fantasi — *Prinsessegade 7* bliver nu midt iblandt menneskeødelæggende smugkroer, skøgehuse, radium-buler og gårdretirader en højskole, den første i sin art i verden, for overtallig arbejderungdom, unge tilpasningsvanskelige mænd. Vis à vis »Dødens Hus« på hjørnet bygger Kofoed og hans hustru en livets højborg, en knytnæve i ansigtet på djævelen, og alle hans gerninger og alt hans væsen. I Kofoed har Vor Herre fundet en af de mænd, som så helt er på hans side, at han betror ham miraklernes gave. I sin bog har han først i slutkapitlet løftet sløret til denne verden: *Eventyret*. Jævnt og stille fortæller han om de fantastiske måder, hvorpå han i yderste øjeblik gang på gang får det daglige brød til skolens drift og dens mænd. Her skal kun suppleres et enkelt træk, som han en dag fortalte mig i sin entré efter et møde i hans hjem: Kære H-H, smilede han, pengene kommer ofte på mærkelig måde. En dag, da

jeg stod og ikke anede mine levende råd, hvordan jeg skulle skaffe de 500 kr., jeg var mændene skyldig for udført arbejde, og mine egne lommer var tomme. Ja, så gik jeg ind i mit lønkammer og lagde sagen frem for Gud. Da jeg derpå gik ud i entreen her for at tage tøjet på og gå ned på skolen, ringer det på døren. Jeg smilede: det er såmænd nok pengene. Udenfor stod et ungt bud i grøn uniform. Han gjorde honnør og overrakte mig en konvolut. »Tak, hvem er den fra?« — »Afsenderen vil ikke nævnes.« Så åbnede jeg konvolutten. Det *var* de 500 kr. — Den slags har jeg oplevet meget af, lo Kofoed. . . På vej ud til mit sogn, hvor der ikke er særligt langt mellem millionærernes villaer, slog det mig, at Kofoed er den rigeste mand, jeg har kendt. Jeg måtte tænke på apostlens ord om den slags »fattige, som dog gør mange rige.« Og iøvrigt på et ord af Kofoed selv: »Uden Astrid var det aldrig gået!«

De sidste ti år af Kofoeds virksomhed er almindelig kendt. *Træningsskolen* på Amager blev til ved en landsindsamling. Kofoeds drøm om denne udvidelse af hans socialpædagogiske højskole med forlægning til sydstranden af en skole for gartneri, landbrug og havebrug m. m. under kollegielignende arbejdsformer, blev til virkelighed.

En sommerdag sidder vi ved det runde stenbord i haven mod strandsiden. Kofoed er i sit es. Det knitrer med kort og dokumenter og tegninger omkring ham. Skolen skal udvides. Bestyrelsen har inspiceret både de nye afdelinger og beset en gammel stald til den oprindelige gård. Den er gået i forrådnelse og skal nedrives. Svinesti og kostald skal til. Kofoed er lykkelig og stolt som en ny godsejer; rundt om os rasler det med mælkespande, spader i arbejde, unge stemmer fra grøfter, der graves, mens der siges både buh og bæh fra staldbygningerne, og ky-kelikyh fra hønsegården. Kofoed snakker tomater med en af Amagers tomatkonger, som er medlem af bestyrelsen.

Kofoeds rørende tillid og vurdering af hans medarbejdere fik undertiden tragi-komiske følger.

I det første år havde han som konsulent en nybagt landbrugskandidat. Denne havde fået fuldmagt til indkøb af et par stykker Jerseykvæg. Han anskaffede to. En ko og en tyr. Som i skabningens begyndelse. De to fik lov at tilbringe hele den første sommer i harmonisk eengifte. . .

Kofoed blev »My most unforgettable character«. Det var et privilegium at kende hans person og hans værk på nært hold gennem tyve år.

Der stod fest om hans strålende bazarer, der voksede fra 1100 kr. til over 50.000 i løbet af en halv snes år. Skønne italienerinder gift med danske mænd betjente hans bar i sydlandske nationaldragter, Reumert, Ulla Poulsen, Tenna Kraft, Louis Jensen, Einar Nørby og fru Guldborg do. sprang på tribunen, når han vinkede. . . Storindustriens mænd og universitetsprofessorer og førende forfatternavne — alle havde troldmanden fra Prinsessegade en hemmelig magt til at hente et ja hos, når han bad dem om en service. Lykkelige Kofoed, som gav os opskriften på livets virkelige mening: vi er her for at hjælpe hinanden.

Kofoeds næstekærlighed blev ved at yngle nye ideer frem, ideer, som han ved sin ildhu og utrættelighed og praktiske organisations-talent formåede at plante ud i virkelighedens jordbund. Det var svært for hans mange medarbejdere at følge tempoet, og nu og da snublede også et og andet undervejs. Men hvor *var* Kofoed loyal, fuld af anerkendelse for sine daglige medarbejders indsats på skolerne, ildnende og inspirerende, og dog behersket og tålmodig. Midt i administrationens krav om det store overblik, glemte han aldrig interessen for den enkeltes velfærd. Han vidste, at intet arbejde er så fornemt og så fornødent som sjælesørgerens. Vi begriber ikke, at denne

mand ikke er mere. Forslidte husmødre åbnede han kursus og ferieophold for. Hjemløse samlede han op under natlige razziaer i vagon'er og på slæbebåde og på trappegange og fortalte mig med fryd om nattens udbytte: »Det er sjov, de tror først, det er politiet, men når jeg siger: »Det er Kofoed,« så er de rolige.« — »*Det er Kofoed*« — ja, broderkærligheden på udrykning. Fjorten-femten års piger bogstaveligt trak han fra deres farlige poster i portene ved aften ud på landet, hvor han de sidste sommere fik dem anbragt på husholdningskursus på den tidligere fyrstevilla »Gurrehus« i Nordsjællands fagreste egn. Et mere uselvisk menneskerejsende og menneskeskabende livsværk er næppe set indenfor vor filantropiske historie, end Hans Christian Kofoeds. Den danske Barnardo blandt arbejderungdom.

En sommerdag førte han os rundt på »Gurrehus«, lærerinderne og eleverne var fra den første dag smittet af hans udsyn. Disciplin og arbejdsglæde blev øjeblikkelig oprettet mellem disse halvville ungfugle fra Christianshavns sidegader. Sykursus, sangkursus, madlavning. »Den danske sang er en ung blond pige«. — I Kofoeds fodspor spirede der nye mennesker med nye sange. Og så gik han ud i parken, tændte sin pipe og kastede sin geddesnøre i søen.

Sådanne mennesker er der altså til. Nej, et sådant menneske var der til.

»*Nu skal vi modellere mennesker*« — det var et af de omkvæd, som stod omkring hans liv. Ja, men ved fyraften skal der være tid til at fange en gedde til Astrid og børnene.

Et stort menneske, en sand kristen har forladt os. Vi er blevet fattige i Danmark ligesom ved Kaj Munks død.

Fik vi sagt ham tak? Med glæde tænker jeg på festen, hans venner gav ham i træningsskolens store gymnastiksal på hans 50 årsdag i april 1948 (skønt det var en kulinarisk tortur, at den første tale allerede begyndte, da vi skulle stikke skeen i suppen kl. 18, og den sidste

sang først sluttede, da vi rejste os kl. 23). — Men endnu større har hans glæde været, da han efter mange års kamp endelig kunne indvi den nyerhvervede gamle *skolebygning i Dronningensgade* i dens ombyggede og moderniserede tilstand, som den hårdt tiltrængte og fortrinlige ramme om det mangegenede arbejde. Den dag vajede Dannebrog over kronen på Kofoeds arbejde. Så gjorde det mindre til sagen, at myndighederne var så smålige, at de glemte at sende fortjenstmedaljen i guld med krone. (Hvad i alverden har man den til, om ikke her?).

Vil hans gerning leve videre efter ham? Det er vor bekymring og vort håb. Rammerne er der, medarbejderne er der, men hvad med lederen? — Kofoed var et filantropisk geni. En minister kan altid erstattes, en højesteretsdommer har altid efterfølgere, en ny biskop kan man altid få, men mænd af hjertets genialitet har ikke vikarer til oprykning.

Ved hans begravelse fulgte et stort tog af hans elever den dannebrogssvøbte kiste. Kofoed faldt midt i sin gerning på udrykning for sine venner i nød.

Ved kisten i den kirke, hvor hans gerning faldt gennem 25 år holdt den ældste søn sin dreng over dåben. På sølvbryllupsdagen. Et lys, et stort lys slukkedes, men først efter at have tændt flammen til et nyt.

Et ord af Kofoed skal slutte disse mindelinjer: »Vort bomærke: de to hænder, som krummer sig omkring den brændende lue, udtrykker det inderste i hele skolens arbejde. Vi skal være med til at lære mennesker at skærme om det værdifuldeste i menneskehjertet: »Livsflammen«.

Kofoed er død. Men flammen, han tændte, lever.

Børge Hjerl-Hansen.

Mere end tak skyldig

AF PIANISTEN HENNING ANDERBERG

»**D**et er Kofoed — goddag — kan De komme ind i eftermiddag klokken halvfem?«
»Jooe.«

»Det drejer sig om vores obligatoriske foredrag, vi har hver eftermiddag.«

»Jamen —«

»De kan jo bare snakke og spille lidt for os.«

»Joe — men —«

»Det kan De sagtens! Skal vi sige det?«

»Jae — æh —«

»Glimrende, tak skal De ha'. Farvel og på gensyn klokken halvfem.«

»Så er foredraget i orden, Bangsgaard, han skulle bare puffes i. Hvordan går det med leder til soigneringen?«

Sådan forestiller jeg mig fortsættelsen i den ende af tråden. I min ende af tråden var jeg alt andet end et billede på en handlingens mand.

Jeg *fik* holdt det foredrag, og gutterne tog det pænt. Kofoed osse. Han sagde bare, »det var en menneskelig beretning«. (Det tekniske taler vi ikke om. Næh, man må fremhæve det positive i en sag og i et menneske, i alle sager og i alle mennesker).

Ved sin tillid og tiltro gav han os mod til at klare opgaverne, hvad enten det var som leder at holde foredrag eller som elev at klare en plads. Som en opmuntring fra en kærlig far var hans »glimrende, Hansen« — »glimrende, Jensen«, sunget på det bornholmske, der blev os så kært.

H. C.s egen aften om mandagen var en rigtig højskoleaften. Kofoed spillede til fællessangen og sang med på sin egen personlige måde. Derefter foredrag med diskussion. Emne var livsanskuelser: grafologi, vegetarisme, kommunisme, de forskellige former for kristendom o.s.v.

Ved disse aftener blev vort fællesskab grundfæstet. Hans gudsbekendelse blev mig en bekræftelse på den levende Gud.

Da gutterne i systempressede klæ'r bar Hans Christian Kofoed til sin sidste gudstjeneste i den kirke, han havde tjent i over 25 år, var der ingen »hofsorg«. Det følte, som alle i følget på den ene eller den anden måde havde været modtager og havde noget at sige tak for.

Kofoed var en stor pædagog, og alle, han kom i berøring med, kom uvilkårligt med i systemet. Hvadenten det var med ord som: »Det gælder om praktisk at gøre tingen« — »pres dine bukser« — »kæmp for alt, hvad du har kært« eller »Fader vor«, så virkede hans horisontale, sunde kristendom som impuls — som en håndsrækning.

»Når du lægger livet i Guds hånd, lykkes det.« Kan det vises mennesker meget tydeligere end ved det håndgribelige resultat af Hans Christian Kofoeds liv?

Jeg er taknemmelig for at have kendt ham, og jeg er mere end tak skyldig.

Henning Anderberg.

Ingen andre har haft en sådan far

AF ERLING KOFOED

At far skulle miste livet under udøvelsen af den gerning, han udførte for andre mennesker, står for os børn som noget ganske uforklarligt og smertende.

Vi tre børn har i vort særprægede hjem med *den* far oplevet mange mærkelige, dejlige og tunge situationer taget fra det daglige liv i vort samfund. Dette, der nu på denne måde ramte os, har rystet os og sløret vort blik.

Socialpædagogen Hans Chr. Kofoed var nemlig mere end vor far, han var vor nærmeste fortrolige og meget mere kammerat end noget andet. Han var vort ideal, men, som De sikkert kender det, ser man mangt og meget meget tydeligere, når en mand er død, end medens han lever.

Vi har i de mange år, vi har levet sammen, altid haft det som få for ikke at sige som ingen. Vi vover at sige, at ingen andre har haft en sådan far, og jeg tror, vi har ret. At være barn af et ægteskab som vore forældres, er en lykke for børnene gennem livet, og vi føler og ser, hvad det til dato har betydet for os.

Når man i dag tænker tilbage, siger man desværre meget let til sig selv: Havde vi dog blot forkælet og støttet ham lidt mere, for hvor han fortjente det. Jeg tror og med rette, at mange andre tænker det med os. Men eet kan jeg sige: Hvad far gjorde, gjorde han ikke for

at få tak af nogen. Og den tak, der varmede mest, var den tak, han fik af dem, han levede blandt, arbejdede for og slutteligen også døde for.

Hvornår jeg traf far første gang? Jeg mener, det var far, der traf mig først, det var den 28. november 1928 på dr. Esmanns klinik. Jeg var da kun et begyndende menneske på syv pund, lidet anende, at jeg på den klinik var den eneste med en sådan far, det skulle senere gå op for mig.

Den fattige kordegn ved Christianskirken forøgede samfundet og sin familie med ialt tre børn. I rækkefølgen vi kom: Erling Dieckmann Kofoed, Aase Dieckmann Kofoed og Finn-Aage Dieckmann Kofoed. Dieckmann er mors ungpigenavn.

Mens vi tre lå i vuggen, nærrede far almindelig kærlighed for os, var naturligvis stolt som alle fædre, men vi kunne ikke blive store hurtigt nok. Først når vi kunne tale, gå o.s.v., udfoldedes den store kærlighed, han nærrede til os børn. Far sagde engang: »Når børn er spæde, kan jeg ikke være noget for dem, når de først kan tale, føler jeg mig i nærmere kontakt og ønsker at være deres kammerat og hjælper.«

At far delvis reviderede den opfattelse kort før sin død, da han nåede at blive bedstefar, er måske blot et led i fars daglige sætning: »Jeg bliver aldrig for gammel til at lære noget nyt.«

Far var rørende i sin omsorg for min kone, da hun ventede barnet, og far sagde en dag, jeg takkede ham derfor: »Jeg ville så gerne gøre noget mere for jer, men du ved jo, hvor mange »børn« jeg har under fødsel (far mente ideer), så jeg når slet ikke det, jeg gerne vil.« Og hvor er det typisk for far, tilsidesætte det, som han egentlig allerhelst ville, for at hjælpe 100 % i den gerning, han viiede sit liv. Glæde sig selv, gjorde den mand aldrig, men kunne han glæde andre, ja, så skånede han ikke sig selv.

At min lille søn skulle blive en af fars største og sidste glæder, havde vi ikke drømt.

Da fødslen var overstået, og far og jeg skulle ind på klinikken, lagde mor en børnebog frem til far og bad ham skrive i den, han syntes, det var noget mærkeligt at tage med, men da mor havde sagt, at blomster var der nok af, gik han ind på ideen, og dette bevirkede, at min lille søn, Hans Chr. Kofoed, opkaldt efter sin farfar og døbt ved hans bære, har et lille minde, en lille hilsen direkte til ham.

Far skrev på bogens første blad:

Til min inderlig kære lille sønnesøn!

Velkommen i din nye familie, jeg glæder mig meget til at lære dig at kende og håber, du vil synes om mig.

Kærligst din
farfar.

Dagen før fars død blev vi børn, på grund af den indtrufne krise, kaldt til Ringsted sygehus, min kone insisterede på at tage med sammen med lillebror, og han fremtryllede det sidste smil på vor elskede fars ansigt.

Det var sidste gang, mine søskende så far. Tidligt næste morgen måtte jeg tage af sted til Ringsted og oplevede der det tungeste i mit liv.

Så stod jeg der sammen med mor, der gennem de mange svære år så tappert, trods smertefuld sygdom, havde stået ved fars side, også hans sidste seks døgn. Vi støttede hinanden efter bedste evne og takkede så Gud for, at netop vi skulle have haft den glæde og lykke at have haft en sådan mand og far.

Mange har efter dette dødsfald udtalt: »Kofoed er borte, hvad

nu? Hvad med skolen? Hvem skal, hvem kan? Umuligt han var skaberen, pioneren det var ham,« o.s.v.

Sådan har vi hørt det sagt, og at fars livsgerning, det, han skabte, også ligger os på sinde, er jo unødvendigt at sige.

Løsningen findes, og I er medbestemmende, alle I, der førhen sagde: »Vi kender Kofoed og vi støtter ham.« I må i dag sige: »Nu hviler det på os, for vi kendte Kofoed.« Det arbejde, som far udførte, må ikke gå i stykker nu, hvor han ikke er mere. Tiderne er ikke for lyse, jeg ved, at far frygtede de tider, der herskede, da skolen blev grundlagt, med arbejdsløshed skulle komme igen, og da ligger ansvaret ikke mere på ham, men på jer. Han viste os, hvordan det skulle gøres, han løb panden imod for vores skyld, han tog de første svære femogtyve år, nu vil det vise sig, om det har været forgæves. Slået ud? — Nej! Far og hans idé vil aldrig dø, det viser sig jo desværre i sin gru, hvor nødvendig en sådan institution er, viser sig ikke alene på papiret, men også i virkeligheden, hvor vigtigt det personlige og private initiativ er.

Selv om alt dette bekymrer os, er det alligevel ikke pioneren Kofoed, vi har mistet. Nej, vi har mistet vor gode og kærlige far, som trods sin knappe tid efterlod sig så stor en buket af farverige og lyse minder.

Jeg kan hverken med mund eller pen fortælle, hvad han betød for hver enkelt af os. Hans kærlighed, hans optimisme og hans indirekte hjælp betød så meget for os, han kunne gøre sorg til glæde. Han ville altid gøre det rigtige, han ville helst glæde. Og da pengene altid har været meget små i mit hjem, blev det de små ting med den store kærlighed bag, der udgjorde resultatet, den mindste gave ved jul eller fødselsdag var gennemtænkt, og det var det, der gjorde den stor, til trods den var lille. Sådan var far, altid gjorde han den lille stor.

Da far stammede fra landet, var også hans interesser betinget af

naturen. Han lærte os naturkærlighed, kærlighed til dyr og mennesker. Vi har gået sammen på alle årstider, og altid har han haft en eller anden kommentar, ofte mundede den ud i en tak for alt det store, vi mennesker får lov at opleve ved blot at leve. Det er ikke naturen, der har mangler, men mennesket. Far sagde: »Selv dem, der tvivler, må tro på Gud, hvis de forstår at se, når de går i naturen, for der ser man Guds fodspor, hvor man end vender sig.«

På den måde lærte far os til Gud, ikke gennem tvang og bønner, vi ikke forstod, men gennem forståelse af alt det, vi lever blandt. Han viste mig gennem gerning mere end nogen præst, hvad kristendom er, og samtidig, hvor svært det er at være kristen.

Engang var jeg med far på en foredragsturné i Jylland, det var en tur med mange gode samtaler undervejs. Jeg spurgte far en dag, om han nu var nervøs, når han skulle tale, jeg mente, at han var så rutineret, at alt gik glat. Overraskelsen var stor, da far sagde: »Jeg er altid nervøs, inden jeg skal begynde, og er det faktisk altid, når jeg står ansigt til ansigt med mange mennesker; men det skal jeg være, den dag, jeg ikke er det, er det ikke en maksimumsydelse, jeg præsterer.« Det var altid en maksimumsydelse, og for at gøre tørre emner interessante, havde han en bestemt stil. Far begyndte dette foredrag med at sige: »Jeg betragter dette lokale som en retssal, De, mine tilhørere, er nævninge og dommere, jeg er her som forsvarer. Jeg bringer selv de tre sager med mig, sagen mod: den tilpasningsvanskelige unge, den asociale og den politisk straffede unge mand.« Han tog de tre emner et efter et og belyste sagen, således at folk fik forståelsen af, hvor det var, skolen satte ind med sin hjælp, og hvorfor. Da han kom til den sidste klient, sagde far med en håndbevægelse: »Og så har jeg til slut en ung SS-mand med mig.« Denne håndbevægelse, syntes jeg, blev misforstået, idet halvdelen af mødedeltagerne vendte sig om og så ned mod mig, der sad ved filmsapparatet i den anden

ende af salen. Da jeg efter mødet fortalte far, at det vistnok blev misforstået, slog han det hen og mente, det var mig, der opfattede det således.

Næste aften ville far prøve at lægge mærke til reaktionen, men den var som den foregående aften, og jeg kunne på fars ansigt se, han undertrykte et smil, men det kom til udbrud efter mødet og mange gange senere, hvor vi mindedes situationen.

På den tur lærte jeg bl. a. at beundre hans utrættelige iver for at vejlede de mennesker, der så komplet manglede social forståelse; altid nogle små diskussioner efter mødet for at overbevise en treven sjæl om, at det kunne nytte, og hvorfor vi skal hjælpe. Hjælpe ikke alene det enkelte individ, der er kommet i skred, men for derigennem at hjælpe og stabilisere hele samfundet, til gavn og glæde for os alle. Kunne far blot hjælpe et menneske på rette vej og overbevise en anden om, at det kunne nytte, var hans dag reddet.

Et andet tidsrum, jeg var sammen med far, var mens vi var »under jorden«. Det var for mig meget berigende måneder.

Efter at far og jeg en aften havde siddet og skrevet og læst på fars bog »Slaaet ud — Nej!«, var der blevet røget så mange kartoffeltoppe i piberne, at vi måtte lufte ud. Vi boede dengang på et værelse i Ørslev præstegård, og her kunne vi først gå ud efter mørkets frembrud. Far følte trang til at gå en lille tur. Jeg ryddede lidt op og gjorde klar til at gå i seng. Efter at det var ordnet, bestemte jeg mig for at gå far i møde. Jeg kom ikke længere end til midten af alleen, der førte op til præstegården, før jeg først hørte far og dernæst så ham komme gående med sin stok. Af irritation over ikke at få lov til at deltage i en længere spadseretur ville jeg lave sjov. Jeg gemte mig bag et træ og afventede fars komme; da han var i passende afstand sprang jeg frem med min pibe i højre hånd som revolver og brølede bøst »hände hoch«, men det var nær gået galt. Far drev sit

tykke egespir mod mig, men heldigvis undgik jeg, og stokken fortsatte og splintredes mod træet.

Nu blev far vel nok gal! Ja, tror De, nej, det var der ikke tale om, men han nægtede heller ikke, at han var blevet nervøs, idet han troede, det var alvor, og straks besluttede han, ubevæbnet som han var, at sælge sit liv så dyrt som muligt. Dog bad han mig ikke gentage slige ting, da man hver gang i den periode måtte formode, at det var alvor.

Far var lystfisker og jæger, to interesser han misrøgtede, men hans grejer var ikke anderledes, end dem, man ser smådrengene fiske med i åer og søer. Når jeg udtalte min misbilligelse over hans udstyr, fik man et af fars typiske svar: »Det er ligemeget med udstyret, blot man får resultat.« Og sådan var det jo på alle punkter. Far benyttede, hvad der var indenfor hans rækkevidde, og det gjorde, at successen også var der. Som jæger gik det ligeså, i de sidste fire-fem år måtte far låne et jagtgevær, som jeg købte for tolv år siden for femten kr. Det er et gammelt hanegevær. Jeg fortalte engang far, hvorfor jeg så gerne ville have et andet. Skæftet passede ikke rigtigt, hanerne var besværlige, og aftrækket er heller ikke for godt. Far sagde: »Det er ikke geværet, der er noget galt med, det er dig, du skal tilvænne dig det, livet kræver tilpasningsevne af os alle, i stort og småt. Det er ikke geværet, der skyder, det er dig.« Ligeledes var vi ofte udgået for det haglnummer, der passede bedst for jagten, det så far også stort på. Det er kun et enkelt hagl, der skal ramme, så uanset haglstørrelse kommer det kun an på, at det er den rette, der står bag bøssen. Ikke sådan at forstå, at far ikke havde forstand på jagt, nej, far vidste, hvilke haglstørrelser man skulle benytte, og hvordan man skulle håndtere et jagtgevær. Far havde lært jagt i sin barndom, det var for øvrigt en streng læremester, han havde haft, men en rigtig, der lærte ham jagtens ædlere motiver. Jagten var ikke nedskydning for far, det var naturkontakt. Far har mangen en gang, når vi har været på jagt,

givet vildtet en alt for stor chance, men det morede ham blot, når en hare kun fik lov at lette, uden at skuddet fulgte.

Kun de interessante skud fra vanskelige vinkler, hvor vildtet burde kunne klare livet, interesserede far, og de gange, jeg har set ham skyde forbi, kan tælles på en hånd. Også her står far som mit ideal, han var rigtig jæger. Hvorfor havde Kofoed da ikke et bedre jagtgevær? Jeg tror, mange vil spørge. Svaret er: Efter at hans gode jagtgevær, et jagtgevær, han havde vundet ved en stor konkurrence som syttenårig, for nogle år siden blev stjålet af en elev, havde han ikke råd til at anskaffe et nyt. Vi gav far til en jul en bankbog indeholdende femogtyve kroner, og udenpå bogen stod skrevet: jagtgevær. Og på denne fik vi på fire år så meget ind til anskaffelse af et nyt, at der i dag står 125 kroner. Det nåede han desværre heller ikke, rent personligt nåede han ikke at glæde sig selv.

De angreb, der gennem årene har været rettet mod denne utrættelige forkæmper for de menneskelige rettigheder i vort samfund, har smertet ham mere dybt end mange er klar over, og hvor har de været uretfærdige og meningsløse. Far ville altid gøre det rette.

I hjemmet var far samme solskinsmenneske som det, De kender. Samme vitale og humørsprende kordegn Kofoed, som så mange døre åbnedes for. Var han træt eller sløj, og vi børn alligevel larmede, som børn har det for vane, lød der aldrig nogen snerren med en truende mine, nej, aldrig. Trods træthed var han altid villig til at hjælpe, når vi havde det nødigt, uanset hvor det gjaldt, dermed skal ikke være sagt, at far skrev vore stile, da vi gik i skole, men ideerne gav han os ofte.

Var far hjemme hos os, var der fest i hjemmet, han skabte fest, men det var ikke hyppigt nok, syntes vi børn, vi måtte dele ham med for mange. Han var så manges far, så vi af og til var lidt jaloux, men det glemtes, når han var blandt os. Jeg mindes, hvordan vi, fra vi

var små, bad far være hjemme på vore fødselsdage, så var det ligegyldigt med gaverne; vi sneg os til at slå store kryds i hans lommebog på datoen, og af og til havde vi heldet med os.

Mine og mine søskendes kammerater var, når far var hjemme, endnu mere glade for at være hos os. Far interesserede sig altid for vore unges problemer, ikke sådan, at han var den gamle, der rådede til dit og dat, nej, han gik ind på vores tankegang, morede sig med os og deltog i vore lege og spil. Far var meget ungdommelig og ønskede at bevare sjælen ung. Han sagde tit: »Jeg føler mig som en attenårs dreng.«

At far også psykisk og fysisk virkede meget ung kan jeg f. eks. vise ved at fortælle, at far under natrazziaer aldrig kunne køres træt af langt yngre mennesker. Disse ekskursioner på samfundets nedre hylde var ofte meget besværlige. Jernbanevogne på åbent terræn er meget svære at bestige, da trinbrætterne er beregnet for perronhøjde. Far behøvede ingen hjælp, han formelig sprang op i togstammerne i sin ærgerrighed for at hjælpe disse unge, der lå her. Efter en sådan nats strabadser kunne forskellige medarbejdere næste dag trække lidt på et ben eller forsøge at skjule en let gaben, den eneste, man intet kunne mærke noget på, var chefen. Her havde far en stor styrke ved altid selv at kunne og ville gå i spidsen for sine stødtropper. Han følte sig ikke som chef, han vidste, han var tjener og medarbejder, for ham var høj og lav lige stor. Far favnede vidt; han værdsatte arbejder såvel som direktør, alt efter deres menneskelige egenskaber. Jeg kender fars bedrøvelse over mange arbejdsgiveres ringe interesse for deres ansatte, det være sig i by og på land. Han forstod ikke, at karlekamrene skulle være ringe, eller at man skammede sig ved at sidde til bords med sin karl. Det stod for ham som et brændende spørgsmål, hvorfor de forskellige frokoststuer skulle være så triste, hvorfor de forskellige fag på en byggeplads skulle have hvert sit skur. Stod det

til far, skulle vi alle forenes under samme tag, alle folkeslag forenet i samdrægtighed. Ingen forskel, al lykke for det enkelte individ, en forenet verden med alle de fortrin, der dermed ville følge. Og hvor skal man begynde? Det fortæller far os om, idet jeg har fundet manuskriptet til et foredrag, som far engang har holdt:

Evangeliet og hjemmets krise.

Der er givet mig et emne, som jeg ikke magter, selv om jeg, måske mere end de fleste ser, at Guds budskab ikke når hjemmene.

Det skønneste resultat i menneskehedens udvikling er opbygningen af hjemmene. — Dette er ikke blot drevet frem af naturdriften, ligesom når skovduerne bygger deres rede for at yngle i den, men som snart forlades, og den går til grunde. Nej! Menneskenes hjem er blevet noget mere, det er ofte gennem slægterne blevet et helligt sted, hvorudfra der strømmede både åndelige og kulturelle værdier til dets børn — til et helt folk.

Det skabtes måske i starten, tilskyndet af naturdrift, men byggedes, ledet af en usynlig hånd, som gav det en guddommelig karakter — det blev en helligdom, som prægede de slægter, der udgik derfra — en helligdom, man stadig vendte tilbage til — som slægterne værnede om, hvis stuer ikke blot i hver en krog var fyldt med minder, men det blev stedet, hvor man havde rod, hvorudfra vort liv udsprang. Hjemmet, som slægter ofrede liv og blod for at bevare. Hjemfølelsen kom os i bryst, striden for freden kun blev vor lyst.

Dette er menneskehedens skønneste produkt. Det eneste rette grundlag for en sand nationalisme.

Men som tiden har udviklet sig, er dette ædleste menneskeprodukt blevet forkvaklet af kapitalismens begær. Et begær, som har voldtaget menneskehedens dybeste følelser, som gennem propaganda er blevet forvansket til en kamp for magt og storhed.

Mammons råb: »Lad blot hjemmene blive en ruinhob og slægterne både fysisk og psykisk blive en skare etbenede og halvhjernede invalider — blot min ånd kan suse hen over helligdommens toppede, rygende og forladte ruiner.«

Mammons og hjemmenes ånd er i sandhed direkte i modstrid med hinanden.

Mammon, sådan som den gennem tiderne har tyranniseret menneskeheden, er ikke blot menneskehedens ruin, men den synlige magt, som gør mennesket hjemløs!

Hjemmet, som det i tiderne blev opbygget, er ikke blot menneskehedens smukkeste resultat, men i pagt med himmelhjemmet, hvor freden og næstekærligheden alene råder.

Björnsson: Trods alt det fine i fremmed luft helt ren alene o.s.v.

Min mammon kan ikke lide åbne døre til himmelhjemmet; thi ind ad dem strømmer Guds sollys og varme til menneskene. På sin røde hest fejer mammon af sted i ophvirvlende storm og blæst — og dørene smækkes i med et brag. — Mørket breder sig. Men mammon har evner og kræfter — man drejer på knapper, og lys og varme, lystighed og liv strømmer ind i det tomme hjem.

En ny ånd breder sig i hjemmet: »Vi kan selv! Vi kan selv!«. Mammon: »Æd blot videre af æblet og du bliver vis som Gud selv«. — Du kan selv! Du kan selv! — Ja, selv slægtens mindste, som knap kan stavre omkring, hyler: »Ja, ka' sæl! Ja, ka' sæl!«.

Og mennesket, som fik evner og muligheder, ledes af eet: Jeg kan selv!

Den første verdenskrigs onde år drev hen over verden. Menneskene blev dygtigere til at skabe mammon — våben imod »næsten«. Og verden blev forarmet og ødelagt — den efterlod en arbejdsløs, sultende og frysende menneskehed, hvoraf den ene halvdel levede på bekostning af den anden halvdels sult og hunger. — Næstekærlig-

Kofoed var ivrig jæger og lystfisker, men man kunne næsten aldrig træffe ham i ovenstående situation med gedde på 9 pund

På sommerlejr på Priorskov

Kofoed på Fuglsang

Kofoed sammen med fru Bodil Neergaard og stiftsprovst Henry Ussing

Hos vennerne forlagsboghandler Gade Svendsen
og kordegn Asbo

Kofoed hilser på billedhuggeren, pastor Laier

På studierejse i England

På stipendierejse ved Luganosøen

Hvil ved Hellig Anders' kors ved Slagelse

heden, som Gud gennem sit bud gav os, blev erstattet med offentlig forsorg. Det blev alt for besværligt med den sødladne næstekærlighed, og så kunne man heller ikke finde den mere, så satte man også dette i system.

Dørene, som var lukkede til himmelhjemmet, blev yderligere stængt. Man behøvede ikke Gud, man kunne selv. Summer blev ofret i videnskabens og teknikkens tjeneste, det onde blev sat i system — f. eks. hadet —, det gode måtte vige. Man blev dygtigere og dygtigere — man kunne selv! Man gjorde i bogstavelig forstand sig jorden underdanig. Summer ofredes på mammons, begærets alter. Verdenskrigens anden del blev frugten. Med verdenskrigens murstøv fra bomberamte byer hvirvlende omkring os, og med jammerskrigene endnu lydende i vore ører ser vi begærets ånd brede sig i verden. »Vi kan selv! Vi kan selv!« Det er trosbekendelsen for mammons tjenere. Men hvad er der ved at ske? Er det ikke, som om mammons profeter tier? Guden, de tilbad, »Jeg kan selv!«. — Er han ikke ved at personificere sig? Medens hestehovens tramp lyder hult gennem verden, stiger den attråede ånd frem i en skikkelse, som intet kan rokke.

Lyder ikke det kære råb: »Nu har du fået det, du attråede! Jeg er din gud! Du skabte mig! Nu er det mig, der råder! Du kan stritte imod, alt det du vil. Jeg er din gud! Blot en gnist og atomalderens altødelæggende tid er inde.

Hjemmenes døre, som vendte imod himmelhjemmet, er som mørke tilstængte skodder.

Er det ikke, som om man mærker, at Gud i himlen ler ad menneskehedens dårskab. Menneskene fik det, de ønskede. Man vil det slet ikke, men tidsånden, som råder og gennemsyrede verden efter den første verdenskrig, lever stadig.

Det var synligt, at det gamle — kulturen, kristendommen — havde spillet fallit.

En utilfreds, på livet sulten ungdom blev grebet af tidens ånd og propaganda.

»Bort fra hjemmet« blev tidens løsen, syngende og spillende ungdomsskarer, unge mænd og piger fra alle lande, drog ud i naturen i en besnærende vandrebevægelse. »Kammerat, vil du med« blev det lokkende omkvæd. Det lød så sundt og rigtigt, men i grunden var det en indsmigrende propaganda for »Bort fra hjemmet«. Ja, ikke blot bogstaveligt men også bort fra det, slægternes slægt havde grundet hjemmet på. Men det stod som et fallitbo, og enhver værdi herfra havde bevist sin værdiløshed, det var almindeligt latin på bjerget. Unge mænd og piger skulle lære hinanden at kende på en fri og naturlig måde — så langt og naturligt, at kammeratægteskab burde anerkendes som det eneste rigtige. Hjemmets døre ikke blot forblev lukkede, men hjemmets grund slog revne på revne, og man så med bekymring de mange, som faldt i grus, vil flere følge, hvad skal så bære landet frelst ifra fare?

Her er vi ved livsnerven i hjemmet — i samfundets liv.

Hjemmet bygges ikke med mursten, møbler og radio. — Hjemmets grundvold lægges på et tidligt tidspunkt i ungdommens vårbrud — måske allerede i 13—15 års alderen i vore dage.

Vårbruddet kommer for de fleste unge i disse år, hvis ikke de er blevet forkvaklet af tidsånden. — Det kommer hos den sunde ungdom som en overraskelse. Pludselig en dag føler man hjertet vokse i een, der vælder en trang frem i een til at elske noget, som ligger udenfor een selv. Vel nok den fineste følelse, som kan opkomme i et menneskes liv.

(H. C. Andersen: Trangen blev så stor).

For alt for mange unge vækkes vårbruddet af tidsånden længe før det er modent til at bryde frem. — Det bliver til helt forkerte følelser, som den unge drives af. Det bliver til voldsomme følelser, som

kræver sin ret. Tidsånden fortæller: »Du er ingen rigtig dreng, når du ikke har en pige.« Det bliver til vildledte følelser. De bringer tårer i sit følge. — Kun mig selv! Kun mig selv!

Det naturlige vårbrud er en blanding af lykke og lidelse, som begge søger sin genstand uden for sig selv at være god imod, god imod i bedste forstand. Den er så nænsom, at selv den skæreste sommerfuglevinges støv ikke vil blive beskadiget ved berøring af denne trang, denne følelse.

— — —

Desværre mangler slutningen, men den smule af fars råskitse, vi her har fået lov til at læse, er kernen. Det er hjemmene, det kommer an på, om de ligger i Hellerup eller i Sofiegade på Christianshavn. Det var også i hjemmene, far ønskede at sætte ind, derfor oprettedes hjemmenes afdeling her på skolen. Og ved at sætte ind dér, håbede far, han kunne gøre sig selv og skolen arbejdsløs.

Kofoed er død, men hans livsværk skal leve!

Derfor, lad os ikke alene dvæle ved mindet, men bestræbe os for at bevare det gennem daglig at slutte op om fars ideer og hans skole. Den skole, han levede og døde for!

Erling Kofoed.

Dagen hælder

AF KORDEGN EGON NIELSEN

Et eller andet sted dybt i min erindring gemmer jeg et stærkt indtryk af det skønne bibelord: Bliv hos os mester; thi det er mod aften og dagen hælder!

Gud ved, hvornår jeg første gang hørte det. Det har været i mine allerførste år. Siden har det altid levet hos mig. Og nu minder det mildt gennem sindet, mens jeg sidder bøjet over det blanke papir og skal forsøge at dele mit indtryk af kordegn Kofoed med andre.

— — —

Kofoeds livsdag led allerede mod hæld, da vort bekendtskab indledtes. Ingen vidste det. Ingen kunne tænke, der kun var ham så få år beskikket til at fuldende værket, skønt een og anden nok har gjort sig sine bekymringer ved at være vidne til denne vældige arbejdsindsats dag ud og dag ind. Sådant kan intet menneske holde til. Og til mit vidnesbyrd om min chef gennem fire år hører, at jeg ikke mindes at have set den mand undtagen i arbejde. Der er blevet mig fortalt, at også han sov om nætterne; men det har jeg kun fra andre. Derimod ved jeg, at dagene som oftest ikke slog til, at sagen tog døgnets mørke timer med.

Derfor er det heller ikke hele sandheden, at kordegn Kofoeds død skyldtes en bilulykke. I det sidste års tid har det ikke været til at tage

fejl af, at byrderne var for tunge. Og ulykken var måske ikke sket, om det ikke havde været en udslidt mand, som havde siddet bag rattet. Kofoed døde i og for sin gerning. Den krævede ham. Han ofrede sig.

Det var i en vanskelig tid for Kofoeds Skole, jeg lærte den og dens skaber at kende. En brydningstid, hvor så meget skulle finde form. Både indadtil og udadtil måtte arbejdet nu lægges fast sådan, som det fra første færd havde foresvævet Kofoed. Den slags går aldrig sporløst hen over mennesker. Det var Kofoed en daglig bekymring, at han kunne komme til at gøre fortræd uden at ville det. Der jog en skygge af angst over ham, når han en ganske enkelt gang sagde: I denne tid bygger jeg ikke kun i sten, jeg bygger i kød og blod!

Nu bagefter, når lidt såret forfængelighed hist og her skal gøres op i lys af en stor mands store indsats, skal det huskes, at Kofoed til det sidste kviede sig ved at tage hårde beslutninger.

Selv om Kofoed som chef var uovertruffen, var det naturligvis ofte svært at være hans medarbejder. Det er aldrig let at gøre en indsats i skyggen af en så betydelig personlighed. Sådan er spillets regler. Og de må accepteres. Dertil kom, at vi alle, uden at føle det, var mere eller mindre gennemskuede af vores chef. Han kendte både vor svaghed og vor styrke. Kunne han lette os vejen, sparede han sig ingen ulejlighed. Men han beskæftigede sig hellere med realiteter end med ønskedrømme.

I en vis forstand ønskede Kofoed at stå alene. Dermed er ikke sagt, at han gik og rugede over sine planer og ideer. Tværtimod. Han delte dem gerne med andre og lyttede åbent til forslag. Han har næppe truffet nogen afgørende beslutning uden først at gennemdrøfte den med andre. Men han var handlingens mand. Når han havde set en opgave, var dens løsning allerede indenfor rækkevidde.

Det var et rent praktisk spørgsmål om den og den fremgangsmåde. De almindelige indvendinger virkede flade og golde på ham, og han kendte kun lidt til betænkeligheder ved at begive sig ud på dybderne. For ham at se, var der altid en vej, hvor der var en vilje. God vilje, god vej.

Gennem tre år var jeg den, som sad Kofoed nærmest. Det skal forstås rent bogstaveligt sådan, at mit lille bur i de uhyggelige Prinsesse-gadelokaler var hans bur nærmest. Jeg kunne ikke slippe for at være vidne til alt, hvad Kofoed foretog sig. I begyndelsen virkede det pinligt på mig. Jeg vidste ikke, om jeg burde forlade min plads, når samtalerne på den anden side glasruderne var af en sådan art, så de egentlig ikke vedkom mig. En dag gik jeg ind til Kofoed og sagde: »Det er bare for en ordens skyld; men jeg vil, De skal være klar over, jeg ikke kan undgå at høre alt det, der siges her!«

Han svarede med et stort smil: »Det ved jeg da godt; men jeg snakker aldrig om noget, De ikke må høre!«

Fra mit bur husker jeg mange ting, som dengang undrede mig, og som nu fryder mig. Kofoed var praktisk talt aldrig i dårligt humør. Ikke een eneste gang har jeg hørt ham tale uvenligt til noget menneske. Det betyder ikke, at han altid gik rundt og var åleglat. Han var aldrig åleglat. Der stod en vældig respekt om »den gamle«. Hans ord var ubetinget lov.

Efter at jeg havde fået ny arbejdsplads, blev jeg en dag ringet op af Kofoed. Han skældte ud over noget, jeg havde skrevet. Jeg skældte igen. Men det, som var så virkningsfuldt, var at blive skældt ud af en mand, som nok var oprigtig vred, men som sluttede med at sige: »Jeg glæder mig til snart at se dig herude!«

Der var en lille hverdagsting, som altid greb mig om hjertet. Sikkert som amen i kirken ringede fru Kofoed i løbet af formiddagstimerne til sin mand. Jeg kan endnu høre ham tage røret og sige sit bornholmske: »Ja, goddag mor!« Hver gang lød det lige nyforlovet. Måske er der ikke noget stort i det. Måske er det bare mig, som aldrig har kendt nogen anden ægtemand, der altid og under alle omstændigheder snakkede pænt til sin kone. Men for mig hører dette lille »Ja, goddag mor« med til det, som gjorde Kofoed til noget andet og mere end os andre.

Han var stor i de små ting. Det er vist det allerstørste, der kan siges om et menneske. Og det fortjener at bemærkes, at han befandt sig bedst, var mest i overensstemmelse med sit eget væsen, når han færdedes i det, som ikke så ud af noget. Han, som så ofte var i rampe-lyset, og som i avisudklippene kunne læse den ene lovsang efter den anden om sig selv, *han gik ud af sin gerning lige så uimponeret, som han gik ind i den.*

En dag i ombygningens travleste tid, mens Prinsessegade 7 vrinlede af håndværkere, var en lille fattig kone fundet ind i gården for at se, hvordan byggeriet skred frem. Pludselig kom Kofoed farende i baskerhue og overfrakke sammen med et par arkitekter. I skyndingen fik han øje på konen. Og han havde ikke mere travlt, end at han kunne få tid til at gå hen og hilse på hende og sige et par venlige ord. Jeg ved, hvad det betød for den kone. Hun har selv fortalt mig det. Hun sagde: »Det var nærmest, ligesom Kofoed undskyldte, at han ikke havde tid til at snakke med *mig* hele dagen . . .«

Hvis man ikke har fantasi til at forestille sig, hvad begreberne tid og arbejde betød for Kofoed, kan man muligvis ikke forstå det store i den slags bagateller.

Kort efter Kofoeds død standsede skolens lastvognschauffør op, da han en dag så mig på gaden. Han syntes, vi *måtte* snakke sammen.

»Jeg er helt ved siden af mig selv i denne tid,« sagde han.

Og så fortalte han om Kofoed: »En dag ville jeg snakke med Kofoed om noget rent privat. Så mosedede jeg jo ind på kontoret, og der stod han. Klar til afgang. Du ved hvordan — med baskerhuen på. Nå, jeg sagde så, at jeg kunne komme igen en anden gang, for nu har De ikke tid til at snakke med mig.

Ved du, hvad han sagde?

Han sagde, det *skal* jeg ha' tid til! — Hvor i hele landet vil du finde en chef, der siger sådan til sin chauffør . . .«

I det hele taget følte Kofoed det, som om der var sand i maskineriet, hvis medarbejderne ikke ganske trygt kom til ham med deres små og store problemer. Jeg mindes ikke at have set Kofoed optræde i rollen som stor mand. Han var altid menneske. Erfaren og god at gæste. Hvis bare een af hans medarbejdere aldrig har søgt personlig vejledning hos ham, så er denne ene i hvert fald ikke mig.

Så kunne det hænde, bedst som man var optaget af sit, at Kofoed kaldte. Det var spændende, for det kunne betyde lidt af hvert. Og når det nu var sådan helt uventet.

»Åh, jeg vil såmænd ikke noget« — kunne han sige — »vi skal bare snakke lidt sammen, jeg synes aldrig, jeg får gjort noget for dig!«

— — —

Kofoeds Skole i Prinsessegade var et velgørenhedens marked. Et tabernakel af funktioner. En myretue af skæbner. Fra alle Danmarks egne kom folk og bankede på Kofoeds dør. Her græd grossereren, som var på vej bagud af dansen, og her smilede den unge Hassan, som havde haft sådan et besvær med sine skæve ben og nu var i færd med at kravle op af lasternes afgrund. Og fremfor noget socialpædagogisk system var det Kofoeds personlighed, som hjalp. Selv om det var aldrig så godt at få rent undertøj og hele sko, var det dog også her *ordet*, som tændte håb og skabte liv. Dette var egentligst og

inderst Kofoeds betydning, at ham var det givet at kunne snakke folk ud af deres mørke. Typisk for den tillid til en fremtid, han forstod at vække, var titlen på hans bog: Slået ud — nej!

Jeg husker en far, som var rejst en lang og bitter vej for at dele sin sorg med Kofoed. Jeg kan se denne fortvivlede arbejdsmand, ældet i utide, stå på toget i sin hjemby og vinke et forpint farvel til en grå kvinde på en grå perron. Deres halvvoxne dreng var sunket så dybt, som et menneske kan synke i ondskab.

Mon Kofoed kan hjælpe os?

Mon denne mærkelige mand, som vi har hørt om, kan sige os, hvad vi skal gøre?

Det kunne Kofoed ikke. Og han gjorde intet forsøg på det. Men han snakkede med faderen, sådan som mænd snakker sammen. Det alene gjorde godt. Kofoed sagde »Jeg vil sige Dem, det er altid svært at have børn, selv om jeg godt kan se, De er een af dem, der er hårdest ramt . . .«

— — —

Engang Kofoed og jeg fulgtes gennem Christianshavns gader, passerede vi en klynge fulde mænd. De var vennesele og bralrede svært op. Een af dem brølede: »Godaw, din gamle bornholmer!« Kofoed lod et par gemytlige bemærkninger falde. Til mig sagde han: »Ja, når jeg vender ansigtet mod dem, ved de ikke, hvor flinke de skal være; men du kan tro, jeg får det glatte lag, så snart de ser min ryg!«

Han vidste, der altid var nogen, som følte sig forurettede, og hvor ofte måtte han ikke mægle og glatte ud, når een og anden mente sig trådt på. Han fik sin store part af den utak, som er verdens løn. Det gik ham aldrig nær.

Da jeg en aften sad i et lille christianshavnsk hjem, sagde konen til mig: »Ved De, at alle folk her på havnen holder af Kofoed?«

Nej, det vidste jeg da ikke. Tværtimod syntes jeg, der var mange, som altid var villige til at kritisere hans arbejde.

»Jamen,« sagde konen, »det kan De slet ikke regne med. De kan lide Kofoed allesammen. De forguder ham. De er bare gale over, det ikke er som i gamle dage. Dengang snakkede de altid med Kofoed om sagerne. Nu har han så meget at lave. De vil snakke med ham selv!«

— — —

Det er små randbemærkninger af en stor mands dagbog, jeg her har pillet frem. Kofoed skrev ikke sin dagbog med pen og blæk. Den slags dagbøger kan sagtens blive interessante og velplejede. Han skrev med sin eksistens, sit væsen, sin væren. Det skrivemateriale har gjort mange store mænd små og latterlige. Og hvis nogen vil spørge: »Jamen, havde han da slet ingen fejl?« så er der kun eet svar: »Selvfølgelig havde han fejl! Han havde måske lige så mange som andre mennesker. Men de forsvinder helt på baggrund af det, han dag efter dag var for os, der kendte ham, og det, han fremdeles vil være for tusinder, som bare hører hans navn.«

Aftenen før ulykkesdagen var jeg blandt dem, der oplevede den egentlige afslutning på Kofoeds livsværk. Kordegne fra København og provinsen var skolens gæster ved en festlig sammenkomst. Beskeden og stille færdedes Kofoed mellem sine kolleger. For mig stod det ganske klart, at Kofoed bar for tunge byrder; men ingen vidste, det var afslutningen, vi overværede.

Lige før festen var forbi, trådte Kofoed op på den lille forhøjning i skolens festsal. Han stod lænet mod klaveret. Så sagde han:

»Jeg har jo lovet at sige et par ord, før vi skilles. Ingen må regne med, at det bliver den højere teologi. Når man gennem femogtyve år har gået regelmæssig i kirke og fået sin betaling for det, så er det ikke ret meget, der bliver tilbage. Men der er to ting, som er det

afgørende. For det første: at der er noget, vi kan stole på. For det andet: at der er nogen, der kan stole på os.

Jeg husker fra min ungdom — da var jeg både pænere og mere slank, end jeg er nu — at jeg engang nede på Møns Klint fik øje på en blomst, som groede på et utilgængeligt sted. Jeg var nyforlovet. Den blomst skulle min elskede have, og jeg begav mig på vej for at plukke den. Da gik det med eet op for mig: Det er jo kridt, du står på! Så trak jeg mig forsigtigt tilbage. Det var ikke Bornholms granitklipper. Det var kridt.

Det, der for mig er blevet tilbage af ungdomstidens begejstrede tro, er en sikker forvisning om, at grunden kan holde. Jeg tør stole på Gud!«

Efter at Kofoed, uforstyrret af et syndigt fyrværkeri nede i Dronningensgade, havde bedt Fadervor, satte han sig til klaveret. Vi sang den sang, som hver aften har lydt og skal lyde fra Kofoeds Skolers lokaler.

Kæmp for alt, hvad du har kært,
dø om så det gælder,
da er livet ej så svært,
døden ikke heller . . .

Egon Nielsen.

Aldrig rutine

AF SOGNEPRÆST SVEND JACOBSEN

Det er ikke sikkert, at Hans Christian Kofoed ville have syntes om, at der nu skrives en bog om ham. Han ville i hvert fald have sat sig imod, at den blev noget af en helgenkrønike.

Han vidste selv, at han var et ganske almindeligt menneske med fortrin og fejl som de fleste andre. Der var faktisk også en del folk hist og her, som havde skarpere øjne for hans mangler, end der var grund til. Ville man lytte til dem, kunne der godt opridses et billede med medaillens revers. Han var ikke populær overalt.

Disse røster er jo nu forstummet, og det gør ikke noget, fordi det meste af det var fordrejet og uberettiget, og resten så betydningsløst, at det ikke er værd at erindre.

Et ganske almindeligt menneske på godt og ondt!

Og dog!

*

Søndagen efter begravelsen var det netop allehelgensdag, og så hørte vi, hvad helgen er:

Salige er de fattige i ånden — de, som sørger — de sagtmodige — de, som hungrer og tørster efter retfærdighed — de barmhjertige — de rene af hjertet — de, som stifter fred — de, som er for-

fulgt for retfærdigheds skyld. I er jordens salt. I er verdens lys. Lad således jeres lys skinne for menneskene, at de må se jeres gode gerninger og ære jeres fader, som er i himlene.

Helgen eller ikke helgen. Sådan var det jo netop, Kofoed var. Man kan være uenig om hans øvrige evner og karakteregenskaber. Men det, som Jesus her taler om, — dette med at gøre andres skæbner til sin egen, selv om det koster noget. Evnen til både at glædes og lide med enhver, som han fik at gøre med. Det var jo det, som gør, at man dårligt kan vænne sig til, at dette menneske er forsvundet ud af vor synskreds. Det er så utænkeligt, at han ikke om nogle dage atter kommer os imøde for at tage tråden op fra de mange afbrudte samtaler om vigtige sociale og menneskelige problemer.

Det var jo ikke blot almindelige slægtsskabs- og venskabsbånd, der blev brudt. Det var snarere ledningerne fra et kraftcentrum, der blev afbrudt, så at det mærkedes vidt omkring, hvor lyset og kraften kom til at mangle. Eller måske allermest et hjerte, hvis kærlighed var oplevet af tusinder, som havde været ved at glemme, hvad det var, som nu ophørte med sin virksomhed.

*

Man har kaldt ham »idealist«. Og det er rigtigt, at han både havde ideer og idealer. Men spørgsmålet er alligevel, om det ikke er for lidt.

Kofoed havde mindst een ny idé hver dag, og han brændte for at omsætte dem alle i handling. Men han kunne også strejfe de ideer, der ikke duede, af sig som avner eller spindelvæv. Det var ham, der havde ideerne — ikke dem, der havde ham.

Det, der havde grebet ham, var noget stærkere. Noget så stærkt, at det ikke blot drev ham fremad med utrolig kraft, men også bar ham gennem skuffelser og modgang.

Guds kærlighed til mennesker havde fået magt over ham. Det var Jesus Christus, der havde grebet ham. Og så bliver alle ideer og idealer ikke længere mål, men kun midler.

*

Noget tilsvarende gjaldt for øvrigt det, man ville have kaldt hans »theologi«, hvis han havde nogen.

Han kom ikke for intet fra Bornholm, de mange religiøse retningers ø. Men den trang til at trække grænserne op mellem dem, som kendetegner en del af hans landsmænd, var der i hvert fald ikke noget tilbage af. Derimod nok en dyb og alvorlig forståelse for alle standpunkter.

Som ung fik han meget fra vækkelsesbevægelserne og siden fra KFUM. Da han så i sit arbejde fik brug for folkehøjskolens tanker, var det dem, der optog ham. Og efterhånden som han tilegnede sig nye tanker og omgikkes folk af alle slags hjemme og ude, kunne det synes, som om han blev mere frisindet, end de fleste af hans første læremestre.

Imidlertid kunne man let tage fejl, hvis man ville aflure ham bestemte standpunkter. Han rummede nemlig det hele. Og det betød ikke så meget, om systemerne kunne forenes, når han kunne harmonisere dem i arbejdet med de mennesker, der havde brug for ham. Selv om tankerne uafsladelig summede i hans geniale hoved, var det ikke teorierne, men handlingerne, der kom ham ved.

Undertiden kunne han tvivle og blive så skeptisk, at han kunne sige, at han knapt vidste, hvad han troede på, — undtagen Guds kærlighed. Snart efter, eller næsten samtidigt, kunne han opbygges helt på linje med sin ungdoms fromhed. Det havde ikke så meget at sige med alt dette, der kun var midler og ikke mål. Han følte

Guds kærlighed over sig og den menneskelige elendighed omkring sig. Og så gjaldt det blot om at tage fat og gøre dagens gerning.

*

Indfølelsevarnen var ofte fantastisk. Han vidste næsten, hvor han havde folk, førend de åbnede munden. Og så indlevede han sig i deres situation, indstillede sig på deres niveau, delte deres skæbne, så at samtalen uundgåeligt måtte blive frugtbar, enten den medførte praktiske resultater eller ej. Men meget ofte gjorde den det jo, fordi der ikke blot blev talt, men handlet.

Det var ikke blot de arbejdsledige, som samledes op fra de tomme jernbanevogne eller lossepladserne, der betroede sig til ham. Til tider måtte han tage sig af millionærdrenge, der var lige så afsporede. Skæbnerne rullede op, indtil bunden var nået. Så blev de frigjort, så at hjælpen kunne begynde efter hver enkelts tarv.

En net ung mand kommer i samtale med Kofoed ved en privat sammenkomst. Samtalen fortsættes siden på tomandshånd. Ganske sagligt klarlægges det, at manden er alfons og ikke ved, hvordan han skal komme ud af dette bierhverv. Grundlaget er lagt for fortsat hjælp.

Hvis Kofoed skulle have skrevet en sociologi eller en psykologi, ville de næppe være blevet bedre end en dogmatik fra samme hånd. Han var særdeles belæst i det altsammen, men endnu mere belært af selve livet og dets skæbner. Derfor kunne han tale med, så at de lærdeste kunne lære meget af ham. Han kunne også i tale og skrift levere betydeligere bidrag end mange andre. Men det var ikke nogen slags fagkundskab, der gjorde ham til sjælesørger og igangsætter. Det lå dybere — i hans egen personlighed. Eller højere, når han bad for dem, han havde talt med.

Det var egentlig noget tilsvarende, når næsten intet menneske-

ligt var ham fremmed. Sømandsskab, landbrug, pelsdyravl og meget andet kunne han med gode forkundskaber være sprunget ind i nårsomhelst. Hans interesse for mennesker fik ham til med særlig evne at gribe essensen af det hele, så at han kunne dele alt med alle.

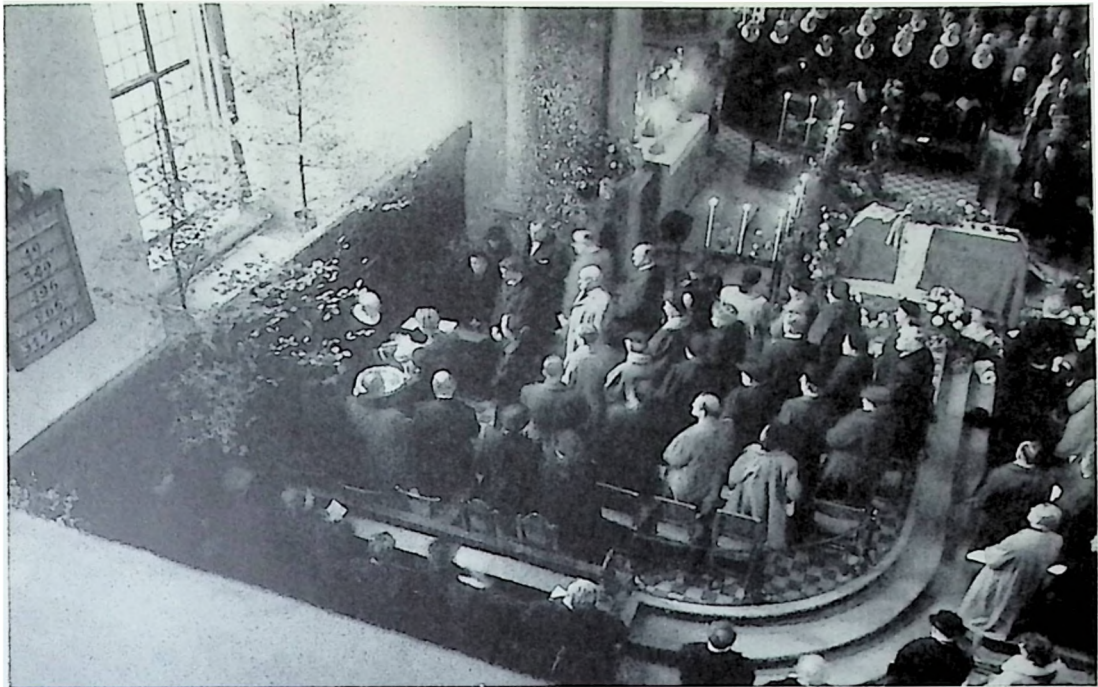
Det er også ganske karakteristisk, at han ikke kunne tænke sig at slutte sig til afholdsbevægelsen, skønt han sikkert har udført et større ædruelighedsarbejde end mange af dens fanatikere. Det var ganske enkelt, fordi han ikke ville give afkald på den mulighed for gamle elevs fortrolighed, som bedst kunne opnås ved at gå ned i en knejpe og dele en øl med vedkommende. Også dette kan vel kaldes en afglans fra ham, der åd og drak med toldere og syndere.

*

Kofoed var i det hele taget et festligt menneske. Det kunne opleves mere officielt, når der festedes på skolen, men endnu mere i en snæver vennekreds. Han foragtede hverken bordets glæder eller noget andet, der kunne fremkalde skønhed og stemning. Han havde noget af den sjældne evne til at kunne dele andres glæder i lige så fuldt mål, som han kunne gå ind under deres sorger og lidelser.

Hans naturglæde var et kapitel for sig. Han kendte både dyr og planter og nød at betragte dem. En biltur med ham gennem Danmark var en stor oplevelse. Debatten om samfundets og kirkens og mange enkeltpersoners problemer var stående. Men hele tiden måtte den afbrydes, når øjnene fangedes af de mange ting, der fo'r forbi, eller af skønne udsyn, der åbnede sig for os. Han forstod at nyde det hele, men også at smitte en anden med glæden derved.

En særlig glæde har det derfor været for ham og hele familien, når de på ferieture i indland og udland kunne pakke den gamle vogn med den utroligste samling af nødvendighedsgenstande og i ugevis parkere ved de skønneste steder og leve for næsten ingenting.

Kordegns Kofeds barnebarn holdes over dåben ved begravelsen i Christianskirken

I dyb sorg hilser kordegnen på den sidste færd fra kirken

Elever fra træningskolen og studenter fra Kofoeds kollegium bærer båren ud til rustvognen

Det var, som bekendt, i Christians sogns menighedshus, at Kofoed tog sit sociale arbejde op kort efter sin tiltrædelse som kordegn for 25 år siden. Efterhånden sprængtes alle rammer, og dets særlige former kunne ikke undgå, at der blev nogen afstand fra det traditionelle menighedsarbejde, som Kofoed selv derfor heller ikke kunne ofre så megen tid på. Der har ikke manglet kritik af dette forhold, og han har lidt en hel del under den mangel på forståelse, han mødte, hvor det burde have været omvendt.

Men hans trofasthed og kærlighed til menigheden og interessen for alt, hvad der foregik i den, svigtede aldrig.

Det var ikke blot det, at han forblev selvskrevet medlem af menighedsrådet og menighedsplejens bestyrelse, men man gik aldrig for-gæves til ham, når der var brug for både gode råd og dåd. Selv de små praktiske håndsregninger, som hans tid egentlig var for kostbar til, blev han ved at yde, når der blev kaldt. Han kendte jo også de gamle og fattige Christianshavnere som få, så at det var en fornøjelse at se ham hjælpe dem tilrette og snakke hyggeligt med dem om deres ve og vel.

I ti år var Kofoed formand for Christianshavns KFUM, og alle gamle medlemmer husker, hvordan der kom liv i foretagendet. Det var også på hans initiativ, at den gamle beværtning »Alhambra«, der var en skamlet på kvarteret, blev købt og lavet om til ungdomshjem. Arbejdet med indretningen lagde beslag på alle kræfter, så at man fik en festlig tid ud af det. De nye rammer kom også til at betyde meget. Desværre måtte foreningen senere hen opgive denne ejendom; men det er en anden historie.

Kofoed havde selv skabt sin egen arbejdsform. Men også alt det gamle arbejde må efterhånden fornyes. Og helst uden alt for mange splidagtigheder. Hvor det blev forsøgt var han en sikker mand. Han vidste, hvordan det var, og hvordan de forskellige skulle tages.

Selv sammenkaldte han indtil det sidste til samarbejds møder, hvor man prøvede at finde hinanden.

*

I 25 år virkede Kofoed som Christianskirkens kordegn. I de senere år fik han en hjælpedegn, der tog det meste af det daglige arbejde, så at han kunne passe sin skole. Men ved de fleste højmesser var han selv. Stilfærdigt og beskedent passede han dette trivielle arbejde, der ikke kræver mange forudsætninger, men som dog præges af, om manden går op deri eller ej. Og det gjorde han. Ikke uden kritik, hvis der var nogen, der ville høre den. Men med usvigelig loyalitet. Han elskede denne særprægede kirke. Man så det ligefrem på ham, når han færdedes i den. Han led stærkt derved, når den var noget tom, og glædede sig, når den fyldtes. Alle forsøg på at reformere gudstjenesten havde hans største interesse. Således foreslog han selv i menighedsrådet, at indgangs- og udgangsbønnen ikke altid skulle læses af degnen, men gerne af forskellige menighedsmedlemmer, selv om han så måtte træde tilbage. Det blev også forsøgt, men slog ikke endnu helt igennem.

Det var også ham, der fra første færd gjorde en indsats for de kirkespil, der med så stor tilgang blev opført i kirken. Det var præstekonen, der før havde arbejdet med noget lignende, der gennemførte det med sognets ungdom. Men forud gik samtaler med Kofoed, der altid havde tænkt sig kirken brugt også på denne måde. Han vidste, hvordan det skulle være, og skaffede både materialer og arbejdskraft til en del af de nødvendige arrangementer.

Da spillet »Den fortabte søn« blev læst op for ham, sad han længe efter så indsunket i sig selv, at han knapt kunne vende tilbage til virkeligheden af grebthed.

Han havde også tanker om film i kirken, og alle de små mærkelige »loger« i Christians kirkes tre etager ville han have anvendt til studiekredse og hobbyarbejder. Noget i den retning blev også forsøgt, men strandede på opvarmningspørgsmålet. Det nævnes blot for at vise, hvordan hans initiativ gjorde sig gældende overalt, hvor han var med.

En særlig glæde var det for ham, når han kunne få skolens elever i kirke nogle gange om året. Især, hvis præsten så prædikede, så at de forstod det. Det virkede særligt festligt, når der blev holdt høstgudstjeneste med indsamling til hans eget arbejde, og der var pyntet med træningsskolens produkter, som siden uddeltes af menighedsplejen.

Kordegns enkle fremsigelse af den indledende og afsluttende bøn blev aldrig rutine for Kofoed. Han følte det stadig som et stort ansvar, som han aldrig udførte uden bæven. Det var selvfølgelig ikke lampefeber, men følelsen af, hvad disse ord virkelig betyder, om alle kunne være med deri således, at bønnen blev hørt.

*

Kun godt fire år fik vi lov til at være sammen med Kofoed i arbejdet ved Christians kirke. Men det blev straks til inderligt venskab. Og det var venner, på hvis medfølelse og forbøn man kunne stole både i gode og onde dage. Under sygdomme og skuffelser var vi sikre på deres deltagelse, og få kunne være så glade, når der var noget at feste for.

Derfor blev verden så lille og grå, da Hans Christian Kofoed borttrykkedes til evigheden.

Svend Jacobsen.

Apostel for medmenneske-mentalitet

AF PROFESSOR BJØRN HELLAND-HANSEN

Vi har hatt den lykke og berikelse å være kommet i et varmt vennskapsforhold til Kofoed, den realistiske apostel for en uselvisk medmenneske-mentalitet som kan gjøre denne verden bedre å leve i hvis den trenger igjennom i et samfunn. Vi og mange andre her i Norge deler sorgen over hans bortgang og spør oss selv hvorfor *han* skulle dø så brått. Men vi vet jo at hans ånd og hans virke lever videre i hans medarbeidere og hans kjære hustru. Måtte de få den styrke og hjelp som gjør — for å bruke et alminnelig billed her i vårt sneland — at den sneball som Kofoed satte i gang må rulle videre og bli stadig større og større.

Erindringene om hans besøk i Bergen og våre samvær med ham i København er alltid levende og av umistelig verdi. Vi ser for oss «kassen» i København hvor han om natten var nokså sikker på å finne et ulykkelig menneske som han kunne ta seg av. Vi ser en mann hurtig forsvinne i en kjellerhals fordi han hadde sett sin velgjører, og hadde for ond samvittighet til å ville bli sett av ham. Vi har opplevet hans skole i arbeid og ved festlige aftenmøter, og har sett hans gårdsbruk på Amager. Det glemmes ikke, det aktiviserer den sosiale samvittighet.

Vi har også sett spor etter ham her i Bergen. Han var med i en barakkebydel med små hjem. I et lite hus som ble kalt for «panne-

kakehuset» var det en sammenkomst hvor han talte med mødrene. Det var stapp fullt av mennesker. Vi satt på trebenker sammenstuvet og lyttet. Og han talte som om han var en av dem og kjente deres små og store sorger tilbunns. De glemmer det aldri. Han talte om kosekroken og om hvordan en av hans «mødre» hadde forsøkt av ingenting å lage en slik kosekrok for at mannen skulle bli hjemme om kvellene. Det lyktes. — Og runt omkring hvor Kofoed talte ble det en dyp bevegelse og forståelse av at her stod en mann som forsto å løfte opp et menneske som holt på å synke tilbunns — ved kjærlig forståelse og uten å dømme. Gud skje lov, for at vi en gang i mellom treffer et eksempel på hva et eneste menneske kan formå.

Velsignet være hans minne — og fortsettelsen av hans verk!

Annemis og Bjørn Helland-Hansen.

Ved kordegn Kofoeds bære

AF FHV. SOGNEPRÆST KAJ HOLMER

I dag for 25 år siden viede jeg for alteret her et ungt, lykkeligt brudepar, kirkens nye kordegn H. Chr. Kofoed og hans forlovede, frk. Astrid Dieckmann. At det blev indvielsen til et meget lykkeligt ægteskab, har Kofoed ofte bevidnet både i tale og skrift, og fru Kofoed skrev til mig for nogle dage siden: »Han er det menneske, der har betydet mest for mig i livet, han har indfriet alle de løfter, han i sin unge kærlighed gav mig, og han har båret mig på kærlige hænder gennem et langt, men altfor kort, lykkeligt liv.« Næst efter deres gudsforhold har de to betydet mest for hinanden, fordi de var fælles om troen og kærligheden til den gerning, som skulle blive deres livsværk; og blev de end prøvet med sygdom og andet svært, fik de kræfter til at komme igennem det. Derfor har fru Kofoed ønsket, at der trods sorgen på denne vemodige sølvbryllupsdag skal lyde klare toner af tak og sejr, og for børnene må deres forældres trosstyrke være en uforglemmelig tilskyndelse til at gå i deres fodspor.

Det var ikke noget ganske almindeligt brudepar, der den dag blev viet, det var Christianskirkens nye kordegn; han var blevet valgt trods ældre ansøgere, fordi han ikke blot søgte et embede, men fulgte det kald, der i hans ungdom havde lydt til ham om at tjene Gud igennem at hjælpe nødstedte mennesker, et kald, som det endda

havde kostet ham kamp at adlyde. Han kom til at arbejde sammen med 3 efter hinanden følgende sognepræster, vi er alle tre medvirkende ved hans begravelse i dag, og vi takker Gud, fordi vi i Kofoed har haft en så samvittighedsfuld og taktfuld medarbejder ved kirken. I menighedsarbejdet ville han og hans hustru bryde nye baner ved at hjælpe arbejdsløs ungdom til selvbeskæftigelse og derved selvhjælp, og de begyndte ganske småt i vort menighedshus. De mødte mange vanskeligheder; det var ikke alle i menigheden, der forstod denne nye form for arbejde, og da arbejdet voksede, så det ikke kunne rummes i menighedshuset, var det vanskeligt gennem de kommunale myndigheder at finde en egnet bygning, hvori det kunne finde lokaler. Også arbejdets forhold til fagforeningerne voldte vanskeligheder. Men de to menneskers tro på arbejdets berettigelse overvandt alle vanskeligheder, og når det så allermest mørkt ud også i pekuniær henseende, fik de gang på gang på underfuld måde Guds hjælp og bekræftelse på, at arbejdet var under hans velsignelse, nu sidst ved erhvervelsen af skolen i Dronningensgade, deres selvornægtelse og tjenersind fik sin belønning fra den herre, de troede på og tjente.

Kofoed selv var en sjælden gennemkristen personlighed, fyldt af Kristi ånd. Det viste han i sit syn på mennesker. Deres nød gik ham til hjerte, og som sin herre gik han ud og opsøgte de nødstedte, i pramme og jernbanevogne fandt han dem og forstod deres sociale og sjælelige nød, men han kendte også sin frelser, der nu som dengang har evne til på underfuld måde at få afsporede mennesker bragt på sporet igen også i sjælelig henseende, så de kunne komme ind i et nyt liv.

Kofoed havde en genial opfindsomhed, det viste han i sin skoles indretning på en ny og ukendt måde, der har stået sin prøve. Han var en kristen, som opfyldte Kristi længsel efter, at også lysets børn skulle være kloge i deres slægt. Denne hans klogskab viste sig også

ved hans udvidelse af arbejdet til at omfatte de arbejdsløses hustruer og hjem og nu tilsidt ved oprettelsen af støttekredse rundt om i landet med det formål at standse ungdommens tilgang til byerne ude fra landet; det var under dette arbejde, han træt og overanstrengt fandt sin død, han faldt på sin post. Mange skuffelser har han haft, men også mange glæder, deriblandt at hans arbejde vakte opmærksomhed og anerkendelse langt ud over vort lands grænser. Kofoeds egen person, som så mange kom til at holde af og agte, var fremfor alt præget af mandighed, usentimental og praktisk, men med et varmt hjerte. Han forenede ligefremhed og myndighed, og han vakte menneskers tillid, det gjaldt ikke mindst overfor hans elever og medarbejdere, men også langt ud i videre kredse, der støttede hans arbejde. I det alt sammen ser man tydeligt en virkning af Kristi ånd.

Skal nu arbejdet føres videre, er det allervigtigste, at det sker i den ånd, der har sat det hele i gang og præget det gennem dets vækst, ellers bliver det ikke Kofoeds arbejde og får ikke lov at mærke, at Guds velsignelse vedbliver at hvile over det.

En sidste hilsen fra Kofoed har vi i nogle papirer, der lå i hans lomme på hans sidste rejse. Han ville tale om Augustins ord: »Giv, hvad du kræver, og kræve, hvad du vil,« om hvorledes det gjaldt om at gå ind under Guds krav og dér få lov at opleve Guds kraft, og han sluttede med to bibelord, som i dag kan være hans sidste hilsen til hans kære, hans venner og medarbejdere og mange iblandt os:

»Vær ikke bekymrede for noget, men lad i alle ting jeres ønsker komme frem for Gud, idet I beder og bønfalder under taksigelse, så skal Guds fred, som overgår al forstand, bevare jeres hjerter og jeres tanker i Kristus Jesus.« Filip. 4, 6-7.

»Kast alle jeres bekymringer på Gud, thi han har omsorg for jer.« 1. Peter 5, 7.

Kaj Holmer.

Kordegner Kofoeds data:

- 1898 — 17/4 født i Bodilsker, Bornholm.
- 1925 — Hjelpekordegn ved Christianskirken.
- 1927 — 1/7 Kordegn ved Christianskirken.
- 1927 — 28/10 Bryllupsdag.
- 1928 — 28/3 »Christians Sogns Arbejdsstuer« åbnes i menighedshuset, Overgaden oven Vandet 6.
- 1929 — 1/12 »Husflidsvirksomhed for arbejdsledige« i Oliemøllen i Dronningensgade åbnes.
- 1930 — 30/11 Husflidshjemmet i Marinehospitalets kælder åbnes.
- 1935 — Der flyttes til det tidligere menighedshus, Amagergade 11.
- 1936 — Til Prinsessestegade 7.
- 1940 — 17/12 Træningsskolen på Amager erhverves.
- 1951 — 28/10 Den nye skole i Dronningensgade tages i brug.
- 1952 — 22/10 Kordegn Kofoeds dødsdag.
- 1952 — 28/10 Kofoed begravet på sin sølvbryllupsdag fra Christianskirken.

